

<u>Oznámení č.</u>	Obsah	Strana
I <i>Usnesení, doporučení a stanoviska</i>		
STANOVISKA		
Evropský hospodářský a sociální výbor		
467. plenární zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010		
2011/C 54/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Energetická strategie na období 2011–2020	1
2011/C 54/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Island jako kandidátská země (průzkumné stanovisko)	8
2011/C 54/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o státní podpoře k usnadnění uzavírání nekonkurenceschopných uhelných dolů (Stanovisko z vlastní iniciativy)	15
2011/C 54/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství v EU (stanovisko z vlastní iniciativy)	20
2011/C 54/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vztahy EU-Rusko (stanovisko z vlastní iniciativy)	24
III <i>Přípravné akty</i>		
Evropský hospodářský a sociální výbor		
467. plenární zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010		
2011/C 54/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o sblížení právních předpisů členských států týkajících se jednotek měření (KOM(2010) 507 v konečném znění – 2010/0260 (COD))	31

<u>Oznámení č.</u>	Obsah (pokračování)	Strana
2011/C 54/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o přípustné hladině akustického tlaku a výfukovém systému motorových vozidel (KOM(2010) 508 v konečném znění – 2010/0261 (COD))	32
2011/C 54/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zadních ochranných konstrukcích chránících při převrácení úzkorozchodných kolových zemědělských a lesnických traktorů (KOM(2010) 510 v konečném znění – 2010/0264 (COD))	33
2011/C 54/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o údajích nebo značkách určujících šarži, ke které potravina patří (KOM(2010) 506 v konečném znění – 2010/0259 (COD))	34
2011/C 54/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 460/2004 o zřízení Evropské agentury pro bezpečnost sítí a informací, pokud jde o období její činnosti (KOM(2010) 520 v konečném znění – 2010/0274 (COD))	35
2011/C 54/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o podmínkách přístupu k veřejné regulované službě nabízené celosvětovým družicovým navigačním systémem vytvořeným na základě programu Galileo (KOM(2010) 550 v konečném znění – 2010/0282 (COD))	36
2011/C 54/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1060/2009 o ratingových agenturách (KOM(2010) 289 v konečném znění – 2010/0160 (COD))	37
2011/C 54/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. .../2010 o schvalování zemědělských a lesnických vozidel (KOM(2010) 395 v konečném znění – 2010/0212 (COD))	42
2011/C 54/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů (KOM(2010) 484 v konečném znění – 2010/0250 (COD))	44
2011/C 54/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právu na informace v trestním řízení (KOM(2010) 392 v konečném znění – 2010/0215 (COD))	48
2011/C 54/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění směrnice 2001/18/ES, pokud jde o možnost členských států zakázat či omezit pěstování geneticky modifikovaných organismů na jejich území (KOM(2010) 375 v konečném znění – 2010/0208 (COD))	51
2011/C 54/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Digitální agenda pro Evropu (KOM(2010) 245 v konečném znění)	58

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

467. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ, KTERÉ SE KONALO VE DNECH 8. A 9. PROSINCE 2010

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Energetická strategie na období 2011–2020

(průzkumné stanovisko)

(2011/C 54/01)

Zpravodaj: pan HERNÁNDEZ BATALLER

Dne 12. května 2010 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Energetická strategie na období 2011–2020

(průzkumné stanovisko).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 16. listopadu 2010.

Na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 9. prosince 2010), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 138 hlasy pro, 40 hlasů bylo proti a 21 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod a shrnutí

1.1 Evropská komise hodlá přijmout energetickou strategii na období 2011–2020 a plán zavedení nízkouhlíkového energetického systému do roku 2050. Požádala Výbor, aby k její činnosti přispěl přípravou průzkumných stanovisek k těmto dvěma tématům.

1.2 Výbor těší, že uvedená dvě témata jsou rozvíjena současně. Investice do energetiky mají dlouhý životní cyklus a je velmi důležité, aby strategie na následujících deset let spěla k plnění dlouhodobých cílů do roku 2050.

1.3 Jako základní materiál ke konzultaci Komise zveřejnila souhrnný dokument „Směrem k nové energetické strategii pro Evropu 2011–2020“. V části 1 tohoto stanoviska shrnujeme naše postoje a doporučení. Část 2 nastiňuje některá obecná témata, jimiž by se strategie měla zabývat. V části 3 lze nalézt komentář k jednotlivým otázkám k diskusi tak, jak jsou vyznačeny v souhrnném dokumentu Komise.

1.4 Za posledních 200 let se světová energetika a doprava opírá především o fosilní paliva. Během tohoto období byly k těžbě dostupné hojné zdroje fosilních paliv za relativně nízké ceny a umožnily rozvinutému světu dosáhnout nesmírného zvýšení produktivity a životní úrovně.

1.5 V posledních 40 letech se však většina odborníků shoduje na tom, že zásoby ropy a zemního plynu se ztenčí a nastane tvrdý boj o zbývající zdroje a dojde ke zvýšení jejich cen. Zásoby uhlí zůstanou pravděpodobně stále relativně velké a během příštího století nedojde patrně k takovému riziku vážných omezení dodávek. Svět však také naléhavě musí snížit množství emisí CO₂ ze spalování fosilních paliv, a zabránit tak katastrofické změně klimatu; a to se týká rovnou měrou jak uhlí, tak ropy a zemního plynu.

1.6 Svět proto musí do roku 2050 transformovat svoji energetickou základnu a využití energie. Je nutné co nejrychleji prosazovat všechny možné alternativní zdroje energie. Tam, kde budou nadále využívána fosilní paliva, bude nutné zachytit většinu jejich uhlíkových emisí přímo u zdroje a skladovat je nebo je opět využít, aby nedošlo k jejich uvolnění do atmosféry. V každém odvětví je pak zapotřebí využívat energii mnohem efektivněji, než je tomu dnes.

1.7 Efektivní zvládnutí této transformace je jedním z největších úkolů, které stojí před společností a vládami ve 21. století. Bude nutné zaujmout nový přístup k cenové politice v oblasti energie a energetických služeb, zejména proto, aby využívání fosilních paliv neslo veškeré náklady na CO₂, jímž zatěžuje svět, budou zapotřebí rozsáhlé investice do nových technologií, silná nová partnerství mezi průmyslem a státy při budování nutné infrastruktury a změna postojů veřejnosti k využívání energie a souvisejícím nákladům.

1.8 Státy budou muset úzce spolupracovat na realizaci požadovaných změn. Zároveň bude uvedený transformační proces sám silně konkurenční. Nastane intenzivní soupeření o přístup ke zbývajícím zdrojům ropy a zemního plynu a současně vzniknou nová kolbiště s rozvojem alternativních zdrojů energie a energeticky účinných výrobků a služeb. Země a regiony, které včas nastoupí cestu k vyšší energetické účinnosti a efektivnímu zavádění alternativních zdrojů energie, posílí svoji konkurenční pozici. Ti, kteří budou s transformací otálet a váhat, své konkurenční postavení oslabí.

1.9 Evropa a Evropská unie nyní stojí na významné křižovatce tohoto vývoje. Má pádné důvody prosazovat transformaci, neboť je silně závislá na zahraničních dodávkách ropy a zemního plynu a jakákoli omezení těchto dodávek, k nimž by mohlo dojít, jsou pro ni ohrožením. EU také stojí v čele rostoucí informovanosti veřejnosti i politických činitelů o hrozbě změny klimatu a stala se průkopníkem vývoje některých alternativních zdrojů energie, které budou potřebné, stejně jako opatření zaměřených na zvýšení energetické účinnosti v několika klíčových odvětvích.

1.10 Evropa si však nemůže dovolit samolibé uspokojení. Proces transformace dosud nezískal dostatečnou dynamiku nutnou k pokračování vlastními silami a mohl by utřít těžkou ránu vlivem současných ekonomických obtíží a krátkodobých řešení,

kteřá z nich vyvstávají. Mezitím se jiné země a regiony, jako jsou Čína a USA, připravují k rychlé akci. Zvláště Čína se patrně stane velmi průbojným konkurentem ve vývoji alternativních zdrojů energie.

1.11 Pro Evropu je životně důležitým úkolem udělit transformaci energetiky novou dynamiku. Jako rámec ke splnění tohoto úkolu by mohla a měla sloužit nová energetická strategie EU. Měla by zmapovat cíle a záměry a nastínit opatření a struktury, jež budou potřebné k jejich realizaci. Přijetí strategie v Radě a institucích musí být příležitostí k aktivaci jednotné politické, podnikatelské a společenské vůle provést potřebné změny. Jedná se o příležitost, která nesmí být promarněna ani promrhána.

2. Klíčové prvky strategie

2.1 Nová energetická strategie pro Evropu na období 2011–2020 musí být založena přinejmenším na třech základních kamenech: bezpečných dodávkách, nízkouhlíkovém hospodářství a energetické konkurenceschopnosti. Výbor podporuje úsilí vyvinuté k zahájení přechodu na nízkouhlíkové hospodářství a k lepšímu zabezpečení dodávek energie, avšak lituje, že otázce energetické konkurenceschopnosti bylo v souhrnném dokumentu Komise z května 2010 „Směrem k nové energetické strategii pro Evropu 2011–2020“ věnováno příliš málo pozornosti. Ve střednědobém měřítku by dosažení nízkouhlíkového hospodářství mělo samo o sobě zvýšit konkurenceschopnost Evropy ve světě. V krátkodobém horizontu však existuje reálné nebezpečí úniku uhlíku a úbytku pracovních míst zapříčiněné souhrnnými náklady na všechny energetické politiky, pokud nebudou bezodkladně přijata odpovídající opatření.

2.2 Podle mínění EHSV lze shrnout klíčové prvky strategie do následujících kategorií:

- správné nastavení ekonomických signálů;
- zajištění správných technologií;
- zajištění financí;
- zajištění správných institucí a struktur (veřejných a soukromých);
- zajištění angažovanosti spotřebitelů a veřejnosti;
- vybudování evropské aliance a partnerství pro transformaci a nastolení obecné dohody o cílech, tempu pokroku a specifických úkolech spolu s termíny jejich realizace.

2.3 **Ekonomické signály.** Z ekonomického hlediska je tím nejvýznamnějším prostředkem zajištění nutné transformace energetického sektoru řádná cenová politika, která do ceny energie zahrne také veškeré externality její výroby a využití. Zejména výroba a využití energie by měly nést plné náklady globálních nevýhod, jež způsobuje produkce CO₂.

2.4 V současné době tomu tak nikde na světě není ani zdaleka. Výroba energie a její využití vůbec nenese plné náklady spojené s emisemi uhlíku a na řadě míst stále dokonce získává kontraproduktivní dotace ke snížení nákladů a povzbuzení poptávky a s ní spojené produkce emisí uhlíku. V budoucnu by mělo být cílem politiky zajistit plné cenové zohlednění nákladů spojených s emisemi CO₂ ze spalování fosilních paliv. Veškeré zbývající dotace by měly být promyšleněji zaměřeny na:

- podporu výzkumu a vývoje nových technologií;
- podporu rozvoje objevujících se nových nízkouhlíkových technologií po omezenou dobu, dokud se na trhu nepostaví na vlastní nohy;
- podporu rozvoje opatření a postupů v oblasti energetické účinnosti;
- pomoc chudším či ohroženým domácnostem se zajištěním potřebných energetických služeb.

2.5 Evropa učinila jistý pokrok směrem k lepší strukturalizaci cen. Její stávající skladba řady různých zdanění paliv v různých zemích, občasné přetrvávající výrobní dotace a nedokonalý a kolísavý systém obchodování s povolenkami na emise atd. zdaleka ještě neposkytuje stabilní a konsistentní cenové signály, jež jsou zapotřebí k tomu, aby poskytovatelé energií a spotřebitelé mohli s důvěrou plánovat potřebné rozsáhlé i menší investice. Nová energetická strategie by měla vytyčit následující jasné cíle a úkoly:

- zrušení kontraproduktivních dotací v energetice a příbuzných odvětvích, a to jak na straně výroby, tak spotřeby;
- větší harmonizace zdanění všech paliv, procesů a výrobků produkujejících skleníkové plyny;
- stanovení patřičných cen uhlíku ve všech odvětvích, ať již formou rozšíření systému obchodování s povolenkami na emise a vyřešení jeho nedostatků, nebo jinými daňovými prostředky;
- zaměření veškerých zbývajících dotací na výše uvedené specifické cíle.

2.6 Ceny energií pravděpodobně setrvávají výše než v minulosti (a může docházet k občasnému omezení dodávek z některých zdrojů energie pro Evropu). Je třeba využívat energie co nejúčinněji, aby celková spotřeba energie a míra nutných dalších investic zůstaly na zvládnutelné úrovni. Je nutné věnovat maximální úsilí propagaci energetické účinnosti ve všech odvětvích.

2.7 Správně nastavené ceny jsou důležité, avšak podle názoru Výboru to v žádném případě nepostačuje k zajištění nezvratného vývoje směrem k nízkouhlíkové ekonomice. Bude nutná celá řada

dalších opatření a iniciativ, zejména v počátečních fázích před tím, než se hlavní hybnou silou bude moci stát sám trh.

2.8 **Správné technologie.** Je nadále zapotřebí učinit mnohé na podporu rozvoje a instalace alternativních zdrojů energie včetně celé řady zdrojů obnovitelných. Jakmile budou tyto alternativy plně rozvinuty, měly by získat plně konkurenceschopnou pozici na trhu a nebudou již dále potřebovat zvláštní podporu mimo rozdíl v jejich prospěch vyplývající z řádné ceny uhlíku. Až do roku 2020 však mnohé z těchto technologií budou stále ve fázi vývoje a budou patrně potřebovat finanční povzbuzení formou programů na podporu výzkumu a vývoje, výkupních cen či jiných investičních pobídek a podpory rozvoje příslušné infrastruktury.

2.9 Mnohé z alternativních zdrojů energie budou patrně nejúčinněji využívány jako vstupy pro výrobu elektrické energie. K optimalizaci jejich podílu a nejlepšímu využití stávající kapacity výroby elektrické energie bude muset být výrazně posílena a rozšířena elektroenergetická síť na místní, národní i evropské úrovni, a musí být také inovována na „inteligentní“ typ, jenž dokáže zpracovat různorodé vstupy z řady různých zdrojů v různém poměru a poradí si s různorodými modely poptávky.

2.10 Ještě důležitější než v současnosti budou do budoucna pohotovostní a úložné kapacity (spolu s integrovanou rozvodnou sítí), neboť se budou muset vypořádat s proměnlivými vzorci dodávek z obnovitelných zdrojů, jako jsou větrná a sluneční energie, stejně jako s proměnlivými modely poptávky. Vedle zbývajících tepelných elektráren na fosilní paliva (zejména zemní plyn) vybavených systémy pro zachycování uhlíku by rostoucí význam pro tyto účely mohly mít hydroelektrárny, zařízení na spalování biomasy, zařízení pro skladování zemního plynu a teoreticky i vysokokapacitní akumulátory.

2.11 Někteří komentátoři se domnívají, že v nové nízkouhlíkové ekonomice bude mít značný význam nová generace jaderných elektráren, a několik zemí v Evropě i mimo ni činí kroky k prodloužení životnosti stávajících elektráren či plánují vznik nových. Většina členů Výboru sdílí názor, že jaderná energie bude muset sehrát určitou roli v přechodu Evropy k nízkouhlíkové energii. Technologie konvenční výroby jaderné energie je nyní uspokojujivě rozvinutá a podle názoru Výboru by nyní každý vývoj nové jaderné elektrárny měl splňovat požadavek na pokrytí veškerých ekonomických nákladů provozu, pojištění, případného vyřazení z provozu a uložení a likvidace odpadu bez jakýchkoli explicitních či skrytých dotací.

2.12 Uhlí dozajista zůstane po několik nadcházejících desetiletí významným zdrojem energie, zejména ve výrobě elektřiny. Je třeba důrazně usilovat o rozvoj a instalaci zařízení k zachycování a uložení uhlíku s cílem minimalizovat dopady těchto elektráren v podobě emisí CO₂ a stanovit lhůty pro jejich instalaci ve všech tepelných elektrárnách spalujících uhlí.

2.13 Je třeba důrazněji propagovat energetickou účinnost a dekarbonizaci ve všech odvětvích včetně zejména dopravy, bydlení a stavebnictví, elektrické energie a energeticky náročného průmyslu.

2.14 Zajištění financí. Realizace této transformace energetiky bude vyžadovat významné investice v průběhu následujících 20 let (pravděpodobně třikrát až čtyřikrát vyšší ve srovnání se současnou mírou investic). Má-li být dosaženo této expanze, bude nutné realizovat ambiciózní evropskou strategii, která stanoví jasné cíle a vytvoří náležitý spolehlivý a konsistentní rámec pro regulaci, pobídky a další podporu pro dotčená odvětví tak, aby mohla postupně mířit ke splnění těchto cílů.

2.15 Správné struktury a instituce. Transformace bude také vyžadovat zásadní posílení institucionálních dohod, aby bylo možné plánovat a řídit jednotlivé fáze vývoje a zároveň pokračovat v podpoře dynamického a konkurenčního trhu k realizaci nutných investic. Plánování dodávek energie, řízení rozvodné sítě a regulace energetického trhu a jeho tarifní struktury budou muset být přezkoumány a integrovány nebo koordinovány na evropské úrovni, aby se zajistil jejich soulad s cíli energetické strategie na období 2011–2020.

2.16 Potřebné změny si vynutí rychlé a zásadní změny výrobních a spotřebních vzorců v rámci evropské ekonomiky. Na straně výroby by se v energetice měla objevit řada nových podniků a pracovních míst, jak se budou postupně rozvíjet produkty a služby využívající obnovitelné zdroje energie a splňující nároky na energetickou účinnost; jiné ovšem zmizí ve starších oblastech sektoru energetiky. Ke hladkému průběhu tohoto přechodu bude zapotřebí rozsáhlý informační, školicí a přeskolovací program.

2.17 Na mezinárodním poli probíhá rychlý rozvoj trhu s novými technologiemi a řešeními potřebnými k transformaci energetického sektoru. Evropa musí rozšířit vlastní výzkum a vývoj a podporu vlastního průmyslu a vlastních podniků, aby si zajistila vedoucí postavení na tomto dynamickém a konkurenčním trhu.

2.18 Zapojení spotřebitelů, MSP a široké veřejnosti. Na straně poptávky je nutno zaměřit velké úsilí na vzdělávání a pobídky pro spotřebitele mezi domácnostmi a podniky tak, aby přispěli svým dílem k inteligentní spotřebě, která bude v budoucnu zapotřebí. Spotřebitelé všeho druhu (podniky i domácnosti) budou potřebovat příslušné informace o dostupných příležitostech k účinnějšímu využívání energie a spoluúčasti na přechodu k obnovitelným zdrojům dodávek. V řadě případů budou také potřebovat pobídky k přijetí vlastních opatření na podporu energetické účinnosti či k instalaci obnovitelných zdrojů energie.

2.19 Ceny energií pravděpodobně setrvávají výše než v minulosti, a proto je nutné pečlivě posoudit dopady na chudší domácnosti a ohrožené osoby s tím, že příslušné politiky budou náležitě upraveny. Takové domácnosti by měly být přednostními kandidáty na pomoc při realizaci opatření na podporu energetické účinnosti, neboť mohou jednak trpět nedostatkem prostředků k provedení těchto opatření vlastními silami, a za druhé vyšší ceny energií je zatíží více než osoby lépe situované.

2.20 Evropská aliance pro změnu. Má-li být realizována tato potřebná rozsáhlá a rychlá transformace, musejí EU a její členské státy sdílet kompetence a úzce spolupracovat na dosažení nutné technické a hospodářské integrace jednotného energetického trhu

a zapojit příslušná průmyslová odvětví do úsilí o postup k tomuto cíli. Strategie EU musí být společně přijata a společně realizována.

2.21 Cíle. K udržení tempa změn by podle mínění Výboru bylo užitečné, aby strategie EU stanovila sadu provázaných a konsistentních lhůt pro dokončení jednotlivých fází přechodu. Každý cíl by pak vyžadoval vlastní sadu prováděcích opatření a investičních plánů vypracovaných ve spolupráci s průmyslem a dalšími zainteresovanými stranami. Příkladem by mohly být:

- cíle již stanovené v oblasti obnovitelných zdrojů do roku 2020 a další cíle pro roky 2030, 2040 a 2050;
- jakmile budou potvrzeny techniky či technologie zachycování či odstraňování uhlíku z tepelných elektráren na fosilní paliva, stanovit požadavek jejich zařazení do všech nových tepelných elektráren tohoto typu od počátku a určit lhůtu pro dovybavení všech stávajících elektráren;
- cílové lhůty pro požadavek nulové uhlíkové stopy u všech nových obytných a jiných budov a postupné dovybavení stávajících budov;
- cílové lhůty pro postupné zvýšení elektrifikace vozového parku;
- orientační cíle pro odstranění veškeré spotřeby fosilních paliv v domácnostech pro účely vytápění a vaření.

2.22 Všechny tyto oddělené cíle a opatření musejí být integrovány do komplexní strategie omezení skleníkových plynů a sladěny s cílem 20 % (nebo 30 %) omezení skleníkových plynů do roku 2020.

3. Prioritní oblasti nové energetické strategie v konzultačním dokumentu Komise

3.1 Moderní integrované rozvodné sítě. Výbor souhlasí s Komisí, že rozvoj robustnější, odolnější, inteligentnější a integrovanější rozvodné infrastruktury pro Evropu je cílem nejvyššího významu. Má-li být dosaženo co nejefektivnějších výsledků z obnovitelných zdrojů, měla by být dána přednost instalaci různých typů obnovitelné energie v lokalitách, jež jsou optimální pro každý z nich (větrná energie tam, kde je nejvíce větrno, solární energie tam, kde je nejvíce slunečno atd.), a poté zajistit účinnou rozvodnou síť k přenosu energie do místa určení. Realizovat tuto optimalizaci na evropské úrovni bude v konečném důsledku znamenat to, že se bude pohlížet na evropskou výrobu elektrické energie jako na jednotný integrovaný systém. Je třeba vybudovat „jednotnou evropskou rozvodnou síť“ a společné projekty a struktury nutné k jejímu plánování a řízení. Síť bude muset být schopna inteligentního řízení a provozu na všech úrovních tak, aby mohl být optimalizován vztah mezi nabídkou a poptávkou. Mezi dalšími cíli bude integrovaná síť muset zvládat energetické vstupy ze vzdálených zdrojů (např. větrná energie na moři nebo pouštní solární zařízení); bude nutné optimalizovat využití střídavého a stejnosměrného proudu v různých částech sítě tak, aby byly minimalizovány energetické ztráty v celé síti.

3.2 Komise a členské státy musejí těsněji spolupracovat mezi sebou a se všemi členy Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav na vybudování koordinované struktury pro plánování rozvoje a řízení integrované sítě včetně technických i finančních parametrů jejího vybudování a provozu.

3.3 Výbor souhlasí s Komisí, že bude důležité zavést inteligentní měření na všech úrovních spotřeby včetně jednotlivých domácností. Spotřebitelé budou potřebovat značnou pomoc od dodavatelů paliv a veřejných orgánů, aby porozuměli informacím získaným z inteligentních měřičů a získali skutečnou možnost volby, jak tyto informace využít k optimalizaci vlastních vzorců spotřeby energie.

3.4 **Pokrok směrem k nízkouhlíkovému energetickému systému.** EU se již zavázala ke snížení emisí uhlíku o 20 % do roku 2020 a o 30 %, pokud další země přijmou srovnatelné závazky. Tyto nové cíle jsou důležitou hnací silou pro řadu dalších politik a pro investice do nových energetických systémů, které z nich vyplynou. Podle názoru Výboru by bylo žádoucí, aby se EU v souladu s návrhem ministrů životního prostředí Německa, Francie a Spojeného království zavázala k tomu, že v rané fázi posílí cíl snížení emisí CO₂ plánovaný do roku 2020 na 30 % místo současně stanovených 20 %, pokud to hospodářské a sociální podmínky umožní bez ztráty konkurenceschopnosti a pokud jej budou skutečně doprovázet nezbytná opatření a investice k jeho dokončení.

3.4.1 Evropská unie je na nejlepší cestě k dosažení 20 % snížení do roku 2020 (do roku 2009 bylo již dosaženo 17 % snížení) a přísnější cíl snížení emisí by pro ni mohl být silnějším impulsem k rychlejší transformaci energetiky, účinnějšímu fungování trhu s emisními povolenkami a zlepšení dlouhodobého konkurenčního postavení Evropy. Z politického hlediska a z hlediska ochrany krátkodobé konkurenceschopnosti evropského průmyslu (zejména energeticky náročných odvětví) by samozřejmě bylo mnohem jednodušší dosáhnout 30 % cíle dříve, pokud se další industrializované země zaváží ke srovnatelným snížením a pokud vyspělejší rozvojové země přistoupí na to, že odpovídajícím dílem přispějí ke globálnímu úsilí. To by znamenalo, že všechny významné země by se na investičních nákladech a zatížení představených cenami energie, které jsou spojeny s řízením transformace energetiky, podílely rovnoměrnějším dílem a že „únik uhlíku“ by byl minimalizován.

3.4.2 EU se dosud při jednáních snažila využít možnosti přejít na 30 % cíl pro rok 2020 jako trumfu, aby přiměla další země k přijetí srovnatelných závazků. To se však ani v Kodani, ani později neukázalo jako účinná taktika. Příležitost využít přísnějšího cíle pro rok 2020 jako způsobu urychlení transformace energetiky v Evropě samotné se mezitím s postupem času neustále ztrácí.

3.4.3 Jelikož stále neexistuje komplexní globální dohoda týkající se změny klimatu, měla by EU zvážit včasný přechod k dosažení 25 % snížení do roku 2020, a mířit tak k dolní hranici

rozmezí, jež pro snížení emisí do tohoto roku rozvinutým zemím doporučil IPCC. Tím by byl rovněž zajištěn přínos, který má pro transformaci co nejdřívejší přijetí přísnějšího cíle, a zároveň by se zachovaly výhody, které pro vyjednávání spočívají v tom, že EU bude moci nabídnout dalších 5 %, aby přiměla další země k vyšším závazkům v nadcházejících dvou letech.

3.5 Včasný krok tímto směrem by přinesl těsnější omezení v systému obchodování s emisemi, a tudíž i vyšší a efektivnější ceny emisí uhlíku. Výbor se domnívá, že pokud má systém obchodování přinést opravdové výsledky, je nutné stanovit minimální cenu ve výši alespoň 30 EUR a zajistit, aby vyšší podíl snížení emisí uhlíku byl dosažen v EU samé příslušnými investicemi spíše než exportem do jiných částí světa prostřednictvím mechanismu čistého rozvoje (Clean Development Mechanism, CDM). I s těmito zlepšeními se Výbor domnívá, že je důležité nezveličovat výsledky, jichž lze dosáhnout pouze pomocí systému obchodování. Výrazné posílení tohoto systému se navíc může ukázat jako politicky a konkurenčně nepřijatelné v EU, jestliže ostatní části světa budou nadále otálet s přijetím srovnatelných opatření. Má-li transformace běžet potřebným tempem, bude nutné v rámci souhrnné strategie zavést řadu dalších politik v návaznosti na hlavní body tohoto stanoviska, a bude-li systém obchodování v praxi vykazovat nedostatky, může dojít na nutnost zvýšit v budoucí strategii důraz na tyto politiky.

3.6 EU již dosáhla značného pokroku v otázce stanovení minimálních požadavků na energetickou účinnost budov, vozidel a dalších různých druhů zboží a služeb. Je však třeba pokračovat v rozšiřování těchto omezení na další oblasti a jejich zpřísnování. Ještě dále před námi stojí úkol provedení všech zmíněných norem do předpisů a do praxe. Komise bude muset vyvinout větší tlak na členské státy, aby vypracovaly odpovídající akční plány a politiky v oblasti energetické účinnosti.

3.7 **Vedoucí postavení v oblasti technologických inovací.** Technologické inovace budou v energetice klíčové při vývoji nových produktů a služeb, stejně jako budou faktorem snížení cen na přijatelnější úroveň. Evropě hrozí, že zaostane za hlavními světovými konkurenty v tomto odvětví, a musí proto posílit úroveň výzkumu a vývoje (veřejného i soukromého) klíčových nových technologií. Co nejdříve by měl být na evropské úrovni realizován strategický plán pro energetické technologie (plát SET).

3.8 Energetika by měla mít vyšší prioritu ve všech relevantních programech EU, včetně, a to především, strukturálních fondů. Také členské státy musejí udělit energetice vyšší prioritu ve svých plánech investic, zvláště pokud jde o energetickou účinnost a rozvoj obnovitelných zdrojů. EU a členské státy rovněž musejí zajistit, aby soukromé firmy působící v oblasti dodávky a distribuce energie a energeticky účinných produktů a služeb mohly využívat vhodný a stabilní regulační rámec a pobídky, jež jim umožní zapojit se do rostoucího úsilí.

3.9 Výbor souhlasí s tím, že zvláště významnou úlohu mají místní a regionální orgány při podpoře energetické účinnosti v místním měřítku a při koordinaci plánů rozvoje obnovitelných zdrojů. Doporučuje poskytovat evropskou podporu vynikajícím iniciativám, s nimiž v energetické oblasti přichází Pak starostů a primátorů, a dále se zasazuje o hledání prostředků k posílení a rozšíření této iniciativy.

3.10 **Silná a koordinovaná vnější energetická politika.** Výbor souhlasí s tím, že pro EU by byla přínosem koordinovanější energetická politika ve vztahu k třetím zemím. Bez ohledu na míru koordinace své politiky však Evropa zůstane mezinárodně zranitelná, bude-li i nadále silně závislá na dovozu fosilních paliv z jiných částí světa, zvláště pak pokud tyto dovozy budou pocházet z několika málo klíčových zemí. Čím rychleji se EU dokáže orientovat na vyšší účinnost, nižší míru celkové spotřeby a nižší míru závislosti na zahraničních dovozech fosilních paliv, tím bezpečnější postavení si zajistí.

3.11 **Ochrana občanů EU.** Výbor souhlasí s Komisí, že vyšší prioritu by měla získat opatření zaměřená na vytvoření rovných podmínek pro energetické subjekty v celé Evropě a na podporu transparentnosti pro spotřebitele, pokud jde o všechny aspekty energetických služeb, které odebírají. Spotřebitelé všeho druhu (podniky i domácnosti) budou muset věnovat mnohem větší pozornost spotřebě energie a příležitostem k účinnějšímu využívání energie.

3.12 Energetické produkty a služby bude pravděpodobně relativně dražší, což bude znamenat ekonomickou pobídku tímto směrem. Spotřebitelé všech kategorií však právem očekávají více než nárůst ceny jako důvod pro změnu kýženým směrem. Bude nutné zajistit mnohem širší dostupnost informací o energetické charakteristice zboží a služeb i specifických informací o možnostech, které se budou nabízet, a pomoc s provedením změny (např. možnosti zvýšení energetické účinnosti obytných domů a dalších budov, ekologičtější možnosti dopravy, ekologičtější nakupování a dovolené aj.).

V Bruselu dne 9. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

PŘÍLOHA

Tento text stanoviska sekce byl upraven v souladu s pozměňovacím návrhem přijatým shromážděním, avšak získal podporu alespoň čtvrtiny hlasů:

Odstavec 3.4

„Pokrok směrem k nízkouhlíkovému energetickému systému. EU se již zavázala ke snížení emisí uhlíku o 20 % do roku 2020 a o 30 %, pokud další země přijmou srovnatelné závazky. Tyto nové cíle jsou důležitou hnací silou pro řadu dalších politik a pro investice do nových energetických systémů, které z nich vyplynou. Podle názoru Výboru by bylo žádoucí, aby se EU v souladu s návrhem ministrů životního prostředí Německa, Francie a Spojeného království zavázala k tomu, že v rané fázi posílí cíl snížení emisí CO₂ plánovaný do roku 2020 na 30 % místo současně stanovených 20 %, pokud to hospodářské a sociální podmínky umožní bez ztráty konkurenceschopnosti a pokud jej budou skutečně doprovázet nezbytná opatření a investice k jeho dokončení. Toho lze těžko dosáhnout, aniž se další industrializované národy zavážou ke srovnatelným snížením a aniž vyspělejší rozvojové země přistoupí na to, že odpovídajícím dílem přispějí ke globálnímu úsilí.“

Výsledek hlasování o pozměňovacím návrhu: 88 hlasů pro, 82 hlasů proti a 26 členů se zdrželo hlasování.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Island jako kandidátská země**(průzkumné stanovisko)**

(2011/C 54/02)

Zpravodajka: **paní CARR**

Místopředseda Evropské komise Maroš ŠEFČOVIČ a evropský komisař pro rozšíření Štefan FŮLE, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, požádali dopisem ze dne 28. dubna 2010 EHSV o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

Island jako kandidátská země.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 27. října 2010.

Na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 9. prosince 2010), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 170 hlasy pro, 1 hlas byl proti a nikdo se nezdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Veřejné slyšení konané na Islandu v září 2010 potvrdilo, že v současné době zde probíhá skutečně krušný boj ohledně podpory veřejnosti týkající se žádosti Islandu o členství v EU. Přestože je členství v EU i nadále velmi diskutovanou otázkou, podpora přístupových jednání se v nedávné době zvýšila – 64 % dotázaných si přeje pokračovat v přístupových jednáních o členství v EU, spíše než tuto žádost stáhnout. To představuje v porovnání s předchozími průzkumy značné zvýšení podpory přístupových jednání.

1.2 Výbor se domnívá, že přišla chvíle, aby se proevropské organizace více zapojily do veřejné diskuse a prokázaly, že členství v EU bude mít pro Island i pro EU pozitivní přínos. EHSV by mohl převzít vedoucí roli a pořádat akce zaměřující se především na úlohu organizací reprezentujících různé zájmy.

1.3 EHSV jednoznačně podporuje členství Islandu v EU a zdůrazňuje význam zapojení islandské občanské společnosti do přístupových jednání. Sociální partneři hrají tradičně významnou roli v politickém procesu na Islandu a mají již vytvořeny vazby na EHSV a evropské zastřešující organizace.

1.4 Stejně jako sociální partneři klade Výbor důraz na potřebu širšího zapojení občanské společnosti z různých zájmových skupin. Během procesu přistoupení je kromě tradičnějšího sociálního dialogu potřeba zajistit i dialog občanský.

1.5 Výbor doporučuje, aby byl pro Island co nejrychleji zřízen Smíšený poradní výbor, stejně jak tomu bylo v případě ostatních zemí před přistoupením. Výbor věří, že bude vhodným mechanismem pro výměnu názorů a informací mezi islandskou občanskou společností a členskými státy EU, k vyjadřování společných

doporučení a stanovisek určených partnerům ve vyjednávání a zejména pro posílení úlohy organizací skupiny III během přístupových jednání.

1.6 Island je vzhledem ke svému vysokému politickému a hospodářskému rozvoji a členství v Evropském hospodářském prostoru (EHP) obecně dobře připraven na plnění závazků vyplývajících z členství v EU (navzdory selhání islandské ekonomiky v nedávné krizi), zejména v oblastech, na něž se vztahuje Dohoda o EHP. Výbor se též domnívá, že Island by jako členský stát EU mohl přispět k rozvoji různých politik EU, například orientovaných na udržitelný rybolov, obnovitelné zdroje energie a arktickou dimenzi. Island není v současnosti zastoupen v institucích EU s rozhodovací pravomocí.

1.7 Přestože již Island uplatnil podstatnou část *acquis* EU, v některých klíčových oblastech, jako je rybolov a zemědělství, přetrvává řada problémů. EHSV zdůrazňuje, že skupiny občanské společnosti působící v těchto oblastech musí sehrát klíčovou roli během procesu přistoupení. Je rovněž nezbytné, aby byly do procesu přistoupení zapojeny další důležité skupiny s cílem podpořit islandskou vládu při přístupových jednáních.

1.8 Některé vlivné organizace občanské společnosti již vyjádřily svůj nesouhlas se snahou Islandu stát se členským státem EU. Za těchto okolností je nadmíru důležité, aby organizace, jež se k přistoupení vyjádřily kladně, zahájily v brzké době veřejnou diskusi ohledně přínosu členství v EU pro Island i pro EU. EHSV se s přihlédnutím ke konsenzuálnímu přístupu na evropské úrovni domnívá, že by bylo přínosné uspořádat širší diskusi na národní a evropské úrovni, a pomoci tak organizacím i veřejnosti s utvářením jejich názorů během tohoto demokratického procesu.

1.9 Negativní přístup islandské veřejnosti k členství v EU je částečně způsoben nevyřešeným sporem ohledně banky Icesave. Je tedy o to důležitější zapojit občanskou společnost do konstruktivního dialogu o otázce členství v EU. EHSV trvá na tom, že by tato kauza měla být vyřešena nezávisle na přístupových jednáních a že se nesmí stát překážkou v procesu přistoupení Islandu.

2. Současná situace

2.1 Island požádal o členství v EU v červenci 2009 a dne 24. února 2010 vydala Komise k této žádosti kladné stanovisko. Dne 17. června 2010 rozhodla Evropská rada zahájit přístupová jednání a vyzvala Radu, aby přijala obecný rámec pro jednání. Evropský parlament schválil rozhodnutí dne 28. června 2010. První schůze mezivládní konference se konala dne 27. července 2010.

2.2 Island již uplatnil velkou část *acquis* EU prostřednictvím Dohody o EHP a dohody o přidružení k schengenskému *acquis*. To usnadní proces prověřování a následující jednání o jednotlivých kapitolech. V některých klíčových oblastech, jako je zemědělství, rybolov a měnová politika, však přetrvává řada problémů. Proces prověřování byl zahájen a má být dokončen v červnu 2011.

2.3 Island plně splňuje politická kritéria pro členství v EU stanovená Evropskou radou na zasedání v Kodani v roce 1993. Island je bohatě rozvinutou zastupitelskou demokracií se silnými institucemi, s rozsáhlým systémem ochrany základních a lidských práv, respektující zásady právního státu.

2.4 Jeho veřejná správa je obecně účinná a nezávislá na politickém vlivu. Nedávný finanční otřes však doprovázel politický zvrat, a vznikla tak potřeba administrativní reformy. Podle názoru Komise upozornila finanční krize na otázku možného střetu zájmů způsobeného úzkými vazbami mezi politickými a podnikatelskými kruhy. Z tohoto důvodu budou pravděpodobně potřebné další reformy. Reforma veřejné správy již byla zahájena a zabývala se některými výhradami vznesenými Komisí.

2.5 Navzdory vážným následkům hospodářské krize je Island funkčním tržním hospodářstvím, jež je schopno dobře zvládat konkurenční tlaky a tržní síly v EU. Islandská vláda přijala v rámci boje s krizí náročná úsporná opatření, navrhla politiky k diverzifikaci hospodářství a doufá, že do konce roku 2010 opět naleznou pozitivní růst. Hlavním cílem současné vlády je nalézt rovnováhu veřejného rozpočtu do roku 2013 a zároveň vytvářet pracovní místa a podporovat inovaci pro obnovu konkurenceschopnosti Islandu do roku 2020.

2.6 Island je obecně považován za přirozeného kandidáta na členství v EU; má dobře rozvinutou demokratickou kulturu a vysokou míru souladu s *acquis*, a může tedy dokončit přístupová jednání relativně rychle za předpokladu, že do přistoupení plně sladí své právní předpisy s *acquis*. Pokud bude proces vyjednávání úspěšný a Islandané schválí přistoupení k Unii v referendu, stane se Island členským státem s nejmenším počtem obyvatel (na Islandu žije přibližně 317 000 osob).

2.7 Jakmile Island podal žádost o členství, bylo založeno deset vyjednávacích skupin odpovídajících za jednání v různých oblastech. Sociální partneři a další klíčové organizace jsou dobře zastoupeny a mají mandát v příslušných skupinách. Přestože jsou za vyjednávání odpovědní úředníci, byly pozvány skupiny, jichž se přistoupení nejvíce dotkne, aby se zúčastnily přípravných prací vyjednávacích týmů a přímo se zapojily do procesu.

2.8 Politikou islandské vlády je plně zapojit občanskou společnost do procesu přistoupení. Zahraniční výbor islandského parlamentu zohlednil při vypracovávání svého stanoviska k členství v EU připomínky organizací občanské společnosti, jednotlivců a institucí. Tento výbor ve svých závěrech uvedl, že bude zřízeno rozsáhlé konzultační fórum, v jehož rámci se bude diskutovat o stavu přístupových jednání a vyjednávacích pozicích Islandu v jednotlivých oblastech.

2.9 Přes všechny tyto pozitivní signály spočívající v zapojení občanské společnosti do procesu přistoupení, utrpěla důvěryhodnost Islandu v některých členských státech EU z důvodu bankovní krize a sporu ohledně Icesave. Postoj Islandanů k EU je proměnlivý. Průzkum veřejného mínění organizace Gallup z července 2010 ukazuje, že 60 % obyvatel podporovalo stažení žádosti o členství v EU, avšak na konci září se podle jiného průzkumu deníku *Fréttablaðið* vyjádřilo 64 % dotázaných pro dokončení jednání, aby se o této otázce mohlo hlasovat v referendu. Je tedy obtížné stanovit, zda se postoj Islandanů k EU změnil, avšak je jisté, že zde existuje vysoká poptávka po více faktických údajích o EU a členství v EU. Zdá se, že Islandané si stále více přejí získat informace o EU a procesu přistoupení, aby mohli svá budoucí rozhodnutí zakládat spíše na solidních znalostech, než na výmyslech a obavách.

3. Vztahy s EU

3.1 Island udržuje úzké vztahy s Evropskou unií prostřednictvím Dohody o EHP, která vstoupila v platnost v roce 1994. Dohoda o EHP zajišťuje třem státům Evropského sdružení volného obchodu účast na vnitřním trhu EU. Jakmile Island podal svoji žádost o členství, EU zřídila v této zemi své zastoupení. Do té doby spadl Island pod zastoupení v Oslu.

3.2 Dohoda o EHP požaduje vysokou míru sladění *acquis* EU s islandskými vnitrostátními právními předpisy. Island přijal většinu ustanovení týkajících se čtyř svobod. Existuje pouze několik oblastí domácí politiky, na něž se dohoda o EHP nevztahuje a někteří ji takřka přirovnávají k členství v EU. Procentní podíl právních předpisů týkajících se vnitřního trhu, jež byly do července 2009 provedeny do vnitrostátních právních předpisů, dosáhl stejné úrovně, jako je průměr členských států EU.

3.3 Přestože není svoboda, bezpečnost a právo součástí Dohody o EHP, Island se zapojil i do této politické oblasti prostřednictvím dohody o přidružení k schengenskému *acquis*. Severské členské státy EU požádaly o přistoupení k Schengenu s podmínkou, že bude nalezeno řešení pro zachování Severské pasové unie s Islandem a Norskem. Z tohoto důvodu tyto dvě země uplatňují schengenské *acquis* od března 2001.

3.4 Pokud jde o zapojení do rozhodovacího procesu EU, Dohoda o EHP zprostředkovává zejména kontakty s Komisí. Podle článků 99 a 100 Dohody o EHP se mohou státy ESVO EHP zapojit do prací skupiny odborníků Komise a pracovních skupin komitologických výborů. Státy ESVO EHP však nemají žádné formální vztahy s Radou ani Evropským parlamentem.

3.5 Islandští sociální partneři jsou zapojeni do Smíšeného poradního výboru EHP s EHSV. Na politické úrovni se Island účastní Smíšeného parlamentního výboru EHP. Společně s Norskem se též zapojují do neformálních schůzí mezi severskými a pobaltskými zeměmi před zasedáním Rady, během nichž se snaží prosadit své názory.

3.6 Kromě toho, že Island není plně zapojen do rozhodovacího procesu EU, je hlavním rozdílem mezi jeho postavením v rámci Dohody o EHP a členstvím v EU to, že Dohoda o EHP nezřizuje nadnárodní instituce oprávněné vydávat právní předpisy, které by měly přímou platnost v členských státech. Dohoda o EHP též nepočítá s přidělením soudních pravomocí. Zároveň by však členství v EU poskytlo Islandu zastoupení ve všech institucích a rozhodovacích orgánech EU.

3.7 Přestože Island udržuje úzké vztahy s EU, až do nedávné doby si přál zůstat mimo Unii. Tento postoj obecně souvisel s různými faktory, zejména s požadavkem zachovat si vnitrostátní kontrolu nad rybolovnými zdroji. Společná zemědělská politika je též nepopulární mezi islandskými zemědělci, kteří se obávají konkurence levnějších výrobků z kontinentu. V některých skupinách islandské populace existují silné nacionalistické tendence a někteří vedoucí politici činitelé měli obecně negativní přístup ke všemu, co by mohlo ohrozit svrchovanost této země. Někdy se uvádí, že politický postoj Islandu vůči EU je možno odůvodnit jeho zeměpisnou izolací, jeho úzkými vztahy se Spojenými státy

v oblasti bezpečnosti během studené války, malou správní strukturou a volebním systémem upřednostňujícím venkovské oblasti. Dohoda o EHP až do vypuknutí finanční krize celkem dostatečně sloužila zájmům Islandu.

3.8 Navzdory výše uvedeným faktorům byla v průběhu let velká část populace pro udržování úzkých vztahů s EU. Pád islandského finančního systému v říjnu 2008 vedl k dalšímu posunu tohoto názoru ve prospěch členství v EU a přijetí eura. V červenci 2009 hlasoval islandský parlament pro podání žádosti o členství v EU. Islandská veřejnost a politické strany však mají na tuto věc odlišné názory.

3.9 Členství Islandu v EU by prospělo jak EU, tak i Islandu. Přispělo by k zeměpisné celistvosti EU, která by získala opěrný bod v oblasti Arktidy a možnost účastnit se Arktické rady. Pro Island by členství v EU znamenalo posílení jeho postavení při hledání lepšího forem mnohostranné správy Arktidy. Členství by rovněž mohlo obnovit mezinárodní důvěryhodnost Islandu a mohlo by mít stabilizační efekt na jeho měnu a hospodářství jako celek. Island by jako členský stát EU mohl více přispět do politiky Severní dimenze, k rozvoji a využívání obnovitelných zdrojů energie a zelenější ekonomice v EU.

3.10 Mnoho důležitých oblastí nespadá do pole působnosti EHP nebo schengenské spolupráce, a proto přetrvává řada problémů. Některé z těchto oblastí budou pravděpodobně během vyjednávání působit potíže. Rybolov a zemědělství budou ve vši pravděpodobnosti velice citlivým bodem a organizace občanské společnosti působící v těchto oblastech sehrají během procesu přistoupení klíčovou roli. Proces přistoupení by měl být dobrovolný a konsensuální dvoustranný proces, v němž se ani jedna ze stran nebude cítit povinná vůči straně druhé přijímat závazky, jež nemůže splnit.

4. Socioekonomická situace

4.1 Islandské hospodářství se tradičně zakládá především na rybolovu a rybolov stále představuje přibližně polovinu islandského vývozu zboží. V nedávné době se staly důležitými odvětvími i výroba hliníku a cestovní ruch. V devadesátých letech započal Island proces hospodářské deregulace, liberalizace a diverzifikace vytvořením velkého finančního sektoru. V důsledku nadměrné expozice, nedostatečného dohledu nad finančním sektorem a neúměrné velikosti bank v porovnání s národním hospodářstvím se islandský bankovní sektor zhroutil v návaznosti na celosvětovou finanční krizi. Celková pasíva bank představovala částku více než desetkrát vyšší než HDP Islandu⁽¹⁾. To vedlo k hluboké recesi se sociálními a hospodářskými důsledky.

(1) Islandské ministerstvo zahraničních věcí, podkladová zpráva, plán hospodářské obnovy Islandu, červen 2010 http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet-Iceland%27s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

4.2 Došlo k výrazné devalvaci islandské koruny, což způsobilo vysokou inflaci, zvýšení nezaměstnanosti, pokles cen akcií, velké množství podniků se ocitlo před bankrotem a spotřeba domácností se snížila. Byly rovněž zvýšeny daně (z kapitálu, příjmu, spotřební daně a sazby DPH), byl zaveden nový třístupňový systém daně z příjmu fyzických osob a různé výhody, jako rodičovské dovolené a přídavky na děti, byly sníženy. Byly též omezeny veřejné výdaje na vzdělání a zdravotní péči. Mnoho islandských domácností se ocitlo v tíživé situaci, neboť přišlo o velkou část svých úspor nebo příjmů. Pro zmírnění závažnosti krize nicméně probíhá rozsáhlá restrukturalizace dluhu pro jednotlivce i podniky. Pro fyzické osoby existuje speciální mimosoudní rámec restrukturalizace dluhu zaměřený na domácnosti s vážnými problémy ⁽²⁾.

4.3 Míra veřejného zadlužení se v důsledku krize znásobila. Velkou část tohoto dluhu tvoří dluhopisy Icesave. Podle směrnice o systémech pojištění vkladů (94/19/ES) je Island odpovědný za odškodnění vkladatelů až do výše 20 000 eur na jeden účet. Island souhlasil se splněním těchto povinností. Spor ohledně banky Icesave, který stále není vyřešen, se však týká pravidel a podmínek, za nichž musí Island vyplatit britskou a nizozemskou vládou, které již odškodnily své vlastní vkladatele.

4.4 Island uplatnil různá opatření pro boj s krizí. Došlo ke zetátnění, restrukturalizaci a rekapitalizaci tří hlavních bank. Byly zavedeny záruky platební bilance omezující mezinárodní kapitálové toky s cílem zabránit odlivu cizí měny a další devalvaci islandské koruny. Centrální banka započala s postupným odstraňováním těchto kontrol v říjnu 2009. Bylo zřízeno nové ministerstvo hospodářství, bylo změněno vedení centrální banky a byla posílena role orgánu pro finanční dohled. Vláda též zahájila komplexní šetření o událostech, které stály na počátku krize, a zřídila zvláštní vyšetřovací komisi a úřad zvláštního prokurátora.

4.5 Vláda pak požádala mezinárodní společenství a MMF o pomoc. Dohoda s MMF o pohotovostním úvěru poskytne Islandu 2,1 miliardy dolarů a dalších 2,75 miliard dolarů obdrží od ostatních severovýchodních zemí, Polska a Faerských ostrovů. Hospodářský program podporovaný MMF s sebou nese opatření zaměřená na stabilizaci směnného kursu a obnovení důvěry v měnovou politiku, kontrolu fiskální politiky a zachování udržitelné úrovně veřejného dluhu, restrukturalizaci finančního sektoru a jeho regulačního rámce, jakož i usnadnění restrukturalizace dluhu domácností a podniků. Na konci září 2010 schválil MMF třetí přezkum plánu hospodářské obnovy Islandu.

4.6 Makroekonomická stabilizace Islandu ještě není dokončena a klíčovým úkolem zůstává fiskální konsolidace. K posílení fiskálního rámce byl přijat čtyřletý plán fiskální konsolidace. Existují již určité známky zlepšení. MMF odhaduje, že ekonomika by díky silným hospodářským základům Islandu měla nalézt pozitivní růst

v druhé polovině roku 2010 ⁽²⁾. Inflation klesá a směnný kurs byl stabilizován. Došlo k rekapitalizaci nových komerčních bank a byly dokončeny rozsáhlé reformy regulace finančního trhu. Míra nezaměstnanosti nedosáhla očekávaných 10 % a více.

4.7 Sociální partneři sehráli klíčovou roli v plánu hospodářské obnovy Islandu. Vláda a sociální partneři podepsali v červnu 2009 „pakt stability“. Tato dohoda se odráží v rozpočtu na rok 2010. Cílem paktu bylo zajistit sociální konsensus pro nezbytná nápravná opatření, avšak vzhledem k tomu, že zapojil v první řadě sociální partneře, se některé organizace občanské společnosti cítily z tohoto procesu vyloučeny. V březnu 2010 Islandská konfederace práce z paktu vystoupila s tvrzením, že pakt byl porušen a že vláda nebyla schopna dodržet své sliby.

4.8 Ve střednědobém až dlouhodobém výhledu má Island relativně pružný trh práce, vysokou míru zapojení, poměrně mladé a dobře vzdělané pracující obyvatelstvo a silnou základnu zdrojů energie. Je tedy pravděpodobné, že Island se v budoucnu zcela vymaní ze současných ekonomických potíží. Evropská komise se též domnívá, že pokud Island sladí své právní předpisy s *acquis* v oblasti hospodářské a měnové politiky, jeho účast v hospodářské a měnové unii by neměla působit výraznější problémy.

5. Občanská společnost na Islandu

5.1 Aktivní zapojení občanské společnosti má na Islandu dlouholetou tradici. Vzhledem k malému počtu obyvatel Islandu mají zájmové skupiny velice úzké a často i osobní vazby s vládou a jsou aktivně zapojeny do politického procesu. Některé zájmové skupiny jako sdružení a odbory zemědělců a rybářů jsou tradičně velice úzce napojeny na určité politické strany.

5.2 Aby islandská vláda vyvážila omezení vyplývající z malé veřejné správy, úzce spolupracuje s islandskými zájmovými skupinami, které aktivně působí na úrovni EU, a často se na ně obrací s cílem získat informace a zvýšit informovanost o islandských zájmech v Bruselu. Zájmové skupiny nicméně hrají důležitější roli spíše při sběru informací a hledání nových strategií, než při ovlivňování politik EU, s výjimkou oblastí sociální politiky, kde jsou sociální partneři zvláště aktivní a mají přímý přístup k procesu formulace politik.

5.3 Stejně jako v ostatních severovýchodních zemích lze podle článku 74 islandské ústavy zakládat různé typy sdružení bez předchozího povolení a tato sdružení poté nemohou být na základě správného rozhodnutí rozpuštěna. Všechna sdružení se musí zaregistrovat ve státním rejstříku, aby obdržela vnitrostátní registrační číslo pro daňové účely, a musí mít registrovanou adresu. Činnost odborů je regulována zákonem o odborových organizacích a pracovních sporech.

⁽²⁾ http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet--Iceland%27s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

5.4 Mnoho islandských organizací udržuje již dlouhou dobu úzké vztahy se svými severskými protějšky. Takové vazby by mohly islandským organizacím usnadnit výměnu osvědčených postupů a umožnit jim čerpat ze zkušeností těchto partnerských organizací v období přístupových jednání.

5.5 Veřejné slyšení s organizacemi občanské společnosti na Islandu však prokázalo, že tyto organizace jsou v porovnání s organizacemi sociálních partnerů převážně zaměřeny samy na sebe. Mělo by být možné je prostřednictvím užší spolupráce přesvědčit, aby se více zajímaly o svoji roli v islandské společnosti, zejména vzhledem k přístupovým jednáním. Rovněž by mělo být umožněno, aby se organizace EU učily též od svých islandských protějšků.

5.6 Island převzal severský hospodářský a sociální model, jež charakterizuje štědrý sociální stát s vysokou úrovní dávek. Sociální partneři z obou stran pracovního trhu jsou aktivně zapojeni do sociálního dialogu, aby si mohli vyměňovat informace a řešit různé důležité sociální a hospodářské otázky. Sociální předpisy jsou většinou stanoveny kolektivní smlouvou, spíše než zákonem.

5.7 Rozvoj Islandu, který z velké části odráží rozvoj v sousedních severských zemích, se vyznačuje zvýšením veřejných výdajů. Urbanizace a změny ve složení společnosti vedly k vytvoření různých zájmových skupin, především odborů, družstev a sdružení zemědělců. Ze začátku nebylo zájmových skupin mnoho, avšak měly velký vliv a byly úzce spjaty s určitými politickými stranami, které sloužily jejich zájmům.

5.8 V druhé polovině 20. století, kdy se společnost stala různorodější, se počet skupin zvýšil. S rostoucí diversifikací došlo k oslabení vazeb mezi určitými politickými stranami a mocnými zájmovými skupinami. Tomuto propojení mezi občanskou společností a vládou se však v tak malých společnostech, jako je Island, nelze vyhnout.

5.9 Ačkoli se islandský model v mnoha věcech podobá modelu ostatních severských států, existuje i několik odlišností. Rozvoj Islandu byl pomalejší a sociální výdaje zde byly tradičně nižší než v ostatních severských zemích. Politiky liberalizace a privatizace měly velkou váhu v 90. letech. V důsledku finančního zhroutení byl z velké části omezen sociální systém. V severských státech však má sociální model většinou podporu pravé i levé části politického spektra a to platí i pro Island, přestože zde jsou pro politickou scénu typické převážně středopravé koalice. Sociální partneři sehráli klíčovou roli v politickém procesu.

5.10 Výsledky veřejného slyšení ukázaly, že islandská občanská společnost je v otázce členství v EU rozdělena. Proti členství v EU se staví zejména sdružení rybářů a zemědělců, zatímco organizace jako konfederace práce a federace průmyslu se vyjádřily pozitivně. Mnoho islandských organizací zaujalo k této otázce

neutrální postoj. Zatímco demokracie je na Islandu velice dobře zakořeněna, zastoupení organizací širší občanské společnosti je poměrně slabé, a to způsobuje poněkud nevyvážené zohlednění názorů občanské společnosti.

6. Klíčové organizace a jejich pozice v diskusi o EU

6.1 Sociální partneři

6.1.1 Islandská konfederace práce (ASI) je hlavní odborovou organizací na Islandu. Zastupuje dělníky, administrativní pracovníky, zaměstnance maloobchodu, námořníky, zaměstnance z oblasti stavebnictví a průmyslu, elektrikáře a další povolání ze soukromého a z části též veřejného sektoru. Většinu zaměstnanců veřejného sektoru však zastupuje Svaz státních a obecních zaměstnanců (BSRB). Obě organizace jsou členem EKOS. Třetí centrální organizací je Sdružení akademiků (BHM), které zastupuje zaměstnance s vysokoškolským diplomem z veřejného i soukromého sektoru.

6.1.2 Islandská konfederace zaměstnavatelů je členem BUSINESSEUROPE a doplňuje konfederaci práce na úrovni vedení. Konfederace zaměstnavatelů má osm členských sdružení v různých oblastech, jako je energetika, cestovní ruch, finance a rybolov. Tyto dvě organizace hrají klíčovou roli při koordinaci politik v oblasti zaměstnanosti, sociálních věcí, životního prostředí a pracovního trhu. Další organizací, jež je aktivní na úrovni EU a která je též členem BUSINESSEUROPE, je Federace islandského průmyslu (SI). Federace islandského průmyslu je také členem Islandské konfederace zaměstnavatelů.

6.1.3 Konfederace zaměstnavatelů a konfederace práce jsou zapojeny do mnoha výborů a vedení veřejných orgánů a hájí zájmy svých členů během přípravy a provádění právních předpisů, např. v islandském Úřadu pro bezpečnost a zdraví při práci, v Radě pro rovné postavení a Radě pro vědu a techniku. Mají též těsné kontakty s vládou v souvislosti s přípravou a obnovou mzdových dohod. Sociální partneři úzce spolupracují, pokud jde o společné zájmy v oblasti rovného postavení, ochrany zdraví při práci a předávání informací.

6.1.4 Islandští sociální partneři jsou již celkem dobře začleněni do politického procesu EU. Pečlivě sledují legislativní postup EU, jelikož politiky uplatňované v rámci Dohody o EHP je přímo ovlivňují.

6.1.5 Zástupci odborových a zaměstnavatelských organizací států ESVO jsou v kontaktu s EHSV prostřednictvím poradního výboru EHP, který je součástí institucionální struktury EHP. Toto fórum spojuje sociální partnery ve státech ESVO a organizace občanské společnosti v EU. Na rozdíl od EHSV je poradní výbor EHP složen pouze z odborů a zaměstnavatelských organizací. To je do jisté míry omezující, neboť občanský dialog není zastoupen v celé své šíři.

6.1.6 Sociální partneři na Islandu měli většinou spíše pozitivní přístup k evropské integraci, přestože se názory na tuto otázku liší. Islandská konfederace práce se původně stavěla k členství v EHP skepticky, avšak v roce 2000 změnila svoji politiku, neboť pochopila, že EHP přináší islandským zaměstnancům mnohé výhody. Islandská konfederace práce nyní podporuje přístupová jednání a přijetí eura, neboť se domnívá, že plné začlenění do EU umožní lépe zaručit zájmy islandské pracovní síly a všeobecnou stabilitu hospodářství. Upozorňuje však, že během přístupových jednání je třeba klást důraz na zachování plné kontroly nad výlučnou ekonomickou zónou Islandu s ohledem na rybolov a zaručit podporu islandského zemědělství. Svaz státních a obecních zaměstnanců, jenž zastupuje zaměstnance z veřejného sektoru, se ještě k členství oficiálně nevyjádřil, přestože vítá otevřenou diskusi ohledně přístupových jednání.

6.1.7 Pokud jde o zaměstnavatele, Islandská konfederace zaměstnavatelů se snaží pozorně sledovat přístupová jednání, avšak k členství v EU zaujala neutrální postoj, neboť její členská sdružení nejsou v této věci zajedno. K členství se staví pozitivně například Federace islandského průmyslu a uvádí, že islandské hospodářství není z důvodu výkyvů hodnoty měny stabilní a že začlenění do EU a přijetí eura by zvýšilo konkurenceschopnost a vedlo by k lepším pracovním podmínkám v islandském průmyslu.

6.2 Odvětví rybolovu

6.2.1 Federace majitelů rybářských plavidel (LIU) a závodů na zpracování ryb se na druhé straně staví otevřeně proti členství v EU. Ti, kteří jsou zapojeni do odvětví rybolovu, se staví neochotně k uplatnění společného rybářské politiky, která by zpřístupnila toto odvětví zahraničním investicím a vedla by k tomu, že celkové přípustné kvóty odlovu ve 200mílové výlučné ekonomické zóně Islandu by určoval Brusel. I když by se Island jako členský stát plně účastnil procesu rozhodování, zástupci organizací občanské společnosti jsou přesvědčeni, že Island by vzhledem k své velikosti nebyl schopen dostatečně ovlivňovat rozhodnutí na úrovni EU. Island by se tak rovněž vzdal svého práva uzavírat vlastní dohody se třetími zeměmi ohledně rybolovu tažných populací, který představuje 30 % odlovu na Islandu. Federace majitelů rybářských plavidel argumentuje tím, že v EU jsou vážnými problémy výměty a nadměrný rybolov, zatímco na Islandu je odvětví rybolovu ziskové. Navíc neexistuje záruka, že zásada relativní stability bude v EU zachována.

6.2.2 V srpnu 2010 však předseda Federace majitelů rybářských plavidel v islandském rádiu RÚV prohlásil, že Island musí pokračovat v přístupových jednáních a usilovat o co nejvýhodnější dohodu a že by v této fázi nemělo žádný smysl tuto žádost stáhnout.

6.2.3 V neposlední řadě je skutečně palčivým problémem obnovení komerčního lovu velryb, ke kterému na Islandu došlo v roce 2006, neboť je v rozporu s politikou EU. Pokud nebude nalezeno řešení, mohl by se tento problém stát skutečnou překážkou v přistoupení Islandu k EU.

6.2.4 Společná rybářská politika je v současnosti předmětem přezkumu. Očekávané změny ji pravděpodobně přiblíží islandskému modelu. Přístupová jednání s Islandem se nicméně budou

zakládat na stávajícím *acquis*, a z tohoto důvodu lze očekávat určitý střet zájmů. Rybolov bude s největší pravděpodobností nejdůležitější problematikou v přístupových jednáních s Islandem. Rybářské lobby má v politickém procesu velký vliv a bude hrát pravděpodobně klíčovou roli v diskusi o členství v EU, jelikož příjmem z rybolovu na obyvatele je na Islandu daleko vyšší než v ostatních členských státech EU.

6.3 Odvětví zemědělství

6.3.1 Další organizací, jež má dlouholetou zkušenost s účastí v politickém životě, je Sdružení zemědělců. Zemědělci byli na Islandu vždy hojně zastoupeni a byli úzce spjati s vládou, přestože v posledních letech jejich vliv zeslábl, zároveň s velikostí tohoto odvětví. Podobně jako Federace majitelů rybářských plavidel toto sdružení pečlivě sleduje legislativní postup EU. Sdružení zemědělců je jednou z partnerských organizací COPA/COCEGA, a proto je jeho účast do určité míry omezena, neboť se tato evropská zastřešující organizace zaměřuje především na otázky spojené s EU.

6.3.2 Sdružení zemědělců se rázně postavilo proti členství v EU s tvrzením, že by toto členství vedlo ke ztrátě mnoha pracovních míst v zemědělství a mělo by značný negativní dopad na bezpečnost potravin a zajišťování potravin v této zemi. Hlavním důvodem pro toto tvrzení je skutečnost, že Island by musel povolit neomezený dovoz zemědělských výrobků z EU, jimž by islandští zemědělci mohli jen těžce konkurovat. Potravinové právo EU zajišťující bezpečnost potravin⁽³⁾ je však již součástí Dohody o EHP a vstoupí v platnost na konci roku 2011. Během zavádění balíčku týkajícího se potravinového práva na národní úrovni si Sdružení zemědělců úspěšně vybojovalo zachování zákazu dovozu čerstvého masa v islandských právních předpisech, přestože je takový zákaz pravděpodobně v rozporu s cíli právních předpisů EU. V souladu s článkem 19 Dohody o EHP vyjádřil Island svůj souhlas s celními kvótami a úlevami pro určité výrobky, které znepokojují Sdružení zemědělců.

6.3.3 Zemědělství bude klíčovou oblastí přístupových jednání a cílem Islandu bude otevřená podpora produkce mléka a mléčných výrobků, chovu ovcí a dalších tradičních zemědělských činností. Podobný dlouhodobý program vnitrostátní podpory pro ostatní regiony EU, které se nachází severně od 62. rovnoběžky, by mohl pomoci udržet zemědělskou činnost v těchto oblastech s nízkou hustotou obyvatelstva a obtížnými klimatickými podmínkami.

6.4 Odvětví životního prostředí

6.4.1 Na Islandu je velké množství aktivních skupin ochránců životního prostředí. Skupiny ochránců životního prostředí v EU většinou pozorně sledují environmentální politiku EU, jsou aktivní na evropské úrovni a jsou též členy zastřešujících organizací. Nezdá se, že by to pro islandské skupiny ochránců životního prostředí mělo v průběhu let stejný význam, přestože jsou některé z nich aktivní na mezinárodní úrovni.

⁽³⁾ Nařízení o obecném potravinovém právu (ES) č. 178/2002 a související akty.

6.4.2 To lze vysvětlit několika možnými způsoby. Zaprvé jsou politiky stavící se proti lovu velryb populární mezi evropskými zájmovými skupinami, což by mohlo znamenat, že se islandské skupiny ochránců životního prostředí necítí spřízněny se svými evropskými protějšky. Zadruhé se islandské skupiny ochránců životního prostředí jako Landvernd zaměřují především na problém eroze půdy a na ochranu přírodních stanovišť a velice často se staví proti výstavbě hydroelektráren na zvýšení výroby hliníku. Přestože většina environmentálních politik EU spadá pod Dohodu o EHP, tato dohoda nezahrnuje právní předpisy na ochranu přírodních stanovišť. Islandské skupiny ochránců životního prostředí též trpí nedostatkem finančních prostředků. Z těchto důvodů jsou možná islandské skupiny ochránců životního prostředí méně aktivní než jejich evropské protějšky na úrovni EU a obecně se až do současné doby moc nezapojily do diskusí o přistoupení k EU. Například skupina Landvernd se ještě k členství v EU oficiálně nevyjádřila, i když se obecně domnívá, že dopad právních předpisů EU v oblasti životního prostředí je pozitivní. Landvernd rovněž usiluje o vyjasnění role, kterou může sehrát v přístupových jednáních, včetně dalšího zapojení do programů EU, jako je rámec pro ochranu přírody.

6.5 Ochrana spotřebitele

6.5.1 Islandské sdružení spotřebitelů (NS) je nezávislou, neziskovou a nevládní organizací založenou v roce 1953, jež je aktivní na evropské úrovni a členem zastřešujících organizací. Toto

sdružení úzce spolupracuje s ECC-Iceland, které je součástí sítě evropských spotřebitelských center. Islandské sdružení spotřebitelů se ještě k členství Islandu v EU jednoznačně nevyjádřilo. Již dlouhou dobu se však domnívá, že Island by měl zvážit všechna pro a proti, které členství v EU nabízí. Valné shromáždění Islandského sdružení spotřebitelů konané v roce 2008 dospělo k závěru, že Island by měl podat žádost o členství v EU, aby se seznámil se skutečnými problémy plynoucími z tohoto členství a aby diskuse o EU mohla pokračovat nezaujatě a vycházela z dostupných údajů. V roce 2008 toto sdružení také vydalo zprávu zaměřující se na kladné a záporné stránky členství v EU pro spotřebitele. Islandské sdružení spotřebitelů se tedy nikdy jednoznačně nevyjádřilo, ani neuplatňovalo politiku pro nebo proti EU, avšak vždy podporovalo samotnou žádost o členství v EU a snažilo se sehrát určitou roli při zahájení diskusí o EU.

6.6 Ostatní organizace

6.6.1 Dalšími důležitými organizacemi jsou: Organizace zdravotně postižených osob, Obchodní komora (která je členem EUROCHAMBERS), Federace obchodu a služeb (která je rovněž členem EUROCOMMERCE), Federace islandského obchodu a různé další nevládní organizace. Tyto organizace se prozatím oficiálně nevyjádřily k členství v EU, přestože se pravděpodobně zmobilizují pro nebo proti některým evropským politikám. Existují zde i zvláštní proevropské a protievropské skupiny jako Evrópusamtökin a Heimssýn.

V Bruselu dne 9. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o státní podpoře k usnadnění uzavírání nekonkurenceschopných uhelných dolů

(Stanovisko z vlastní iniciativy)

(2011/C 54/03)

Hlavní zpravodaj: **pan PEZZINI**

Dne 21. října 2010 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k

Nařízení Rady o státní podpoře k usnadnění uzavírání nekonkurenceschopných uhelných dolů.

Předsednictvo Výboru pověřilo dne 20. října 2010 Poradní komisi pro průmyslové změny přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce jmenoval Evropský hospodářský a sociální výbor na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince 2010), pana PEZZINIHO hlavním zpravodajem a přijal následující stanovisko 158 hlasy pro, 8 hlasů bylo proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) považuje za nezbytný balíček opatření, jejichž účelem bude dát důrazný podnět udržitelnému energetickému modelu a vytvořit jasný a stabilní rámec pro toto odvětví. Zahrnuto by do něj mělo být rovněž energetické plánování, jež bude v souladu se zabezpečením dodávek energie, **sociálními, územními a environmentálními aspekty a plánem na období 2020–2050.**

1.2 Výbor doporučuje prodloužit platné nařízení týkající se uhelného průmyslu (nařízení (ES) č. 1407/2002 za dne 23. července 2002 o státní podpoře uhelnému průmyslu) o období odpovídající délce platnosti stávajícího právního předpisu, aniž by to mělo důsledky pro rozpočet EU a aniž by to bylo nezvratně podmíněno uzavíráním dolů, ale aby bylo naproti tomu možné udělovat podporu pro investice, inovační technologie Clean Coal a vysokou odbornou kvalifikaci zaměstnanců v oblasti strategických surovin. Důrazně žádá o změnu tohoto návrhu tak, aby usnadňoval restrukturalizaci uhelných dolů za účelem zvýšení konkurenceschopnosti a podpořil posílení strategické rezervy Unie.

1.3 EHSV žádá, aby byl v polovině období proveden přezkum podmínek konkurenceschopnosti technologií Clean Coal v souvislosti s úrovní konkurenceschopnosti jiných vlastních energetických zdrojů EU v roce 2020, podporou udělenou jiným vlastním energetickým zdrojům, výhodným používáním uhlí na světových trzích, volatilitou mezinárodních cen fosilních paliv, evropskou přidanou hodnotou vlastních zdrojů a náklady na konverzi uhelných elektráren a sanaci již nevyužívaných těžebních lokalit.

1.4 Výbor se domnívá, že tento přezkum by měl být v roce 2014 proveden v úzké vazbě na provádění ustanovení Lisabonské smlouvy týkající se nové energetické politiky (viz článek 194) a v souladu se strategií energetické bezpečnosti EU a přístupu ke zdrojům a s dalšími politikami EU, zejména průmyslovou politikou, obchodní politikou a politikou výzkumu a inovací.

1.5 Výbor požaduje, aby v polovině období (v roce 2015) byla Evropskému parlamentu, Radě a samotnému Výboru předložena zpráva o konkurenceschopnosti evropského uhelného průmyslu, která půjde nad rámec výjimečné situace spojené se současnou krizí, bude se zabývat výše uvedenými parametry určujícími charakter tohoto odvětví a zdůrazní pokroky, jichž toto odvětví dosáhlo ze strategického, ekonomického, technologického, sociálního a environmentálního hlediska a z hlediska snížení energetické závislosti.

1.6 EHSV připomíná, že EU zaujímá vedoucí postavení ve výzkumu a vývoji „čistých“ energetických technologií (zejména technologií zachycování a ukládání CO₂ – CCS), jako jsou *Clean Coal*, *coal-based polygeneration* a *power generation for integrated zero emission solutions* ⁽¹⁾, jež tvoří nedílnou součást 7. rámcového programu Evropské unie pro výzkum a technologický rozvoj na období 2007–2013.

⁽¹⁾ Viz. ZEP – Zero Emissions Platform, European Technology Platform for zero emission fossil fuel power plants – Implementation Plan 2010–2012 (evropská technologická platforma pro elektrárny spalující fosilní paliva s nulovými emisemi – prováděcí plán na období 2010–2012) www.zeroemissionsplatform.eu/ccs-technology/capture.html; konference o plánu SET (Evropský strategický plán pro energetické technologie), již uspořádalo belgické předsednictví ve dnech 15. a 16. listopadu 2010: <http://setis.ec.europa.eu/technologies/Zero-emission-fossil>.

1.7 EHSV zdůrazňuje, že na evropském vnitřním trhu neexistují problémy s narušením hospodářské soutěže, neboť, jak uvádí sama Komise, na něm nedochází k význačnému obchodu s uhlím mezi členskými státy, a to i z toho důvodu, že technologická zařízení elektráren jsou uzpůsobena typu uhlí, jež pochází z vlastních zdrojů.

1.8 EHSV poukazuje na to, že tvrzení uvedená v nařízení (ES) č. 1407/2002 o uhelném průmyslu mají nyní ještě vyšší platnost, a to zejména tato:

- „konkurenční nerovnováha mezi uhlím Společenství a uhlím dováženým donutila uhelný průmysl Společenství k provedení podstatných restrukturalizačních opatření a k velkému snížení činnosti během několika posledních desetiletí;
- společenství se stává stále více závislým na vnějších dodávkách zdrojů primární energie;
- světová politická situace přináší zcela nový rozměr pro hodnocení geopolitických rizik a rizik zabezpečování v oblasti energie a dává širší význam koncepcí zabezpečení zásobování.“

1.9 Z těchto důvodů a vzhledem k tomu, že energetické zdroje jsou strategickým činitelem, doporučuje EHSV účinný přechod k novému, udržitelnému, diverzifikovanému evropskému energetickému modelu, jenž bude založen na všech energetických zdrojích a výrobě energie pomocí technologií zaměřených na snižování znečišťujících emisí, jehož harmonogram provádění bude realistický a v němž budou zavedeny a udržovány prvky, které ho budou činit méně závislým na vnějších zdrojích.

1.10 Výbor zdůrazňuje, že v oblasti energetické účinnosti, boje proti změně klimatu a snižování emisí CO₂ a dalších znečišťujících látek je důležité, aby bylo demokratickým a participativním způsobem dosaženo konsenzu, a důrazně proto žádá, aby byl v uhelném průmyslu posílen a lépe strukturován **odvětvový** sociální dialog na různých úrovních v kontextu politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU pro regiony produkující uhlí, u nichž by zastavení činnosti vedlo v současném období globální krize ke ztrátě více než 300 000 pracovních míst na vysoce specifických územích.

2. Úvod

2.1 Produkce uhlí ⁽²⁾ v Evropské unii v současnosti dosahuje zhruba 288 milionů tun uhelného ekvivalentu (Mtue), z nichž 122 Mtue představuje antracit. Uhlí se využívá zejména k výrobě elektřiny, tepla, při výrobě oceli a jiných průmyslových postupech. Největšími producenty uhlí jsou Německo a Polsko.

(2) Pro účely tohoto stanoviska se za „uhlí“ považuje uhlí podle definice článku 2 nařízení (ES) č. 1407/2002, tj. antracit, lignit a černé kamené uhlí.

2.2 Z 10 členských států produkujících černé uhlí jich 6 poskytuje různé formy státní podpory tomuto odvětví. Ve větší míře jsou to Německo a Španělsko, v menší míře pak Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko (i když zde jsou již doly uzavřeny).

2.3 Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli z roku 1951 obsahovala jasná ustanovení týkající se práva členských států poskytovat státní podporu uhelným a ocelářským podnikům: Jakákoli státní dotace či státní podpora se považuje za neslučitelnou se společným trhem s uhlím a ocelí, a proto se v souladu s touto Smlouvou ve Společenství ruší a zakazuje. Tento absolutní zákaz vydaný jednotlivým státům v čl. 4 písm. c) byl logickým důsledkem zrušení všech národních ochranných opatření na společném trhu.

2.4 Brzy po vytvoření společného trhu však bylo zřejmé, že na není možné zaručit dodávky energie na evropské úrovni a pro schválení některých typů podpory ze strany Společenství byl použit článek 95 týkající se vzniku nepředvídaných okolností po podpisu Smlouvy. To umožnilo Společenství zasáhnout tam, kde to je nutné, s cílem dosáhnout jednoho či více cílů Smlouvy.

2.5 Po vypršení platnosti Smlouvy o založení ESUO vydala Rady EU v roce 2002 nařízení (ES) č. 1407/2002 ze dne 23. července 2002 o státní podpoře uhelnému průmyslu, jehož platnost vyprší 31. prosince 2010. Na období 2003–2008 byla schválena výjimka na pomoc tomuto odvětví ve výši nad 26 mld. EUR.

2.6 EHSV se k tomuto režimu vyjádřil a souhlasil s hodnocením poradního výboru ESUO, podle něhož nemůže nařízení, jež si klade za cíl zlepšit zabezpečení dodávek energie a vytvořit stabilní rezervu vnitřních zdrojů primární energie, zároveň požadovat odstranění všech podpor uhelnému průmyslu ⁽³⁾.

2.7 EHSV uvítal, že členským státům byla dána možnost stanovit si jako cíl minimální produkci uhlí, jež by umožnil přístup k základním rezervám. To předpokládá účinnou infrastrukturu, zvýšenou pozornost k citlivé oblasti hygieny a bezpečnosti na pracovišti a konkrétní opatření v této oblasti, řádné odborné kvalifikace a technologickou způsobilost.

2.8 Výbor se nicméně zdůrazňuje, že je důležité aktivně přispět tomuto specifickému odvětví v rámci strategických vlastních surovin ve snaze učinit Evropu atraktivnější pro investory a zaměstnavatele, posílit konkurenční aspekt podnikání a sociální soudržnost, podpořit výzkum a inovační snahy a konečně podpořit zavádění a rozšiřování nových schopností a vzdělávání lidských zdrojů ⁽⁴⁾.

(3) Úř. věst. C 48, 21.2.2002, s. 49.

(4) Úř. věst. C 65, 17.3.2006, s. 1.

2.9 Výbor rovněž zdůraznil, že „Komise by se měla spíše soustředit na státní podpory, které mají významný vliv na obchod, než plýtvat svými zdroji na analyzování velkého počtu případů převážně místního zájmu a měla by vyjasnit význam a interpretaci koncepce místního zájmu“⁽⁵⁾.

2.10 EHSV rovněž zdůraznil, že „fosilní paliva – uhlí⁽⁶⁾, ropa a zemní plyn – tvoří v současné době páteř evropského a světového zásobování energií. Tento význam neztratí ani v příštích desetiletích a zůstávají proto nepostradatelnými.“⁽⁷⁾

2.11 „Tuto závislost může zmírnit větší využití značných evropských zdrojů uhlí. [...] U uhlí jsou z celkového potenciálu odhadovaného na 3 400 miliard tun ropných jednotek vytěžena dosud asi jen 3 %. [...] Předpokládaný objem světových zdrojů a rezerv uhlí, ropy a plynu závisí na několika faktorech (hospodářský růst, výzkum, technický rozvoj). Tento objem bude stačit ještě po mnoho desetiletí (u uhlí možná dokonce staletí),“⁽⁷⁾

2.12 Podle výhledu na období 2030–2050, který vypracovalo Společné výzkumné středisko (JRC)⁽⁸⁾, zůstane černé uhlí základní součástí uspokojování energetických potřeb po celé 21. století. Poroste pozornost věnovaná snižování emisí skleníkových plynů prostřednictvím silných investic do výzkumu a vývoje aplikací na trh s technologiemi Clean Coal a prostřednictvím opatření, jež budou stále více zaměřena na technologie zachycování a ukládání CO₂. V celosvětovém měřítku zůstane uhlí významným energetickým zdrojem a bude zabezpečovat více než 20 % světové spotřeby energie.

2.13 Jak připomněl EHSV⁽⁹⁾, „po počátečním poklesu se očekává, že asi od roku 2015 dojde k opětovnému růstu spotřeby uhlí – jako důsledek lepší konkurenční situace tohoto zdroje energie při výrobě elektřiny. Stoupající ceny za zemní plyn a očekávaná možnost využití pokročilé technologie pro přeměnu uhlí na elektřinu jsou pro tento vývoj hlavními důvody.“

2.14 Předními světovými producenty jsou Čína, USA, Indie, Austrálie a Rusko. Objem produkce Číny dosahuje 2 761 mil. t ročně (47 % celosvětové produkce), v USA je to 1 006 mil. t ročně (17 %) a v Rusku 247 mil. t (4 %). EU dováží ročně 180 mil. t uhlí, a to hlavně z Ruska (30 %), Kolumbie (17,8 %), Jihoafrické republiky (15,9 %) a USA (12,8 %) (10).

(5) Viz pozn. pod čarou č. 2.

(6) Antracit, lignit a černé kamenné uhlí.

(7) Úř. věst. C 28, 3.2.2006, s. 5.

(8) Coal of the future (supply prospects for thermal coal by 2030–2050), generální ředitelství Společné výzkumné středisko (GR JRC), Ústav pro energetiku, Petten (Nizozemsko), únor 2007.

(9) Viz pozn. pod čarou č. 9.

(10) USA stále hrají aktivní roli ve financování uhelných elektráren (jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni), což je v rozporu se závazkem postupně rušit dotace fosilních paliv, jež prezident Obama přijal v rámci G-20.

3. Stávající návrhy

3.1 S ohledem na vypršení platnosti nařízení (ES) č. 1407/2002 ze dne 23. července 2002 o státní podpoře uhelnému průmyslu předložila Komise nedávno 6 možností:

- možnost č. 1: Komise by nenavrhlala nový odvětvový právní nástroj, který by byl použitelný po skončení platnosti uhelného nařízení. Použila by se pouze obecná pravidla pro státní podporu;
- možnost č. 2: přijetí pokynů na základě čl. 107 odst. 3 písm. c) Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), jež by byly podobné pokynům přijatým pro odvětví stavby lodí a výroby oceli (finanční podpora pro propuštěné pracovníky nebo pracovníky odcházející kvůli uzavření dolů předčasně do důchodu, na poradenství, rekvalifikaci a sanaci lokalit);
- možnost č. 3: nařízení o časově omezené provozní podpoře (na uzavření) – snižující se provozní podpoře, pokud tuto podporu doprovází řádné ukončení činnosti v rámci náležitě vymezeného plánu na uzavření dolu;
- možnost č. 4: nařízení o podpoře na pokrytí mimořádných nákladů (zdeděných sociálních a ekologických závazků) spojených s uzavíráním uhelných dolů;
- možnost č. 5: nařízení Rady na základě čl. 107 odst. 3 písm. e) SFEU o poskytování podpory jak na uzavření, tak na pokrytí mimořádných nákladů;
- možnost č. 6: prodloužení platnosti stávajícího nařízení o uhelném průmyslu o 10 let (do roku 2020) bez podmíněnosti, pokud jde o uzavření dolů, a s možností poskytnout investiční podporu.

3.2 Komise se rozhodla předložit návrh nového nařízení Rady podle možnosti č. 5, tj. nástroj pro členské státy k zmírnění sociálních a regionálních dopadů uzavírání dolů k větší sociální soudržnosti evropských regionů.

3.3 Kromě možností stanovených v obecných pravidlech pro státní podporu (s cílem podpořit konkurenceschopnost podniků a sociální soudržnost, stimulovat zaměření na výzkum a inovace a podpořit vytváření a šíření nových poznatků a odbornou přípravu lidských zdrojů) umožňuje návrh Komise prohlásit za slučitelné s vnitřním trhem dva druhy podpory pro odvětví těžby uhlí: podporu na uzavření a podporu na pokrytí mimořádných nákladů.

3.3.1 Konkrétné provozní podporu uhelným dolům by bylo možné poskytnout pouze pokud:

- bude existovat plán na uzavření podniku, jehož konečný termín je stanoven nejpozději na 1. října 2014 (u nekonkurenceschopných uhelných dolů činných k 31. prosinci 2009);
- se podpora bude postupem času výrazně snižovat (33 % snížení mezi po sobě jdoucími patnáctiměsíčními obdobími);
- bude celá podpora vrácena v případě, že nedojde k uzavření ve stanovených lhůtách;
- bude předložen národní plán opatření zaměřených na zmírnění environmentálního dopadu využívání uhlí.

3.3.2 Poskytování podpory na mimořádné náklady by se týkalo pokrytí výjimečných nákladů na restrukturalizaci a sanaci lokalit, které nejsou přímo spojeny se stávající těžbou, a sociálních a ekologických závazků zděděných po uzavření dolů, pokud jsou výhradně důsledkem uzavření jednotek produkujících uhlí.

4. Obecné připomínky

4.1 Výbor lituje, že ho Rada nekonzultovala, zejména vzhledem ke kompetencím Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI), která je stálým pracovním útvarům Výboru a převzala kompetence poradního výboru Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO).

4.2 EHSV zejména uplatňuje nárok na svá práva moci se vyjádřit k této velmi důležité problematice průmyslových změn v Unii, tak jako se poradní výbor ESUO vyjádřil k nařízení (ES) č. 1407/2002. Prohlásil tehdy, že nelze zlepšit zabezpečení dodávek energie a vytvořit stabilní rezervu vnitřních zdrojů primární energie, pokud se bude zároveň požadovat odstranění všech podpor uhelnému průmyslu.

4.3 EHSV připomíná, že Evropská rada na svém zasedání ve dnech 19. a 20. března 2009 podepsala druhou strategickou analýzu energetické politiky, již předložila 13. listopadu 2008 Komise a v níž je podpořena potřeba „co nejlepšího využití domácích energetických zdrojů EU“, a že zdůrazňuje, že „je třeba co nejlépe využívat vlastní zdroje energie, včetně obnovitelných zdrojů, fosilních paliv a v zemích, které se pro ni rozhodnou, jaderné energie“.

4.4 EHSV rovněž připomíná, že mezi cíli šestého akčního programu pro životní prostředí (2002–2012) je „podpora přechodu k obnovitelným palivům a fosilním palivům s nižším obsahem uhlíku pro výrobu elektrické energie“ a že článek 1 platného nařízení o podpoře uhelnému průmyslu stanoví „udržování minimálního množství domácí těžby uhlí – jako preventivního opatření – k zaručení přístupu k uhelným rezervám“.

4.5 EHSV zdůrazňuje, že rovněž analýzy Ústavu pro energetiku JRC v Pettenu ukázaly, že černé uhlí zůstane základní součástí uspokojování energetických potřeb po celé 21. století.

4.6 EHSV vítá opatření, která navrhla Komise, za předpokladu, že budou odpovídat požadavkům na rozvoj konkurenceschopnosti podniků tohoto odvětví (a nebudou vycházet pouze z logiky nekonkurenceschopnosti)⁽¹¹⁾ ve společném referenčním rámci, aby:

- se zachovala odpovídající úroveň vlastních energetických zdrojů, jež přispějí k zabezpečení dodávek a sníží energetickou závislost;

- si Evropa zachovala vedoucí postavení v inteligentních těžebních postupech, ekologických technologiích Clean Coal a v zachycování a ukládání CO₂. Širší využití technologie zachycování a ukládání CO₂ bude možné až po roce 2020 a to za podmínky, že nezbytná výzkumná a vývojová činnost proběhne včas a úspěšně;

- se reagovalo na selhání trhu investic do výzkumu, inovací a restrukturalizace, a učinily se konkurenceschopnými evropské uhelné podniky prostřednictvím nákupu nových tržních technologií za nízké ceny;

- se plnily cíle v sociální a environmentální oblasti tím, že se bude vytvářet bohatství a pracovní místa spojená s daným územím a s rozvojem regionů, v nichž převládají nebo jsou jedinečné těžební činnosti a s nimi spojená průmyslová odvětví;

- se na toto odvětví aplikovala koncepce místního zájmu, vzhledem k tomu, že dopad obchodu uvnitř EU je minimální nebo nulový, a neovlivňuje tedy výrazně obchod, a že stávající systém podpor nezpůsobil vážná narušení hospodářské soutěže;

⁽¹¹⁾ Jak se uvádí ve všech dokumentech energetické politiky Komise, od plánu SET po energetickou strategii na období 2011–2020, měly by se zohlednit parametry jako: úroveň konkurenceschopnosti jiných vlastních energetických zdrojů EU v roce 2020, podpora udělená jiným vlastním energetickým zdrojům, výhodné používání uhlí na světových trzích, volatilita mezinárodních cen fosilních paliv či evropská přidaná hodnota zabezpečení energie z vlastních strategických zdrojů, zejména v období krize a mezinárodního napětí. Je rovněž třeba zvážit náklady konverze uhelných elektráren a náklady na sanaci již nevyužívaných těžebních lokalit.

- se umožnila modernizace elektráren, respektovaly se způsoby a časové lhůty restrukturalizace tohoto odvětví v jednotlivých členských státech⁽¹²⁾ a podpořily se sítě uhelných revírů a odborných středisek pro těžbu a využívání nerostných surovin a systémy sítí odborné přípravy vysoce kvalifikovaných odborných pracovníků;
- se zachovala koncepce „minimální strategické rezervy“ vlastního uhlí jako „povinnost univerzální služby veřejného sektoru“ za účelem energetické bezpečnosti podle článku 106 SFEU (bývalého článku 86 Smlouvy o ES);
- se pracovníkům a technikům ztrátových dolů zaručily poradenské služby, odborná příprava a rekvalifikace a zajistila se podpora při předčasném odchodu do důchodu v tomto odvětví a v souvisejících průmyslových odvětvích;
- se rozvíjel a podporoval evropský odvětvový sociální dialog v těžebním průmyslu a organizovala se technická fóra zapojená do sítě, jako je např. berlínské fórum o fosilních palivech;
- se podpořilo šíření a výměna osvědčených postupů, zejména co se týče technického a environmentálního hlediska, a to jednak za účelem zvýšení konkurenceschopnosti a udržitelnosti technicky vyspělých způsobů produkce uhlí a jejich uplatnění, jednak za účelem zahájení restrukturalizace, zpětné přeměny a uzavírání (a sanace⁽¹³⁾ lokalit), kde tyto postupy nejsou proveditelné.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

4.7 EHSV se domnívá, že časové období vymezené Komisí je velmi omezené a neodpovídá rozvojovým potřebám tohoto odvětví. Vhodnější by bylo období 2011–2018 (podobně jako období 2002–2010), aby se prověřila konkurenceschopnost podniků tohoto odvětví ve světle technologického vývoje na trhu, zejména v oblasti nízkonákladových těžebních postupů, technologií Clean Coal a CCS.

4.8 EHSV se rovněž domnívá, že tempo snižování podpory je příliš vysoké a koncentrované do příliš krátkých časových období, a není tak ponechán prostor na obnovu konkurenceschopnosti a na inovace ve výrobě, v technologiích Clean Coal a v CCS. Podpora by navíc měla odměňovat podniky, které obnoví konkurenceschopnost, ne je trestat, jak tomu je v návrhu.

4.9 Co se týče nerovnováhy v konkurenceschopnosti dovážejícího produktu a vlastního produktu, bylo by předtím, než se tato nerovnováha označí za naléhavý prvek v důsledku omezení režimem EU, asi vhodné jasněji a transparentněji prošetřit režimy podpory vývozních zemí. EHSV se domnívá, že by bylo při podpisu dohod se třetími zeměmi mj. třeba pozorněji a důsledněji zvážit začlenění dodržování sociálních norem MOP, aby se předešlo vykořisťování pracovníků v dolech a zajistily se optimální podmínky bezpečnosti a ochrany pracovníků před často smrtelnými nehodami, ke kterým dochází v hlavních světových produkčních oblastech.

4.10 EHSV se domnívá, že pro budoucnost činností v uhelném průmyslu a odvětví výroby elektřiny je nezbytné poskytnout evropským podnikům a členským státům jasný a aktivní rámec horizontálních podpor, které bude možné využít na sociální a environmentální opatření, výzkum a technologický rozvoj a odbornou přípravu v tomto odvětví.

⁽¹²⁾ Viz např. německý plán pro uhelné doly do roku 2018.

⁽¹³⁾ „Decommissioning“.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství v EU

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2011/C 54/04)

Zpravodaj: **pan Armands KRAUZE**

Dne 18. února 2010 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství v EU

(stanovisko z vlastní iniciativy).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 17. listopadu 2010.

Na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 9. prosince), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 133 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Zajištění plynulého zásobování potravinami by mělo zůstat jedním ze základních cílů zemědělské politiky EU. Vzhledem k výzvám a nejistotě, které jsou spojeny s celosvětovým zajišťováním potravin, by se společná zemědělská politika (SZP) po roce 2013 měla nadále starat o zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství.

1.2 Udržitelná zemědělská produkce a hladce fungující zemědělské trhy jsou základem pro zabezpečení zásobování potravinami v EU. Budoucí SZP potřebuje silné mechanismy řízení trhu, aby bylo zajištěno fungování zemědělských trhů a cenová stabilita. Pravidla pro obchodování se zemědělskými produkty by měla zabezpečit dodávky v zemědělství ve všech zemích a za všech okolností.

1.3 EU potřebuje silnou SZP, aby mohla reagovat na všechny budoucí výzvy a zabezpečit dodávky v zemědělství a potravinářství ve všech členských státech. SZP by i nadále měla zůstat jednou z klíčových politik v EU. Musí být zajištěno odpovídající financování budoucí SZP.

1.4 Pro zabezpečování potravin na celém světě je klíčová udržitelná místní produkce potravin. V celé EU by měla být zachována a podporována diverzifikovaná zemědělská produkce. Zvláštní pozornost by měla být věnována odlehkým regionům a oblastem se specifickým znevýhodněním.

1.5 EU musí vyvinout větší úsilí o systematické plánování, aby dokázala zabezpečit dodávky a zaručit tak životaschopnost zemědělské produkce a celého potravinářství i v krizových a nouzových situacích. Odpovědnost za konkrétní kroky (zásoby, zemědělská infrastruktura, odborná příprava atd.) v této oblasti by

však i nadále měly nést členské státy. V současnosti není zapotřebí nových právních předpisů EU v oblasti zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství.

1.6 Členské státy mohou využít unijní politiku rozvoje venkova jako nástroj k prosazování opatření na podporu a zlepšení zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství. Členské státy by měly využít tuto možnost ve svých programech rozvoje venkova.

1.7 Zemědělství by mohlo hrát významnou úlohu při zvyšování zabezpečení a udržitelnosti dodávek energie v EU a snižování závislosti EU na dovážených fosilních palivech. Na úrovni zemědělských podniků může k zabezpečení dodávek významnou měrou přispět vlastní výroba energie. Pro větší využívání bioenergie v zemědělských podnicích je třeba zdokonalovat technologie v oblasti bioenergie. Výroba bioenergie by měla být udržitelná a měl by být kladen větší důraz na lepší využití vedlejších produktů zemědělství a potravinářství za účelem snížení znečištění a emisí CO₂.

2. Úvod

2.1 Zajišťování dodávek v zemědělství a potravinářství znamená zabezpečování nabídky potravin, jejich ekonomické dostupnosti pro obyvatelstvo a odstraňování hladu. V mnoha zemědělských odvětvích v celé EU existuje dostatečná úroveň produkce k výživě obyvatelstva EU a toho bylo dosaženo díky SZP. Zajišťování potravin jako veřejného statku, který není odměňován trhem, ale jež zemědělství a potravinářství poskytují ve prospěch společnosti, bude významným cílem SZP po roce 2013 ⁽¹⁾.

(1) V souvislosti s vypracováváním stanoviska se dne 31. května 2010 v Helsinkách konal seminář na téma Zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství v Evropské unii.

2.2 Zajišťování potravin bude v příštích desetiletích hlavní výzvou zemědělství a potravinářství v celosvětovém měřítku. Na světě trpí hladem v důsledku potravinové a hospodářské krize více než miliarda lidí.

2.3 Zajištění potravin znamená dostatečnou dostupnost potravin pro zdravý život, stejně jako přístup k potravinám, jež jsou bezpečné a nekontaminované. Jedná se o složitou problematiku, která je provázána s dalšími odvětvími, jako je výroba pohonných hmot, logistika atd. Jakékoli logistické či výrobní problémy v hlavních oblastech produkce z důvodu neočekávaných krizí mohou mít dopady na dostupnost potravin pro miliony lidí, zejména těch, kteří žijí v městských oblastech. Pro zajišťování potravin na celém světě je klíčová udržitelná místní produkce potravin ⁽²⁾.

3. Výzvy produkce potravin ve světovém měřítku

3.1 Podle předpovědi Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) dosáhne světová populace do roku 2050 téměř 9,5 miliardy. K výživě všech těchto lidí se bude muset celosvětová produkce potravin oproti současné úrovni zdvojnásobit. Obzvláště rychle bude narůstat počet obyvatel velkých měst v rozvojovém světě. Na zemědělce budou kladena velká očekávání a bude na ně vyvíjen stále větší tlak, aby praktikovali intenzivní zemědělství. Zemědělská produktivita se bude muset zvýšit tak, aby dokázala uživit vzrůstající světovou populaci. Možnosti rozšiřování využívání půdy jsou omezené z důvodu nezemědělských požadavků na půdu a nedostatku vhodné a dostupné zemědělské půdy.

3.2 Všude bude muset dojít k navýšení investic do zemědělství, zejména však v rozvojových zemích, které mají k rozšíření produkce velký potenciál. V rozvojových zemích je také zapotřebí zlepšit venkovskou infrastrukturu, přístup k moderním strojům a technologiím, udržitelné hospodaření s půdou a zejména přístup k vodě, stejně jako vzdělávací systémy a fungování zemědělských trhů. Hlavním problémem zajišťování potravin však bude z dlouhodobého hlediska dostupnost potravin a přístup k potravinám. Neefektivnějším prostředkem k zajištění potravin bude všeobecný rozvoj a zvýšení úrovně příjmů v těch nejchudších zemích. Zemědělství má v zajišťování potravin obzvláště významnou úlohu, je však obtížné zajišťovat potraviny výlučně prostřednictvím zemědělství ⁽³⁾.

3.3 FAO v závěrečném prohlášení z potravinového summitu v roce 2009 doporučila, aby za produkci potravin odpovídaly jednotlivé země.

3.4 Díky potravinové a hospodářské krizi a měnící se celosvětové situaci už dnes lidé všeobecně lépe chápou, že všechny země a regiony včetně těch znevýhodněných musí mít právo a dokonce i povinnost produkovat vlastní potraviny. Musí být možné produkovat více potravin udržitelnějším způsobem.

3.5 Další klíčovou výzvou celosvětového zásobování potravinami je vedle populačního růstu změna klimatu a s ní spojená omezení přírodních zdrojů. Změna klimatu může mít na produkci potravin podstatný dopad, a to zejména v rozvojových zemích, z nichž některé jsou také méně schopné změně klimatu se přizpůsobit. Zemědělství se musí snažit o snížení emisí skleníkových plynů, zároveň však může být součástí řešení problému s emisemi díky ukládání CO₂ do půdy. Účinnější zemědělské výroby se musí dosáhnout nižšími emisemi. Zemědělství musí přispívat ke zlepšování kvality ovzduší a vody, zachovávání přírodní rozmanitosti a předcházení erozi. Zásadním úkolem celosvětového zajišťování potravin je také dbát na to, aby byla dostupná dostatečná zemědělská půda a sladká voda.

3.6 Při zdolávání výzev souvisejících se zajišťováním potravin a se změnou klimatu hrají klíčovou úlohu inovace v zemědělství. Hlavní inovace v těchto oblastech často souvisejí s pěstitelstvím a chovatelstvím, zavlažovacími technikami, regulacemi povodní, odolností vůči horku i chladu, diverzifikací tradičních zemědělských metod atd. Jedním z řešení budoucích problémů může být také zlepšení účinnosti pěstitelských metod, které má potenciál k podstatnému zvýšení zemědělské produktivity.

4. Pojem zabezpečení dodávek

4.1 Zajišťování potravin je klíčovou strategickou otázkou pro všechny národy světa. Přístup k potravinám je jedním z aspektů širšího konceptu bezpečnosti. Problémy s přístupem k potravinám mohou totiž velmi rychle vyústit ve zvýšenou sociální nestabilitu a nepokoje. Úkolem společnosti je zajistit přístup k potravinám i v krizích a situacích nouze.

4.2 Zajišťování potravin v moderní provázané ekonomice závisí na mnoha faktorech. Vyžaduje stabilní dodávky energie (ropy a elektřiny), IT, efektivní logistiku, dobrou hygienu a funkční systém včasného varování, který chrání společnost před škodlivými potravinami. Členské státy musí zajišťovat ochranu kritické infrastruktury v zemědělství a potravinářství a konkrétní opatření v praxi.

4.3 Společnosti se musí předem připravit na situace nouzového zásobování potravinami. Hovoříme tedy o „zabezpečení dodávek“. Obvykle bývá chápáno jako zajištění toku surovin (např. nouzové rezervy). Zabezpečení dodávek se však obecněji považuje za schopnost zachovat tyto základní ekonomické činnosti společnosti, jež jsou nezbytné pro životní podmínky obyvatelstva a fungování a bezpečnost společnosti. Zajištění dodávek ve vztahu k dostupnosti potravin tedy znamená schopnost zaručit potravinovou produkci a fungování celého potravinářství i v krizových a nouzových situacích.

⁽²⁾ Jak bylo formulováno na Světovém potravinovém summitu FAO.

⁽³⁾ Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 44.

5. Zemědělská politika EU a zabezpečení dodávek

5.1 Evropská unie se v současnosti chystá k další revizi SZP, tj. k přípravě zemědělské politiky pro období po roce 2013. Komise zveřejnila sdělení o budoucí politice v listopadu 2010. Příslušné legislativní návrhy pravděpodobně předloží v druhé polovině roku 2011 a rozhodnutí Rady a Evropského parlamentu lze očekávat v roce 2012. V EU se bude dostatečné produkce potravin i nadále dosahovat pomocí SZP.

5.2 Cíle zemědělské politiky EU, jak byly stanoveny ve Smlouvě o založení Evropského společenství a v nezměněné podobě začleněny do Lisabonské smlouvy ratifikované loni, jsou:

- zvýšit produktivitu zemědělství;
- zajistit odpovídající životní úroveň zemědělců;
- stabilizovat trhy;
- zajistit plynulé zásobování potravinami;
- zajistit spotřebitelům rozumné ceny potravin.

5.3 Je jasné, že globální změny a nové výzvy, jež přinášejí, stanoví zemědělské politice EU jiné cíle; primární cíle uvedené výše jsou však nadále nezbytné a důležité. V průběhu let se na zemědělskou politiku i v obchodních jednáních snáší různá kritika. SZP je ve skutečnosti schopná plnit zadané cíle více než uspokojivě. Zajišťuje zásobování potravinami v celé Unii, a to navzdory kolísajícím cenám i v průběhu kritických období. SZP tak zabezpečuje dodávky v EU, přestože EU není v některých zemědělských produktech a vstupech plně soběstačná. EU však přitom musí zohlednit skutečnost, že země v jejím sousedství se často potýkají s problémy při zabezpečování svých dodávek v obdobích výrazné cenové fluktuace.

5.4 Celosvětové trhy budou v budoucnu otevřenější. Jakékoliv budoucí obchodní dohody mohou umožnit zemědělským produktům ze zemí mimo EU snadnější vstup do EU (pokud splní kritéria bezpečnosti potravin), zároveň však nabídne zemědělským produktům EU příležitost vstupovat na ostatní trhy. Priority zemědělské produkce a poptávka po potravinách na světě se mění v závislosti na světovém demografickém vývoji a trzích. Roste vzájemná závislost společností a ekonomických zón. Změna klimatu způsobuje čím dál extrémnější povětrnostní podmínky. Intenzivnější mezinárodní obchod sám o sobě nestačí k zajištění zásobování potravinami, a tak bude v budoucnu narůstat kolísání cen zemědělských produktů i nestabilita trhů. Budoucí zemědělská politika EU musí poskytovat mechanismy ke stabilizaci trhů. EU nesmí nestabilitu na globálních potravinových trzích vytvářet, ale musí aktivně přispívat k jejímu odstraňování.

5.5 Evropská unie je jedním z hlavních producentů i vývozců potravin na světě. Nejlepší způsob, jak může EU napomoci k zachování stability světových potravinářských trhů a zabránění potravinové krizi, je zajistit, aby jeho vlastní zemědělský trh zůstal v rovnováze a fungoval efektivně. EU by měla zastávat významnou úlohu i při zabezpečování potravin na celém světě.

5.6 Evropští spotřebitelé chtějí i nadále konzumovat kvalitní, výživné a bezpečné potraviny. Budoucí zemědělská politika musí zajistit, aby veškerá výroba probíhala takovým způsobem, jenž chrání životní prostředí (ovzduší, půdu, vodu) i dobré životní podmínky zvířat. Náklady evropských producentů rostou tím, že v EU jsou vyšší standardy než jinde ve světě. Zemědělská politika EU tak musí v zemědělství i obchodě poskytovat nástroje, jež dají vzniknout rovným podmínkám pro produkci v EU a dalších zemích. EU bude muset dokázat využít existující nástroje (např. obchodní dohody) a vyvinout nové, jež v jiných zemích produkujících potraviny pomohou prosadit standardy produkce potravin uplatňované producenty potravin v EU.

5.7 Politika rozvoje venkova (2. pilíř SZP) bude i nadále mít velký význam pro vyvážený rozvoj venkovských oblastí v budoucnu. Venkovské oblasti jsou důležitou součástí Evropy. Žije v nich více než 60 % obyvatelstva stávající Evropské unie tvořené 27 členskými státy a představují 90 % celkové rozlohy Unie. Politika rozvoje venkova, která lépe zohledňuje rozdílné podmínky v členských státech, by mohla mít ještě větší význam v budoucnu. Poroště její úloha při zvyšování zaměstnanosti ve venkovských komunitách a rozšiřování podnikatelských příležitostí. Politika rozvoje venkova by mohla být využita jako unijní nástroj podpory zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství.

5.8 Budoucí zemědělská politika EU musí nadále věnovat pozornost problematice zajišťování dodávek, a to vzhledem k výzvám a nejistotě, které jsou spojeny s celosvětovým zajišťováním potravin. Zajištění plynulého zásobování potravinami je základním cílem zemědělské politiky EU. EU musí vyvinout větší úsilí o systematické plánování, aby dokázala zaručit životaschopnost zemědělské produkce a celého potravinářství i v krizových a nouzových situacích. Za tímto účelem musí být k dispozici účinné mechanismy. Jedním z klíčových cílů zemědělské politiky EU musí být zachování diverzifikované zemědělské produkce a její podpora v celé EU. Tím správným strategickým řešením pro potravinovou politiku EU bude udržení bohaté rozmanitosti vysoce kvalitních potravin z různých venkovských oblastí v celé Unii pro všechny občany EU. To také pomůže zaručit zabezpečení dodávek.

5.9 Zabezpečení dodávek v zemědělství a potravinářství z dlouhodobého hlediska vyžaduje, aby byla zemědělská produkce udržitelná. Vedle environmentální udržitelnosti je důležitý i hospodářský a sociální rozměr. Větší důraz by měl být kladen na úlohu zemědělství při přizpůsobování se změně klimatu a při jejím zmírňování. Zemědělství a potravinářství hrají důležitou roli rovněž ve výrobě bioenergie. Do zemědělské politiky by měly být začleněny cíle strategie Evropa 2020.

5.10 Díky výrobě bioenergie se zemědělství EU stalo důležitým aktérem při zavádění technologií využívajících obnovitelné zdroje energie. Udržitelné zemědělství a potravinářství může velkou měrou přispět ke snížení závislosti EU na dovážených fosilních palivech a k zabezpečení dodávek energie odběratelům v EU. Přeměna zemědělských odpadů a vedlejších produktů (statkových hnojiv, potravinářských odpadů atd.) na bioenergii pomůže snížit znečištění a emise CO₂.

V Bruselu dne 9. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vztahy EU-Rusko

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2011/C 54/05)

Zpravodaj: pan **VOLEŠ**

Na plenárním zasedání ve dnech 17. a 18. února 2010 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Vztahy EU-Rusko.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 23. listopadu 2010.

Na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 9. prosince), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 195 hlasy pro, nikdo nebyl proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. Doporučení

1.1 EHSV vítá Společné prohlášení o Partnerství pro modernizaci přijaté na summitu EU-Rusko v Rostově na Donu (31. května–1. června 2010), v němž je mj. občanská společnost vyzvána k posílení své účasti na spolupráci EU a Ruska prostřednictvím rozvinutějšího dialogu. Vztahy EU-Rusko mají strategický význam pro obě strany a měly by se zakládat na vzájemné důvěře. Občanské společnosti EU a Ruska by měly zahájit spolupráci a přispívat k provádění iniciativy Partnerství pro modernizaci. EHSV je připraven k tomuto aktivně přispívat.

1.2 Pokud jde o společné prostory, podporuje EHSV stávající strukturu, avšak vyzývá k většímu zapojení občanské společnosti na obou stranách při prezentaci jejich postojů a iniciativ v různých oborech.

1.3 EHSV navrhuje, aby byly více zapojeny příslušné zainteresované strany do dialogu o hospodářských a obchodních vztazích a aby byla zvážena možnost zřídit široce reprezentativní podnikatelské fórum EU-Rusko.

1.4 EHSV podporuje snahy o rychlý pokrok v jednáních o zjednodušení a uvolnění vízového režimu.

1.5 Do konzultací mezi EU a Ruskem na téma lidských práv by mělo být zapojeno více nestátních subjektů. EHSV je připraven připojit se k této platformě.

1.6 Mělo by existovat více platforem, kde by organizace občanské společnosti z EU a Ruska mohly přispívat k sledování a monitorování vztahů EU-Rusko. Takovým nástrojem by mohlo být Fórum občanské společnosti EU a Ruska podobně jako Fórum občanské společnosti Východního partnerství.

1.7 EHSV vyzývá k posílení kontaktů mezi lidmi a výměn v oblasti vzdělávání a mezikulturního dialogu jako nástroje ke zlepšení vzájemného porozumění a důvěry.

1.8 Postoj členských států vůči Rusku by měl být více koordinován tak, aby EU mluvila jedním hlasem a stanovila si smělé, avšak realistické cíle, a současně zajistila dostatečnou flexibilitu.

1.9 EHSV považuje za zásadní členství Ruska ve WTO, plně podporuje tento proces a přeje si, aby byl co nejdříve završen.

1.10 EU by měla přezkoumat pravidla finanční podpory pro nevládní organizace prostřednictvím Evropského nástroje pro demokracii a lidská práva, jenž je postaven na vysokém podílu spolufinancování, které řadě ruských nevládních organizací brání ve využití těchto grantů.

1.11 EHSV doporučuje vyhledávat příležitosti k zapojení Ruska do širokých regionálních projektů, které by se projednávaly se zeměmi Východního partnerství, zejména v oblasti životního prostředí, veřejného zdraví, dopravy a energetické účinnosti. Ruská občanská společnost by měla být vyzvána k účasti na schůzích různých platforem Fóra občanské společnosti Východního partnerství, kde by se diskutovalo o takových projektech ve společném zájmu EU, Východního partnerství a Ruska. Doporučuje rovněž důraznější zapojení občanské společnosti do provádění politiky Severní dimenze, strategie pro region Baltského moře, černoamořské synergie a dalších relevantních iniciativ.

1.12 EHSV znovu připomíná svůj návrh začlenit do nové dohody zřízení nového smíšeného orgánu občanské společnosti EU a Ruska.

1.13 EHSV zřídí zvláštní kontaktní skupinu pro vztahy EU-Rusko a bude pokračovat v rozvíjení vztahů s Občanskou komorou Ruské federace (OKRF); zároveň bude navrhopvat, aby se společných činností účastnily i další organizace občanské společnosti, které nejsou zastoupeny v OKRF.

2. Vztahy EU-Rusko: současný stav

2.1 Vztahy EU-Rusko prodělaly v posledních dvou desetiletích několik vln zlepšení a ochlazení. Válečný konflikt Ruska a Gruzie v srpnu 2008 a spory o dodávkách plynu mezi Ruskem a Ukrajinou v lednu 2009 měly negativní dopad na vzájemné vztahy. Obě strany však pokračují v úsilí o nalezení východiska z této slepé uličky. Hlavním cílem tohoto stanoviska je předložit doporučení EHSV týkající se možností zlepšení vztahů EU-Rusko a způsobů, jimiž by občanská společnosti EU i Ruska mohla přispět k plnění tohoto cíle.

2.2 V červnu 2008 bylo v Chanty-Mansijsku rozhodnuto o zahájení rozhovorů o nové dvoustranné dohodě mezi EU a Ruskem, která by měla nahradit Dohodu o partnerství a spolupráci z roku 1994, a rozhovory samé pak byly formálně zahájeny v červenci 2008. Obě strany přistoupily k vyjednávacímu procesu s odlišným důrazem na povahu nové dohody. EU chce uzavřít souhrnnou a podrobnou strategickou dohodu, zatímco ruská strana dává přednost uzavření základní rámcové politické dohody, na niž by navázaly podrobné odvětvové dohody v odvětvích v zájmech Ruska ⁽¹⁾.

2.3 V polovině listopadu 2010 bylo zahájeno 12. kolo jednání mezi EU a Ruskou federací, která probíhají v pracovních skupinách odpovídajících společným prostorům. Ke stávajícím výsledkům jednání přistupuje Evropská komise s rezervovaným optimismem; je však stále příliš brzy na odhady, kdy by rozhovory o nové dohodě mohly být dokončeny.

2.4 Pomalý postup probíhajících jednání o nové dohodě odráží odlišnost postojů obou stran ke vzájemným vztahům. EU podporuje komplexní společenskou, politickou a ekonomickou modernizaci po vzoru evropského *acquis* a evropských institucí. Rusko si naopak přeje, aby se k němu přistupovalo jako k suverénní světové velmoci s vlastním přístupem k demokracii, lidským právům a hospodářským a bezpečnostním zájmům ⁽²⁾. Tuto úlohu Rusko hraje za použití všech dostupných výhod – zásobování zemním plynem a ropou, kapacita jaderných zbraní, vesmírné programy atd., včetně svého postavení v mezinárodních organizacích, např. Radě bezpečnosti OSN, Šanghajské organizaci pro spolupráci, SNS, G-20 a dalších. Mezinárodní projekce uvedených ambicí je však omezená vzhledem k oslabeným socioekonomickým podmínkám v současném Rusku ⁽³⁾.

(1) Schůzka zástupců EHSV s místopředsedou vlády Ruské federace panem Alexandrem Žukovem dne 29. června 2010.

(2) Viz Národní bezpečnostní strategie Ruské federace do roku 2020, schválená výnosem prezidenta Ruské federace č. 537 dne 12. května 2009.

(3) Národní bezpečnostní strategie Ruské federace do roku 2020, schválená výnosem prezidenta Ruské federace č. 537 dne 12. května 2009. Viz část 2 Moderní svět a Rusko: současný stav a vývojové trendy, s. 4–8 a část 9 Strategická stabilita a rovné strategické partnerství, s. 29–31.

2.5 EU a Rusko se značně liší v postoji k případným změnám struktury evropské bezpečnosti. Rusko chce revidovat evropskou bezpečnostní strukturu, jak se ukázalo v ruském návrhu na uzavření nového Evropského paktu o bezpečnosti, jež přednesl prezident Dmitrij Medveděv v červnu 2008.

2.6 Hluboké rozdíly panují též na poli energetické bezpečnosti. Rusko hlavní dodavatel zemního plynu a ropy pro EU chce dosáhnout zvláštního postavení, a to včetně přednostního postavení ruských energetických společností a jejich přístupu na trh EU a uznání svého zvláštního postavení a svých zájmů v energetických odvětvích Běloruska a Ukrajiny ⁽⁴⁾. Rusko v srpnu 2009 vystoupilo ze Smlouvy o energetické chartě. EU považuje Smlouvu o energetické chartě za základ jakékoli další liberalizace svého energetického trhu, včetně otevřenosti vůči ruským energetickým společnostem. Nedávná iniciativa prezidenta Medveděva k uzavření nové Smlouvy o globální energetické bezpečnosti, jež by nahradila Smlouvu o energetické chartě, byla adresována členským státům G-20 a nikoli výhradně EU, ačkoli EU zůstává v energetice pro Rusko klíčovým obchodním partnerem.

2.7 Rusko se snaží své zájmy vůči EU řídit rozvíjením zvláštních vztahů s tradičními evropskými „velmocemi“. Členské státy EU samozřejmě udržují s Ruskem vlastní bilaterální vztahy založené na svých tradicích a zájmech, je však důležité pracovat na zajištění toho, aby postoje a činnosti těchto států byly více koordinovány při formulaci celkové politiky EU vůči Rusku. Nová Lisabonská smlouva posílila společnou bezpečnostní a zahraniční politiku EU a udělila EU nové pravomoci v oblasti energetické bezpečnosti.

2.8 Rusko a EU mají odlišné postoje také k Východnímu partnerství, jež Rusko považuje za pokus o rozšíření sféry vlivu EU. EU pak Východní partnerství považuje za nástroj sdílení společných hodnot a norem s východními sousedy, neboť jejich zavádění vede k jejich hospodářské a sociální modernizaci a přispívá k bezpečnosti a stabilitě celého evropského kontinentu.

2.9 Spolupráce mezi EU a Ruskem se velmi zlepšila v rámci politiky Severní dimenze, kterou sdílejí EU, Rusko, Norsko a Island. Bylo dosaženo hmatatelných výsledků v partnerských projektech v oblasti životního prostředí, veřejného zdraví, kultury, dopravy a infrastruktury. EHSV trvale přispívá k provádění této politiky a zdůrazňuje význam zapojení občanské společnosti do ní, např. ve stanovisku k politice Severní dimenze ⁽⁵⁾.

2.10 Navzdory výše uvedeným nedorozuměním a obtížím převažuje jak v EU, tak v Rusku obecné vzájemné porozumění nad strategickým významem dvoustranných vztahů. Politická vůle dosáhnout vyššího stupně dvoustranných vztahů byla jasně demonstrována v závěrech summitu EU-Rusko v Rostově na Donu

(4) Energetická strategie Ruska na období do roku 2030, schválená dekretem vlády Ruské federace č. 1715-r dne 13. listopadu 2009. Viz část 9 Zahraniční energetická politika, s. 55–58.

(5) Úř. věst. C 309, 16.12.2006, s. 91–95.

(31. května–1. června 2010), včetně Společného prohlášení o iniciativě Partnerství pro modernizaci. ⁽⁶⁾

3. Poučení ze společných prostorů

3.1 Obecná zjištění

3.1.1 Institucionalizovaný dialog pod hlavičkou společných prostorů ⁽⁷⁾ umožnil nejintenzivnější dialog, jaký kdy EU zažila v dějinách svých vnějších vztahů s jakoukoli třetí zemí. Pro jednání o nové dohodě mezi EU a Ruskem bychom si měli vzít následující poučení ze stávající spolupráce v rámci společných prostorů EU-Rusko: ⁽⁸⁾

- struktura společných prostorů (SP) je zavedeným institucionálním rámcem k udržování širokého spektra politických a odvětvových dialogů mezi EU a Ruskem, a měla by být zachována;
- navzdory několika pozitivním příkladům pokroku dosaženého v odvětvových otázkách přinesly SP spíše skromné výsledky v porovnání s původními očekáváními na obou stranách;
- ke zlepšení dialogu a spolupráce je zapotřebí větší politická vůle, vzájemná důvěra a schopnost obou stran dohodnout se na pojmech a hodnotách, včetně vzájemně dohodnutých standardů.

3.2 Společný hospodářský prostor

3.2.1 Cílem EU při zřizování společného hospodářského prostoru (SHP) bylo vytvořit otevřený a integrovaný trh mezi EU a Ruskem. Postup k naplnění tohoto cíle je pomalý a zóna volného obchodu se jeví jako poměrně vzdálená realita. Je nutné, aby

⁽⁶⁾ Mezi prioritní oblasti Partnerství pro modernizaci budou patřit: rozšíření investičních příležitostí v klíčových odvětvích, která jsou hnací silou růstu a inovací, posílení a prohloubení dvoustranných obchodních a hospodářských vztahů a podpora malých a středních podniků; podpora sblížení technických předpisů a norem a důsledné vymáhání práv duševního vlastnictví; zlepšení dopravy; podpora udržitelné nízkouhlíkové ekonomiky a energetické účinnosti a mezinárodní jednání o boji proti změně klimatu; posílení spolupráce na poli inovací, výzkumu a vývoje a vesmíru, zajištění vyrovnaného rozvoje prostřednictvím řešení regionálních a sociálních dopadů restrukturalizace hospodářství; zajištění efektivního fungování justice a posílení boje proti korupci; podpora vztahů mezi národy; posílení dialogu s občanskou společností na podporu účasti jednotlivců a podniků.

⁽⁷⁾ V květnu 2003 se EU a Rusko dohodly na nové strukturované formě spolupráce v rámci čtyř společných prostorů: společný hospodářský prostor, společný prostor svobody, bezpečnosti a práva, společný prostor vnější bezpečnosti, společný prostor pro výzkum, vzdělávání a kulturu. V květnu 2005 obě strany vyjednaly balíček cestovních map k provádění společných prostorů. Viz také http://ec.europa.eu/external_relations/russia/docs/commonsplaces_prog_report_2009_en.pdf.

⁽⁸⁾ Viz Searching for New Momentum in EU-Russia Relations. Agenda, Tools and Institutions. Bratislava: Research Centre of the Slovak Foreign Policy Association, 2009.

se Rusko stalo členem WTO, a EHSV vítá přání ruské strany dokončit přistoupení k WTO co nejdříve. Vytvoření celní unie s Kazachstánem a Běloruskem však vyvolalo otázky, jaký vliv bude toto rozhodnutí mít na jednání s WTO.

3.2.2 V rámci SHP probíhá víceúrovňový dialog v mnoha oblastech, který zahrnuje četné aspekty hospodářské, finanční a průmyslové problematiky ⁽⁹⁾. EHSV doporučuje, aby dialog v rámci SHP pokrýval také zaměstnanost a sociální politiku se zapojením sociálních partnerů, již dosud nebyli zahrnuti do vyjednávacího procesu. V úvahu je přitom rovněž třeba vzít omezené pravomoci EU v těchto oblastech. Zvláštní pozornost by měla být věnována otázkám veřejného zdraví, včetně sanitárních a fytosanitárních opatření a ochrany spotřebitele.

3.2.3 K institucionálnímu zapojení podniků do SHP slouží Kulatý stůl průmyslových podnikatelů EU-Rusko. Kromě pozitivních prvků silné podpory hlubší ekonomické integrace ze strany podnikatelských subjektů na obou stranách však dosud nejsou plně funkční některé pracovní skupiny vytvořené s cílem usnadnit dialog EU a Ruska o regulačních a průmyslových otázkách ⁽¹⁰⁾ a doporučení a návrhy nenacházejí odezvu u politiků a státní správy. Širší a systematičtější zapojení příslušných zainteresovaných stran do vyjednávacího procesu by pomohlo určit a odstranit „umělé“ překážky stojící v cestě vzájemnému obchodu a investicím. Je třeba uvést do praxe nástroje na podporu účasti uvedených subjektů. Takovým nástrojem by se mohlo stát Podnikatelské fórum EU-Rusko, které by sdružovalo hlavní hospodářské a podnikatelské subjekty.

3.2.4 Hlavním cílem všech pracovních skupin v SHP by mělo být odstraňování překážek bránících rozvoji obchodu a investic, prevence protekcionismu, zajištění spravedlivé hospodářské soutěže a vyjednání harmonizace právních předpisů a norem. EHSV vyzývá k tomu, aby byl položen větší důraz na pokrok a posílení kapacit Ruska k realizaci změn v právních předpisech a praxi. Lisabonská smlouva kromě toho uděluje EU pravomoc v oblasti investic, což zahrnuje jak jejich právní úpravu, tak ochranu. V této souvislosti by EU měla do nové dohody, jež nahradí dohodu o partnerství a spolupráci a bude ji aktualizovat, začlenit podstatná ustanovení o investicích, včetně ustanovení o rovném a spravedlivém zacházení, a zvláště pak hodnověrné a spolehlivé rozhodčí doložky, jež by chránily vztahy mezi investorem a státem.

⁽⁹⁾ V SHP figurují tyto hlavní pracovní skupiny: Doprava, Politika průmyslu a podnikání, Regulační dialog o průmyslových produktech, Vesmír, Informační společnost, Zemědělství, Rybolov, Makroekonomická politika, Finanční služby, Energetika, Veřejné zakázky, Životní prostředí, Usnadňování obchodu, Právo duševního vlastnictví, Investice, Meziregionální spolupráce, Statistika, Makroekonomické a finanční záležitosti.

⁽¹⁰⁾ Např. pracovní skupiny vč. podskupin pro obory, jako jsou stavebniny, strojírenství a elektrická zařízení, hodnocení souladu a standardizace, letectví a kosmonautika, hospodářská soutěž nebo veřejné zdraví.

3.2.5 Finanční nástroje EU vyčleněné na podporu spolupráce v této oblasti by měly být více napojeny na politiky a jejich využití musí být zjednodušeno z hlediska administrativních postupů. Je třeba posílit prováděcí a vyhodnocovací fázi procesu. Zejména svěřenecké fondy na malé projekty by měly být vytvářeny za pomoci zjednodušených postupů tak, aby prostředky byly dostupné pro širší cílové skupiny a instituce včetně žen v podnikání, malých a středních podniků, sociální ekonomiky a aby byly využity na malé, ale konkrétní projekty zaměřené na výsledky⁽¹¹⁾. Případné omezení dostupných prostředků by měla kompenzovat vyšší míra spolufinancování ze strany Ruska, které by mělo mít větší vliv a silnější postavení v příslušných programech a projektech.

3.3 Společný prostor svobody, bezpečnosti a práva

3.3.1 Oblast svobody, bezpečnosti a práva je velmi důležitá, neboť zahrnuje otázky demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod. Obě strany mají společný zájem řešit problémy, jako jsou organizovaný zločin, terorismus, drogy a nelegální přistěhovalectví.

3.3.2 Jedním z hlavních témat jednání je vízová politika a politika v oblasti zpětného přebírání osob. EHSV požaduje, aby v tomto dialogu byly zohledněny postoje občanské společnosti ke zjednodušení postupů vystavování víz pro podnikatele, organizace občanské společnosti a studenty, k vystavování víz pro vícenásobný vstup pro obyvatele příhraničních oblastí, ke snížení nebo zrušení vízových poplatků, registraci občanů jiných zemí a její zjednodušení a vyrovnanému a nediskriminujícímu provádění pravidel pro udělování povolení k práci a pobytu. Zároveň je však třeba respektovat pravomoci členských států v těchto záležitostech. EHSV podporuje rychlé zjednodušení a uvolnění vízového režimu realizací vzájemně smluvených závazků.

3.3.3 EU musí pokračovat v úsilí o zapojení dalších nestátních subjektů do konzultací EU a Ruska týkajících se lidských práv.

3.4 Společný prostor vnější bezpečnosti

3.4.1 Společné snahy EU a Ruska na poli vnější bezpečnosti jsou omezené. EU by rozhodně měla usilovat o zapojení Ruska do společných aktivit zaměřených na zachování bezpečnosti, a to na základě pozitivní zkušenosti ze společných misí v zemích západního Balkánu a v Čadu.

3.4.2 EU byla Ruskem pozvána k vyjednávání o urovnání jeho konfliktu s Gruzii, který propukl v srpnu 2008. Rusku stále zbývá splnit všechny závazky vyplývající z dohod uzavřených 12. srpna a 8. září 2008. Pozorovatelská mise Evropské unie (EUMM) je nezbytným faktorem úsilí o stabilizaci v Gruzii. Přístup EUMM na

území Abcházie a Jižní Osetie zůstává klíčovou, byť dosud nenaplněnou součástí jejího mandátu. Spolupráce Ruska tak nabývá zásadního významu.

3.4.3 Navzdory odlišnému vidění bezpečnosti v Evropě a ve světě by obě strany měly i nadále udržovat dvoustranný dialog o bezpečnosti a dialog, jenž probíhá především ve stávajících mezinárodních institucích, jež by měly být využity k jednáním o vztazích EU a Ruska: OSN, Rada Evropy, OBSE a Rada NATO-Rusko.

3.4.4 EU nemůže ve svých vztazích s Ruskem zanedbat zájmy svých východních sousedů a naopak a musí zůstat pevná ve svém závazku pomáhat transformaci těchto východních partnerů.

3.4.5 Jednotnost v klíčových otázkách (vztahy s Ruskem, energetická politika, vztahy s východními partnery) posílí postavení EU ve vztahu k Ruské federaci. EU by měla začít tím, že bude vystupovat jednotně.

3.4.6 Zatímco dochází k setkáním na oficiální úrovni, organizace občanské společnosti, výzkumná střediska a skupiny expertů z EU a Ruska spolupracují stále jen na malém množství témat. Nedostatečné kontakty a malá spolupráce vedou ke stereotypnímu vnímání zájmů a záměrů „toho druhého“. Dvoustranný dialog občanské společnosti by proto měl být přínosem pro hledání nového přístupu k otázkám společného zájmu, jako je mezinárodní terorismus a jeho kořeny.

3.5 Společný prostor pro výzkum, vzdělávání a kulturu

3.5.1 Tento společný prostor může sloužit jako příklad nejúspěšnější spolupráce EU a Ruska, kde silně převažují projekty z oblastí exaktních věd.

3.5.2 Znamením úspěchu je aktivní účast obou stran, kterou dokládají programy a dostupné fondy i přístup jdoucí zdola nahoru, což znamená ponechat vědcům volbu struktury a nejvhodnější formy jejich práce⁽¹²⁾.

3.5.3 Na druhé straně tento úspěch stojí v kontrastu s poměrně omezenou mobilitou v oblasti vzdělávání, kde došlo k určitým výměnám, např. prostřednictvím programů Tempus a Erasmus Mundus. Panují také potíže se sběrem dalších informací o fungování pracovních skupin. Měla by se věnovat větší pozornost hnutí mládeže a mezikulturním výměnám. Občanská společnost by měla být více zapojena také do jednání o dohodách v tomto společném prostoru a do jejich monitorování, aby mohla sledovat účinnost výzkumných projektů ve znalostní společnosti.

(11) Světový obchod, spravedlivý obchod, spravedlivá hospodářská soutěž, přístup ke spravedlnosti, ochrana údajů a soukromí, udržitelnost, energetická účinnost, dodávky vody, vzdělávání spotřebitelů, e-obchod, potravinová politika, kolektivní akce, zdraví, zodpovědnost za vadné výrobky a nekvalitní služby, finanční otázky, telekomunikace, smluvní podmínky atp.

(12) Existují následující pracovní skupiny v oblasti zdraví, potravin, zemědělství a biotechnologií, nanotechnologií a nových materiálů, energetiky, aeronautiky a životního prostředí, jaderného štěpení a jaderné fúze, informačních a komunikačních technologií, sedm skupin pak bylo vytvořeno v oblasti vesmírné spolupráce.

4. Současný stav občanské společnosti v Rusku

4.1 Dostupné poznatky o stavu ruské občanské společnosti a o sociálním a občanském dialogu ⁽¹³⁾ svědčí o tom, že dosud plně neodpovídá evropským standardům, její postavení a vliv se však od našeho posledního hodnocení vztahů mezi EU a Ruskem ⁽¹⁴⁾ částečně zlepšily.

4.2 Oficiálním orgánem zastupujícím občanskou společnost v Rusku se stala Občanská komora Ruské federace (OKRF), založená roku 2006. Komora byla založena výnosem prezidenta, jenž jmenuje jednu třetinu jejích členů. Komora si vydobyla postavení platformy k vyjádření postojů občanské společnosti k důležitým otázkám v celostátním a regionálním měřítku – v mnoha regionech byly zřízeny místní komory. Komora předkládá doporučení, komentuje legislativní návrhy a provádí analýzy odvětví a situace v regionech. Stanoviska komory jsou někdy velmi otevřená a kritická k vládní politice ⁽¹⁵⁾.

4.3 Podle Zprávy o stavu občanské společnosti v Ruské federaci za rok 2009, ⁽¹⁶⁾ kterou zveřejnila OKRF, dosáhly neziskové nevládní organizace (NNO) registrované v Rusku počtu 670 tisíc právních subjektů. V období let 2004 až 2009 jejich celkový počet poklesl o 17 %. OKRF doporučuje změnit klasifikaci NNO a používat metodiku OSN, která mezi nevládní organizace neřadí instituce založené státními úřady.

4.4 Podle oboru činnosti se největší část nevládních organizací věnuje sociálním záležitostem (54 %); následují věda a vzdělávání (44 %), ochrana práv (42 %), charitativní činnost (39 %), cestovní ruch a sport (32 %), kultura (30 %), informace (27 %), zdraví (22 %), životní prostředí (12 %), obecní záležitosti (9 %), náboženství (9 %), ekonomika (6 %), bydlení (5 %) a ostatní (5 %).

4.5 OKRF navázala vztahy se zahraničními partnerskými organizacemi včetně EHSV (Memorandum o porozumění z roku 2008), stala se členem AICESIS a pořádala schůzi jeho představenstva v prosinci 2009. Vztahy mezi EHSV a OKRF byly od té doby posíleny prostřednictvím společných seminářů na témata společného zájmu a přijetím společných závěrů jako výsledku těchto seminářů ⁽¹⁷⁾.

4.6 Ruské vedení si rostoucí měrou uvědomuje, že bez zapojení občanské společnosti nebude možné realizovat strategický cíl modernizace Ruska. V posledním roce bylo přijato několik změn

stávající legislativy s cílem zlepšit stav občanské společnosti, včetně uvolnění restriktivních opatření na činnost nevládních organizací financovaných ze zahraničí.

4.7 Navzdory narůstajícímu pochopení úlohy organizované občanské společnosti pro modernizaci ruského politického systému je ke splnění tohoto cíle stále ještě dlouhá cesta.

4.8 Sociální dialog mezi sociálními partnery probíhá na národní úrovni v ruském **tripartitním výboru** pro regulaci sociálních a pracovních vztahů. Obecné dohody jsou vyjednávány mezi všeruskými odborovými svazy a sdružením zaměstnavatelů za účasti vlády. Kolektivní smlouvy jsou obvykle uzavírány v podnicích, kde jsou zástupci odborových svazů, spory však někdy vedou ke stávkám. Rusko ratifikovalo většinu úmluv MOP, je však zásadní, aby tyto úmluvy byly plně dodržovány.

4.9 **Zaměstnavatelé** jsou zastoupeni Ruským svazem průmyslníků a podnikatelů (RSPP) coby nezávislou nevládní organizací. Svaz zastupuje více než 120 regionálních aliancí a průmyslových sdružení klíčových hospodářských odvětví a aktivně vystupuje jako sociální partner v ruském tripartitním výboru. Může iniciovat návrhy nových právních předpisů a trvale usiluje o zlepšení stávající legislativy týkající se hospodářství a podnikání. Svaz úzce spolupracuje s organizací BusinessEurope a podporuje zlepšení obchodních vztahů mezi Ruskem a EU a jejími členskými státy.

4.10 Vedle RSPP existují další organizace zastupující podnikatele a zaměstnavatele, jako jsou Obchodní a průmyslová komora Ruské federace ⁽¹⁸⁾, Sdružení ruských manažerů, Opора Rossii (sdružení malých a středních podniků) a jiné. Tyto organizace jsou zastoupeny v OKRF.

4.11 **Odbory** zastupují dvě odborové organizace: Federace nezávislých odborových svazů Ruska FNPR a Konfederace práce Ruska KTR. Obě jsou členy Mezinárodní konfederace odborových svazů ITUC a její evropské regionální organizace PERC – Panevropské regionální rady ⁽¹⁹⁾.

4.12 EHSV je znepokojen problémy, se kterými se odbory v Rusku setkávají a které se v posledních letech prohloubily. Svobodné odbory považují za nejpálčivější problém nedostatečné dodržování základních práv pracovníků na sdružování, kolektivní vyjednávání a na stávku. Existují zjevné případy nepokrytého tlaku na odbory a jejich členy a vedení, které brání jejich právní činnosti, a také případy diskriminace. Neexistuje účinná právní ochrana pracovníků ze strany státních úřadů odpovědných za vy-máhání pracovního práva.

⁽¹³⁾ Zpráva o stavu občanské společnosti v RF zveřejněná OKRF v roce 2009 <http://www.oprf.ru/documents/1151/1256/>, Briefing paper GR Relex pro Evropský parlament z února 2009.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 294, 25.11.2005, s. 33–37.

⁽¹⁵⁾ Viz internetové stránky Občanské komory Ruské federace včetně seznamu dokumentů (stanoviska, monitorovací zprávy, intervenční opatření atd.): <http://www.oprf.ru>. Hlavní úspěchy intervenčních opatření ve vztahu k státním úřadům na federální a regionální úrovni viz sloupec „We did it“: <http://www.oprf.ru/ru/press/984/>.

⁽¹⁶⁾ Viz pozn. pod čarou č. 13.

⁽¹⁷⁾ Informace o společných seminářích a text společných závěrů jsou k dispozici na: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-eu-russia-june-2010>.

⁽¹⁸⁾ Obchodní a průmyslová komora Ruské federace je členem Eurochambers.

⁽¹⁹⁾ Předseda FNPR byl právě zvolen předsedou PERC. Generální tajemník Evropské konfederace odborových svazů je podle jejího statutu rovněž generálním tajemníkem panevropské regionální rady (PERC).

4.13 Existuje široké spektrum **nevládních organizací**. Oblast jejich činnosti je popsána v odstavci 4.4. Organizace zabývající se ochranou lidských práv stojící v opozici vůči vládě⁽²⁰⁾ se potýkají s různými formami obstrukcí, tlaků a hrozeb. Lokální nevládní organizace zastupující spotřebitele, ochránce životního prostředí, sociální ekonomiku, mládež atd.⁽²¹⁾ čelí ponejvíce potížím s financováním. Vedle organizací občanské společnosti působících na federální úrovni existují tisíce nevládních organizací s regionálním a místním záběrem, z nichž některé jsou vystaveny bojkotu či nepřívětivému postoji místních orgánů.

5. Návrhy EHSV na zlepšení vztahů mezi EU a Ruskem

5.1 Obecné návrhy

5.1.1 Panuje silná potřeba nastolit vzájemnou důvěru mezi Ruskem a EU – jde o úkol především pro politické představitele, ale také pro občanskou společnost na obou stranách, jež musí v tomto procesu sehrát významnou podpůrnou úlohu. Bez důvěry bude sotva možný další pokrok jednání mezi EU a Ruskem o nové smlouvě a rozvoj dialogu v rámci struktury společných prostorů.

5.1.2 Na straně EU by pokroku ve vztazích EU s Ruskem obecně a konkrétně při budování čtyř společných prostorů mohly napomoci společný přístup dohodnutý mezi členskými státy, jasnější cíle, realistické ambice a vyšší flexibilita.

5.1.3 Vztah EU a Ruska potřebuje nový politický impuls, jenž by oběma stranám umožnil oživit spolupráci a obnovit smysl strategického partnerství. Program Partnerství pro modernizaci (PM) dohodnutý 1. června 2010 na summitu v Rostově na Donu by EU měla považovat za balíček návrhů spolupráce zaměřený do budoucna. Tyto návrhy by měly dát nový impuls k rozvíjení vztahů EU-Rusko, vycházející ze zkušeností se společnými prostory, který by zároveň doplňoval nabídku na Východní partnerství, již učiněnou šesti východoevropským zemím.

5.1.4 EHSV vítá skutečnost, že program Partnerství pro modernizaci zahrnuje nejen technologické a ekonomické aspekty, ale také podporu kontaktů mezi lidmi a posílení dialogu s občanskou společností na podporu účasti jednotlivců a podniků. Jsme přesvědčeni, že modernizace ruské společnosti nelze dosáhnout bez

zvláštního důrazu na otázky lidských práv, demokracie, boje proti korupci, právního státu, svobody médií, sociálního dialogu a posilování úlohy občanské společnosti v přípravě, provádění a monitorování dopadu nutných reforem.

5.1.5 Ke zvýšení přístupnosti a operativnosti pomoci EU ve prospěch činnosti ruských nevládních organizací EHSV doporučuje zvážit možné snížení současného 20 % požadavku spolufinancování pro ruské nevládní organizace, jež chtějí požádat o podporu v rámci grantového programu evropského nástroje pro demokracii a lidská práva. Požadované spolufinancování u grantů z evropského nástroje pro demokracii a lidská práva podstatně omezuje spektrum ruských nevládních organizací, které by se mohly stát příjemci podpory EU.

5.1.6 Ruské obavy z iniciativy Východní partnerství by neměly znamenat, že EU nemůže navrhovat a hledat spolupráci a partnerství s Ruskem v konkrétních regionech a regionálních projektech – pod podmínkou rovné a konstruktivní účasti jejich společných sousedů. V této souvislosti by měla být zohledněna doporučení vyplývající ze stanovisek EHSV k tématům Severní dimenze⁽²²⁾, strategie pro region Baltského moře⁽²³⁾, černomořská synergie⁽²⁴⁾, Východní partnerství⁽²⁵⁾ a strategie pro dunajský region. Je důležité, aby cíle dohodnuté Evropskou unií s východními partnery a cíle sjednané s Ruskem byly co nejkompatibilnější. Odvětvové dialogy s Ruskou federací a akční plány dohodnuté s východními partnery by měly v zásadě jít stejným směrem, ačkoli se budou velmi pravděpodobně lišit co do rozsahu a ambicí.

5.1.7 EU, Ruská federace a jejich společní sousedé by měli připravit zastřešující projekty v oblastech, jako je energetická politika, rozvoj infrastruktury, správa hranic, životní prostředí a sbližování norem, které by pomohly překonat dělicí linie, jež by mohly vzniknout při provádění Východního partnerství.

5.1.8 Občanská společnost by měla být zapojena do určení projektů v zájmu EU, zemí Východního partnerství a Ruska a organizace ruské občanské společnosti by měly být přizvány do příslušných pracovních skupin v rámci Fóra občanské společnosti Východního partnerství vždy, když se bude diskutovat o otázkách s významem pro celý region. Obdobné Fórum občanské společnosti EU-Rusko by se mohlo stát nástrojem zapojení organizací ruské občanské společnosti do rozvíjení vztahů mezi EU a Ruskem.

5.2 Úloha EHSV

5.2.1 EHSV a ruské nezávislé organizace občanské společnosti by měly být přizvány ke konzultacím mezi EU a Ruskem na téma lidských práv, které probíhají od roku 2005.

⁽²⁰⁾ Mezi ty nejvýznamnější patří Středisko pro rozvoj demokracie a lidských práv, Institut Ruska pro lidská práva, Hnutí mládeže za lidská práva, nadace Public Verdict, Nadace na ochranu glasnosti, Sdružení GOLOS na ochranu práv voličů, Human Rights Watch (ruská pobočka), Memorial (skupina pro lidská práva), SOVA atd.

⁽²¹⁾ Patří sem Meziregionální organizace automobilistů Svoboda volby, Greenpeace Russia, Bellona (ochrana životního prostředí), Institut kolektivní akce, Hnutí proti nelegální migraci, Pamjat (ochrana historických památek a záznam dějin), Ruská ortodoxní církev, Společnost rusko-čečenského přátelství, Analyticko-informační středisko SOVA, Svaz výborů matek vojáků, Světový fond na ochranu přírody (ruská pobočka).

⁽²²⁾ Úř. věst. C 309, 16.12.2006, s. 91–95.

⁽²³⁾ Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 42–48.

⁽²⁴⁾ Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 144–151.

⁽²⁵⁾ Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 30–36.

5.2.2 K posílení interakce mezi evropskou a ruskou občanskou společností by se měly učinit následující kroky:

5.2.2.1 Vytvořit ve specializované sekci REX EHSV novou kontaktní skupinu, která by se věnovala vztahům EU-Rusko.

5.2.2.2 Navrhnout vytvoření smíšeného orgánu občanské společnosti mezi EHSV a ruskou občanskou společností jako jeden z bodů budoucí dohody mezi EU a Ruskem. Jeho hlavním cílem by měl být příspěvek občanské společnosti k rozvíjení spolupráce mezi EU a Ruskem.

5.2.3 Měly by pokračovat a rozvíjet se vztahy s Občanskou komorou Ruské federace a posilování dialogu tak, aby se stal trvalým a pravidelným. Zároveň by EHSV měl požádat ruskou stranu, aby ke společným aktivitám přizvala i zástupce ostatních organizací občanské společnosti, které v současné době nejsou zastoupeny v OKRF.

5.2.4 EHSV by měl i nadále přispívat k existujícím kontaktům mezi evropskou a ruskou občanskou společností v rámci politiky Severní dimenze, strategie pro region Baltského moře, černoomořské synergie a dalších relevantních regionálních iniciativ.

V Bruselu dne 9. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

467. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ, KTERÉ SE KONALO VE DNECH 8. A 9. PROSINCE 2010

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o sblížení právních předpisů členských států týkajících se jednotek měření (kodifikované znění)

(KOM(2010) 507 v konečném znění – 2010/0260 (COD))

(2011/C 54/06)

Dne 7. října 2010 se Rada a dne 15. října 2010 Evropský parlament, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o sblížení právních předpisů členských států týkajících se jednotek měření

KOM(2010) 507 v konečném znění – 2010/0260 (COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 467. plenárním zasedání ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince) zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko. 85 hlasů bylo pro a 1 člen se zdržel hlasování.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o přípustné hladině akustického tlaku a výfukovém systému motorových vozidel (kodifikované znění)

(KOM(2010) 508 v konečném znění – 2010/0261 (COD))

(2011/C 54/07)

Dne 15. října 2010 se Rada a dne 7. října 2010 Evropský parlament, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o přípustné hladině akustického tlaku a výfukovém systému motorových vozidel

KOM(2010) 508 v konečném znění – 2010/0261 (COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se jednomyslně na 467. plenárním zasedání ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince 2010) zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zadních ochranných konstrukcích chránících při převrácení úzkorozchodných kolových zemědělských a lesnických traktorů (kodifikované znění)

(KOM(2010) 510 v konečném znění – 2010/0264 (COD))

(2011/C 54/08)

Dne 15. listopadu 2010 se Rada a dne 7. října 2010 Evropský parlament, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zadních ochranných konstrukcích chránících při převrácení úzkorozchodných kolových zemědělských a lesnických traktorů

KOM(2010) 510 v konečném znění – 2010/0264 (COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se jednomyslně na 467. plenárním zasedání ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince 2010) zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o údajích nebo značkách určujících šarži, ke které potravina patří (kodifikované znění)

(KOM(2010) 506 v konečném znění – 2010/0259 (COD))

(2011/C 54/09)

Dne 7. října 2010 se Evropský parlament a dne 15. října 2010 Rada, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o údajích nebo značkách určujících šarži, ke které potravina patří

KOM(2010) 506 v konečném znění – 2010/0259 (COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 467. plenárním zasedání ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince) zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko. 88 hlasů bylo pro a 3 členové se zdrželi hlasování.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 460/2004 o zřízení Evropské agentury pro bezpečnost sítí a informací, pokud jde o období její činnosti

(KOM(2010) 520 v konečném znění – 2010/0274 (COD))

(2011/C 54/10)

Rada (19. října 2010) a Evropský parlament (29. října 2010) se v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 460/2004 o zřízení Evropské agentury pro bezpečnost sítí a informací, pokud jde o období její činnosti

KOM(2010) 520 v konečném znění – 2010/0274(COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince), 101 hlasy pro a 1 hlasem proti, zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o podmínkách přístupu k veřejné regulované službě nabízené celosvětovým družicovým navigačním systémem vytvořeným na základě programu Galileo

(KOM(2010) 550 v konečném znění – 2010/0282 (COD))

(2011/C 54/11)

Dne 29. října 2010 se Rada v souladu s článkem 172 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o podmínkách přístupu k veřejné regulované službě nabízené celosvětovým družicovým navigačním systémem vytvořeným na základě programu Galileo

KOM(2010) 550 v konečném znění – 2010/0282 (COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince), 97 hlasy pro a 3 členové se zdrželi hlasování, zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1060/2009 o ratingových agenturách

(KOM(2010) 289 v konečném znění – 2010/0160 (COD))

(2011/C 54/12)

Zpravodaj: **pan CEDRONE**

Dne 23. června 2010 se Rada Evropské unie a dne 13. července 2010 Evropský parlament, v souladu s články 114 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1060/2009 o ratingových agenturách

KOM(2010) 289 v konečném znění – 2010/0160 (COD).

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 25. listopadu 2010.

Na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince 2010), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 172 hlasy pro, 12 hlasů bylo proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Toto stanovisko se zabývá druhou fází třífázového přístupu Komise k regulaci ratingových agentur (CRA). Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se domnívá, že v případě tak významné problematiky, která způsobila značné škody v naší ekonomice, našim podnikům a občanům (a jejíž konec je zatím v nedohlednu), reagovala EU aktivně a i prostřednictvím tohoto návrhu vyvolala podobné reakce na mezinárodní úrovni. EHSV doufá, že tato práce bude nepřetržitě a důsledně pokračovat.

1.2 EHSV je dále toho názoru, že rozdíly mezi mírou integrace finančního trhu a dohledu, který zůstává v působnosti jednotlivých členských států, je třeba urychleně odstranit, neboť jsou jednou z příčin škod, které nám vznikly. Proto **hodnotí kladně** tento návrh, aby byl dohledem nad ratingovými agenturami pověřen Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA⁽¹⁾). To, zda bude účinný, závisí na přizpůsobení příslušných vnitrostátních předpisů a na odstranění **zmatků**, které v této oblasti ještě panují, a to přijetím více opatření, než se v současnosti navrhuje, jak požadují některé země.

1.3 EHSV vítá návrhy obsažené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1060/2009 ze dne 16. září 2009 o ratingových agenturách⁽²⁾, zejména návrhy týkající se základních otázek: transparentnosti a střetu zájmů, informovanosti, hospodářské soutěže a externích ratingových agentur. Přestože si je vědom složitosti dané problematiky, je naopak nespokojen s prodlžením,

k němuž došlo při vstupu tohoto nařízení v platnost, neboť nařízení mělo již stanovovat to, co je obsahem současných návrhů změn.

1.4 EHSV vyjadřuje rovněž obavy ohledně specifické povahy státního dluhu a zejména neexistence evropského orgánu pro hodnocení státních dluhů. Očekáváme výsledky veřejné konzultace, která právě probíhá⁽³⁾.

1.5 EHSV považuje za mimořádně významnou skutečnost, že evropské pobočky ratingových agentur, jejichž mateřské společnosti mají sídlo mimo EU, rovněž spadají do působnosti nového právního předpisu o dohledu. V této souvislosti vítá příslušná ustanovení obsažená v nařízení z roku 2009. Nejlepším řešením by byla dohoda v rámci skupiny G-20 o přijetí celosvětově platných pravidel, jež by byla v souladu s různými příslušnými právními systémy, o vypracování mezinárodních kodexů jednání, které by všechny agentury musely respektovat, a aby dohledem byla pověřena Rada pro finanční stabilitu, jež by měla mít i pravomoc uvalovat po dohodě s příslušnými orgány jednotlivých zemí sankce. EHSV je potěšen, že tento proces již byl z podnětu EU zahájen.

1.6 EHSV se domnívá, že již započatý proces reforem musí být ukončen dříve.

1.7 Je totiž nezbytné obnovit důvěru „spotřebitelů“ a investorů ve finanční trh, čehož lze dosáhnout pouze tehdy, bude-li činěn dojem a zaručena jistota, že kroky a přísná opatření proti „subjektům“, které nedodržují pravidla, jsou myšleny vážně.

⁽¹⁾ European Securities Market Authority.

⁽²⁾ Dále jen „nařízení z roku 2009“.

⁽³⁾ *Public consultation on Credit Rating Agencies* ze dne 5. listopadu 2010.

1.8 EHSV vítá, že vzhledem k tomu, jakou roli sehrály ratingové agentury během nedávné krize na celosvětových trzích cenných papírů a finančních trzích, byl stanoven třífázový program regulace funkcí, které tyto agentury vykonávají na účet investorů a spotřebitelů (viz dokument o příslušné veřejné konzultaci předložený Komisí). Funkce ratingových agentur je velmi důležitá k zajištění informací nezbytných k tomu, aby se vyhnuly přijetí přílišnému riziku spojenému s úvěrovými operacemi – funkce, která je sama o sobě důležitá k zajištění stability a bezpečnosti finančních trhů –, ještě méně pochopitelná se jeví jejich ratingová činnost vůči svrchovaným státům. EHSV vítá zahrnutí státního dluhu do probíhající veřejné konzultace.

1.9 Důvody pro zahájení úvah o tématu oligopolu, který má několik málo ratingových agentur na posuzování rizik souvisejících s nástroji či finančními závazky, jež na sebe berou stejnou měrou investoři, banky, pojišťovny i národní vlády, vyplývají převážně z úvahy, že informace poskytované ratingovými agenturami mají povahu veřejného statku, takže i služby, které poskytují, mají nakonec povahu veřejného zájmu. EHSV proto vítá, že právě evropské podniky, které jsou v odvětví ratingu nové, jako první žádaly u ESMA o své zaregistrování.

1.10 Když ratingové agentury posuzují finanční udržitelnost svrchovaného státu (úvěrové riziko státu), jako tomu bylo nedávno při snížení ratingu na veřejný dluh Řecka a dalších států EU, které se na mezinárodním trhu silně zadlužily, vzniká problém souladu jejich činnosti s jejich vytyčenými cíli (poskytovat trhu transparentním a odpovědným způsobem odpovídající informace), ale dochází i k potenciálnímu střetu zájmů mezi soukromými mezinárodními investory (kteří ratingy používají k posouzení rizik své investiční činnosti) a občany/spotřebiteli ze státu, který nese důsledky plynoucí z vyhlášení pravděpodobné neschopnosti splatit svůj veřejný dluh navzdory tomu, že platební neschopnost mohla být způsobena i některými politickými chybami a opomenutími.

1.11 Ratingové agentury mohou účinně provádět hodnocení státních dluhů pod podmínkou, že mají k dispozici vhodné nástroje a metody a že jednají v souladu s pravidly určenými pro tyto účely příslušnými veřejnými orgány.

1.12 EHSV se domnívá, že hodnocení státního dluhu je otázkou veřejného zájmu. Vítá veřejnou konzultaci, již Komise zahájila, a těší se, že v patřičnou dobu předloží své promyšlené stanovisko. Nicméně si přeje, aby státní dluh hodnotila nezávislá mezinárodní nebo evropská agentura určená k tomuto účelu, která bude hájit společné zájmy. Tato agentura musí včasné reagovat, její fungování musí být transparentní a musí disponovat vhodnými nástroji.

1.13 Rozhodující je, aby byla v oblasti ratingů větší hospodářská soutěž mezi ratingovými agenturami nezávislými jedna na druhé i na třetí stranách. EHSV dále navrhuje zvážit v případě prodloužení či nedosažení mezinárodní dohody také možnost podpořit zřízení příslušné evropské agentury pro státní dluhy. Stejně

tak by mělo být podpořeno zřízení vlivné soukromé evropské agentury pro posuzování běžných úvěrových rizik, neboť by to bylo přínosné pro větší hospodářskou soutěž v odvětví.

1.14 Spolu s návrhem provádět dohled nad ratingovými agenturami na evropské úrovni EHSV vítá skutečnost, že nařízení z roku 2009 se zabývalo důležitějšími otázkami, které s tím souvisejí (např. sankce, hospodářská soutěž, střety zájmů, informovanost) (4).

1.15 EHSV hodnotí kladně návrh omezit v předpisu upravujícím tuto oblast manipulační prostor jednotlivých členských států. Cílem tohoto omezení je usnadnit výměnu informací a koherenci jednotlivých právních systémů, aby se zamezilo neutralizaci účinku evropského dohledu.

1.16 EHSV doporučuje, aby byla usnadněna harmonizace vnitrostátních předpisů na ochranu těch, kdo finanční produkty a služby využívají (spotřebitelé, podniky atd.). Bylo by možné rovněž stanovit, že v evropském orgánu dohledu (nyní Evropském systému orgánů finančního dohledu, ESFS) bude jeden nebo více zástupců spotřebitelů, které zvolí sociální partneři a organizace spotřebitelů.

1.17 EHSV navrhuje plošně stimulovat systém poskytování finančních informací tím, že bude podpořeno široké zapojení zúčastněných subjektů a vypracování nových předpisů nesoucích se v duchu větší transparentnosti a účinnosti metod hodnocení zejména v případě derivátů.

1.18 EHSV navrhuje zrušit stávající systém samoregulace i na mezinárodní úrovni. Je nutné pokračovat v koordinaci různých odpovědných orgánů stanovením přísných pravidel platných pro všechny a **zajištěním jejich dodržování**. EU musí vyvinout veškeré úsilí na uskutečnění tohoto cíle v mezinárodních institucích.

1.19 EHSV navrhuje zjednodušit nařízení a učinit ho jasnějším, aby bylo zajištěno jeho snazší chápání a uplatňování, neboť složitě předpisy se snáze obcházejí.

1.20 EHSV požaduje, aby byla zrušena povinnost ratingových agentur vydávat rating na cenné papíry, aby bylo možné s nimi obchodovat (to navrhovala i Rada pro finanční stabilitu). Zrušením této podmínky, nezbytné k uvedení cenných papírů na trh, by se zamezilo pasivnímu akceptování vysoce rizikových cenných papírů, a to i v případě dobrého ratingu. Výbor sdílí obavy Larosièrovy skupiny ohledně toho, že používání ratingu na regulatorní kapitál odebírá příliš mnoho odpovědnosti finančním institucím a zároveň ukotvuje oligopol ratingových agentur. EHSV vítá, že tato otázka je součástí probíhající veřejné konzultace.

(4) Viz. stanovisko EHSV k tématu Ratingové agentury (KOM(2008) 704 v konečném znění – 2008/0217 (COD)), Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 117.

2. Úvod

2.1 Jak je známo, závažné nedostatky v právní úpravě a dohledu nad mezinárodními financemi byly jednou z příčin nedávné krize. Kromě toho s krizí jasně vyšly najevo nerovnosti mezi finančnictvím a bankovními skupinami činnými jako globální podniky, ačkoli jako subjekty vnitrostátního práva jsou regulované a odsouzené k zániku (Mervyn King, guvernér britské centrální banky).

2.2 Totéž platí uvnitř Unie, kde krize uspíšila nutnost urychleně začít vypracovávat evropský referenční rámec jak pro regulaci, tak i pro dohled. Vzhledem k tomu, že finanční trh je stále integrovanější, jsme totiž zjistili, že členské státy zavádějí pravidla a systémy dohledu, které se navzájem velmi liší.

2.3 Evropská komise zaujala progresivní přístup k regulaci ratingových agentur. V období následujícím bezprostředně po bankovní krizi byla pozornost věnována regulaci a dohledu se zvláštním důrazem na hodnocení komplexních derivátů a související střety zájmů. Neúspěch při hodnocení těchto nástrojů materiálně přispěl ke krizi⁽⁵⁾.

2.4 Současně s legislativním procesem, který vyvrcholil přijetím nařízení z roku 2009, vyústily závěry Larosièrovy skupiny v rozhodnutí kompletně přepracovat finanční nařízení a dohled v EU. Byl již přijat návrh na zavedení dvoustupňového rámce pro dohled v EU. V nižším stupni dohledu existují tři orgány pro dohled a jeden z nich (Evropský orgán pro cenné papíry a trhy, ESMA) má být odpovědný za dohled nad ratingovými agenturami. Návrh nařízení, jenž je předmětem tohoto stanoviska, se týká pouze změn CRA1, které jsou nezbytné pro zakotvení pravomoci ESMA do ustanovení nařízení z roku 2009.

2.5 Když finanční krizi vycházející z bank nahradila krize státního dluhu, vyvstala řada nových otázek o úloze ratingových agentur týkající se mj. státního dluhu. Je možné, že tato další fáze činnosti vyústí v třetí nařízení, které dosud existuje pouze v podobě dokumentu k veřejné konzultaci ze dne 5. listopadu 2010. Názvy kapitol naznačují, jakými otázkami se zabývá: spoléhání se na rating u regulatorního kapitálu, hodnocení státního dluhu, posílení soutěže v oblasti ratingu, občanskoprávní odpovědnost ratingových agentur a potenciální střet zájmů. Očekává se, že EHSV předloží v patřičnou dobu promyšlené stanovisko k těmto otázkám, pravděpodobně v souvislosti s novým, již zmiňovaným nařízením.

⁽⁵⁾ Souhrn nařízení z roku 2009 je obsažen v kapitole 3 stanoviska EHSV Ratingové agentury, Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 117.

2.6 Navíc i pravidla harmonizovaná na evropské úrovni dávají jednotlivým státům velký manipulační prostor a možnosti a ponechávají jim při převádění předpisů prostor pro individuální „výklad“.

2.7 Larosièr zjistil, že ratingové agentury vykazaly vážná omezení, zejména co se týče komplexních derivátů⁽⁶⁾, pokud zvážíme metody pro vydávání ratingů, nedostatek informací a transparentnosti a evidentní střet zájmů.

2.8 Kromě toho zde máme co do činění se skutečným oligopolem, neboť agentury kontrolující přibližně 90 % ratingových činností jsou pouze tři: Moody's, Standard & Poor's a Fitch Group, téměř všechny americké. Jak víme, byly to ony, kdo sehrál důležitou roli při finanční a hospodářské krizi, která pohltila celý svět. Zásada „vydavatel platí“ sice funguje docela dobře u státního a podnikového dluhu, u ratingu komplexních derivátů však způsobila velký střet zájmů, a vytvořil se tak nevidaný začarovaný kruh na úkor transparentnosti prováděných operací.

2.9 Ale jako by se nic nestalo, jsou to zase tytéž agentury, které nadále vyjadřují stejné a ne nezbytně objektivní soudy. Dne 26. dubna 2010 Standard & Poor's i přesto, že EU vyčlenila 110 miliard eur na pomoc Řecku, snížila rating na řecký dluh na úroveň Ázerbájdžánu.

2.10 Pouze v důsledku těchto událostí a kritiky významných evropských představitelů na účet fungování systémů posuzování úvěrového rizika Evropská rada rozhodla zahájit výše zmiňovanou veřejnou konzultaci, jež zahrnuje otázku státního dluhu. Vlády některých členských států nemají rády představu, že trhy mohou odkrýt chyby a špatné kalkulace rozhozovačských vlád, přestože vlády odjakživa neplatí státní dluh. Toto stanovisko se zatím týká nařízení z roku 2009.

2.11 Komise tedy ve svém sdělení ze dne 2. června 2010⁽⁷⁾ upozornila na to, co již bylo učiněno a co se ještě učinit musí (viz příložené tabulky), aby byl vytvořen bezpečnější, transparentnější a odpovědnější evropský finanční systém, který by sloužil reálné ekonomice a společnosti jako celku.

2.12 Odtud plyne požadavek provádět **centralizovaný dohled** nad ratingovými agenturami činnými na území EU, kterým bude pověřen nový Evropský systém orgánů finančního dohledu, tj. všechny tři evropské orgány dohledu, přičemž zásadní otázky týkající se dohledu budou odloženy na později.

⁽⁶⁾ Viz. stanovisko EHSV k tématu Ratingové agentury (KOM(2008) 704 v konečném znění – 2008/0217 (COD)), Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 117.

⁽⁷⁾ Regulace finančních služeb v zájmu udržitelného růstu, KOM(2010) 301 v konečném znění.

3. Shrnutí změn v nařízení (ES) č. 1060/2009

3.1 Předmět, oblast působnosti a definice (změny hlavy I)

3.1.1 Jak již bylo naznačeno, hlavním aspektem mimořádného významu je přechod od dohledu na vnitrostátní úrovni k dohledu evropskému, přičemž největší **pravomoc kontrolovat** agentury zaregistrované v Evropě i agentury patřící jiným zemím, které jsou však v Evropě činné (evropské pobočky), bude mít **Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA)**.

3.1.2 Článek 4 vyjmenovává správce **alternativních investičních fondů**, aby na ně bylo možné pohlížet stejně jako na ostatní finanční instituce EU v souvislosti s využíváním ratingu. To znamená, že pokud tyto fondy ratingy používají, tyto ratingy musí být vydány ratingovou agenturou registrovanou nebo certifikovanou podle tohoto nařízení.

3.2 Vydávání ratingů, přístup k informacím (změny hlavy II)

3.2.1 Emitenti strukturovaných finančních nástrojů nebo spřízněné třetí osoby musí umožnit **přístup k informacím** i ratingovým agenturám, které konkurují agenturám, jež tyto emitenti využívají, výhradně pro účely vydání ratingů, nikoli pro účely jiné. To by mělo zamezit střetům zájmu u agentur placených emitentem, tj. subjektem, který rating požaduje (sic!) (podle modelu „rating placený emitentem“).

3.3 Postup registrace a dohled nad ratingovými činnostmi (změny hlavy III)

3.3.1 Zavedením jediného orgánu dohledu na evropské úrovni vyvstává potřeba odstranit stávající předpisy o dohledu založeném na principu kolegia (zrušení kolegií), aby byl umožněn účinnější dohled nad ratingovými agenturami působícími ve více jurisdikcích. Evropský orgán navíc může po Komisi požadovat, aby regulovala postup registrace a normy pro informace, které musí být poskytnuty. Může rovněž požadovat informace, provádět šetření o případném porušení nařízení, provádět kontrolu apod.

3.4 Spolupráce mezi Evropským orgánem a vnitrostátními orgány (změny hlavy III)

3.4.1 **Vnitrostátní orgány** nesou i nadále odpovědnost za provádění kontrol používání ratingů subjekty podléhajícími dohledu (banky, pojišťovny, investiční podniky atd.), vyměňují si informace o agenturách, spolupracují a jsou nápomocny evropskému orgánu.

3.4.2 Evropský orgán může přenést určité úkoly na vnitrostátní orgány, a to i z důvodu nákladů. Mezi funkce, které lze delegovat, patří zejména provádění vyšetřovacích úkolů a kontrol na místě, posuzování žádostí o registraci, případně i úkoly spojené s dohledem. Pro tyto účely musí orgán ESMA, který však přesto nese příslušnou odpovědnost, vydat zvláštní metodické pokyny.

3.5 Sankce, postup projednávání ve výboru (změny hlavy IV, kapitoly I)

3.5.1 Evropský orgán může Komisi vyzvat, aby na ratingové agentury **uvalila sankce** s cílem ukončit jejich protiprávní jednání a vydat veřejné oznámení, získat požadované informace či zahájit vyšetřování. Pokud ratingová agentura porušuje nařízení, orgán ESMA může uložit pokutu, může požadovat dočasné pozastavení vydávání nových ratingů, nebo může požadovat ukončení protiprávního jednání, popřípadě dokonce zrušit registraci.

3.5.2 Postupy projednávání ve výboru jsou uvedeny do souladu s Lisabonskou smlouvou.

3.6 Přechodná a závěrečná ustanovení (změny hlavy IV, kapitoly II)

3.6.1 Po zahájení činnosti evropského orgánu dohledu nad finančními trhy budou muset být zrušeny pravomoci vnitrostátních orgánů v této oblasti. Bude rovněž nutné stanovit pravidla pro předávání dokumentů a informací příslušnými vnitrostátními orgány.

3.7 EHSV se domnívá, že obsah veřejné konzultace o ratingových agenturách, kterou Evropská komise nedávno pořádala, je v souladu se závěry tohoto stanoviska. EHSV si ponechává právo prohloubit v případě potřeby témata této konzultace.

4. Obecné připomínky

4.1 Nový návrh Komise se ubírá správným směrem, pokud jde o přenesení dohledu z vnitrostátní úrovně na úroveň evropskou, což je velmi složitá činnost, jež může přinést uspokojivé výsledky pouze na základě kolegiální spolupráce členských států⁽⁸⁾, v souladu s předchozím návrhem nařízení. Mimoto se ubírá správným směrem, i pokud jde o směr naznačený v Larosièrově zprávě⁽⁹⁾. Nařízení je možná trochu příliš obecné, neboť ne vždy uvádí jasná řešení.

⁽⁸⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1060/2009 ze dne 16. září 2009 o ratingových agenturách.

⁽⁹⁾ Viz stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru k následujícím návrhům: návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o makrobezpečnostním dohledu nad finančním systémem na úrovni Společenství a o zřízení Evropského výboru pro systémová rizika, KOM(2009) 499 v konečném znění – 2009/0140 (COD); návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského orgánu pro bankovníctví, KOM(2009) 501 v konečném znění – 2009/0142 (COD); návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění, KOM(2009) 502 v konečném znění – 2009/0143 (COD); návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy, KOM(2009) 503 v konečném znění – 2009/0144 (COD).

4.2 Nicméně nehledě na to stávající návrh oproti předcházejícímu nařízení (ze září 2009) nijak zvlášť nemění pravidla, která musejí ratingové agentury dodržovat v souvislosti se svou registrací či výkonem činnosti.

4.3 Důležitější otázka se však týká agentur působících mimo Evropu, jichž se navrhované změny fakticky nedotýkají: **Koho se evropské nařízení ve skutečnosti týká?** Jak lze neutralizovat například rating vydaný agenturami Moody's, Standard & Poor's či Fitch Group, které jsou pořád ještě i přes katastrofy, které způsobily, nejlivnější? Stačí ke zničení jejich světového oligopolu kontrola jejich evropských poboček?

4.4 Hlavní ratingové agentury činné na mezinárodní úrovni jsou dobře známé: Moody's, Standard & Poor's, Fitch Group, Dun & Bradstreet, A. M. Best, Egan-Jones Rating Company (celé USA), Dominion Bond Rating Service (Kanada), Veda Advantage [pozn.: dříve Baycorp Advantage] (Austrálie), China Credit Information Service (Čína), Japan Credit Rating Agency (Japonsko), Rating Agency Malaysia (Malajsie), NKC Independent Economists (Iihoafrická republika). **A kde jsou nějaké evropské?** Faktem je, že Evropa – největší hospodářská velmoc na světě – NEMÁ žádnou ratingovou agenturu, ani pro státní dluhy!

4.5 Anglosaská skupina agentur odráží dřívější převahu anglosaského kapitalismu, již nenarušily dvě světové války ani specifické operační záležitosti související s asijskými ekonomikami. Je překvapivé, že od vytvoření společného trhu se neobjevily žádné evropské agentury, ačkoliv Fitch, která má francouzské vlastníky, se usadila mimo Francii. To, že se od roku 1957 v EU neobjevila žádná ratingová agentura s globálním dosahem, lze přirovnat ke stejné slabému výkonu EU v odvětvích hi-tech ve stejném období. EU nepodporuje rozvoj podnikání v moderních odvětvích. Soutěž bude přezkoumána v konzultaci k CRA. Bude třeba prošetřit podnikatelský deficit.

5. Konkrétní připomínky

5.1 EHSV hodnotí kladně, že bude zřízen evropský orgán dohledu nad finančními trhy. Návrh na jeho zřízení je bezpečným krokem vpřed správným směrem, který přizpůsobí právní rámec nastalým potřebám ve snaze obnovit důvěru a bezpečnost trhů,

občanů a podniků. Nicméně tento návrh ještě nestačí k dosažení vytyčených cílů.

5.2 Pozitivně je třeba pohlížet i na návrh přenechat v případě potřeby vydávání ratingů alternativních investičních fondů registrované nebo certifikované agentuře.

5.3 Naopak záměr učinit na základě stávajícího návrhu model „rating placený emitentem“ transparentním, objektivním a konkurenceschopným se zdá být složitější, neboť v systému panuje střet zájmů. Ratingovým agenturám, které se v takovéto situaci nacházejí, by naopak mělo být zakázáno vydávat rating na své kolegy. Je pozitivní, že byl zahájen proces sblížení předpisů na mezinárodní úrovni, jako je tomu například v USA, Japonsku apod.

5.4 EHSV i s ohledem na otázku nákladů vítá, že některé funkce budou přeneseny na vnitrostátní orgány, avšak pod podmínkou, že přitom budou jasně rozděleny pravomoci mezi evropské a vnitrostátní orgány. Důležité je zejména splnění závazků a určení opatření v souvislosti se správností informací, s registrací a kontrolou na místě.

5.5 EHSV vítá zavedení zásady sankcí vůči agenturám, které neplní své povinnosti nebo nedodržují nařízení.

5.6 Vzhledem k tomu, že nemáme co do činění s „neviňátky“, není skutečným problémem pro politiku jen najít jasná, značně odrazující pravidla, ale spíše vynutit si jejich dodržování. Za tímto účelem by měly být stanoveny **sankce i pro management** a odpovídající pracovníky evropského i mezinárodního orgánu dohledu nad trhy, pokud nebudou plnit své povinnosti, neboť jejich nečinnost působí škody bankám, zdravému finančníctví, ale i celému hospodářství, podnikům a občanům. Jediné, co dělají, je, že napomáhají spekulantům a všem, kteří stojí v pozadí. Měli by za neplnění povinností platit alespoň určitou osobní daň. Bez převzetí odpovědnosti, tj. bez sankcí, je obtížné nalézt v tomto směru „etiku“, po níž se v tomto neklidném období volá.

5.7 Mimoto se jako ne zcela odpovídající jeví část pojednávající o otázkách, které vyvstávají na mezinárodní úrovni. Je třeba lépe vyřešit i otázky týkající se těch, kdo finanční produkty využívají, a to jak podniků, tak zejména občanů.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. .../2010 o schvalování zemědělských a lesnických vozidel

(KOM(2010) 395 v konečném znění – 2010/0212 (COD))

(2011/C 54/13)

Hlavní zpravodaj: **pan JÍROVEC**

Dne 7. září 2010 se Rada, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. .../... o schvalování zemědělských a lesnických vozidel

KOM(2010) 395 v konečném znění – 2010/0212 (COD).

Dne 14. září 2010 pověřilo předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s článkem 57 jednacího řádu jmenoval pana Jírovce hlavním zpravodajem na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 9. prosince), a přijal následující stanovisko 142 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod a shrnutí návrhu Komise

1.1 Cílem návrhu je stanovit harmonizované předpisy pro výrobu zemědělských a lesnických vozidel. Stávající právní předpisy budou nahrazeny tak, aby vyhovely zásadám zlepšování a zjednodušování právních předpisů. Návrh přispívá ke konkurenceschopnosti odvětví a k fungování vnitřního trhu.

1.2 Na základě doporučení ze zprávy CARS 21 návrh významně zjednodušuje právní předpisy týkající se schvalování typu a nahrazuje 24 základních směrnic (a přibližně 35 souvisejících pozměňujících směrnic) z oblasti technických požadavků na zemědělské a lesnické traktory jedním nařízením Evropského parlamentu a Rady.

1.3 Výbor soudí, že je velmi užitečné provést kodifikaci všech textů do jediného nařízení. Návrh kodifikace obsahuje ujištění, že nepřináší žádné věcné změny a slouží pouze k účelu jasné a transparentní prezentace právních předpisů Společenství. Výbor plně podporuje tento cíl a s ohledem na zmíněné ujištění návrh vítá.

2. Přípomínky

2.1 Postup schvalování typu je časově náročný a EHSV se obává, že by zpožďoval zavádění nových strojů, což by bylo likvidační

pro malé výrobce. Nové nařízení proto musí být dostatečně flexibilní, aby umožňovalo průběžný rozvoj stávajících strojů a zavádění nových typů.

2.2 Pro některé druhy traktorů, konstruované výhradně pro použití mimo komunikace, by se měly zvážit výjimky z ustanovení týkajících se komunikací. To je problém zejména u speciálních strojů.

2.3 EHSV se rovněž domnívá, že jakékoliv předpisy by měly vycházet z více rychlostních kategorií, než jsou stávající dvě. Protože technologie přináší zlepšování stability a brzdění traktorů, rychlost rychlých silničních traktorů poroste. Pro pomalejší typy vozidel by měly být vytvořeny možnosti, jež by umožnily jejich zařazení do kategorie zemědělských a lesnických vozidel. EHSV je přesvědčen, že navrhované nařízení zabrání tomu, aby vývoj malých traktorů podléhal rostoucím nákladům na plnění zbytečných požadavků, přičemž by současně přehlíželo nezbytné změny u vozidel s konstrukční rychlostí do 65 km/h a s možností ještě vyšších rychlostí do budoucna.

2.4 EHSV by byl rovněž rád, aby se Komise zabývala okrajovými otázkami týkajícími se používání zemědělských a lesnických traktorů na komunikacích. EHSV by rád podpořil zejména evropské normy pro řídičské průkazy, kontroly vozidel a silniční provoz. To by na rozdíl od stávajících rozdílných národních pravidel pomohlo zajistit, aby byla pravidla a nařízení upravující používání traktorů v celé Evropě jednotná.

2.5 EHSV doporučuje, aby byli výrobci schopni plnit požadavky, které vstoupí s nařízením v platnost, a to včetně technických. Pro případy, kdy tomu tak není, by měla existovat vhodná výjimečná nebo přechodná ustanovení.

2.6 Pokud jde o článek 8, *Požadavky na bezpečnost osádky*, považuje EHSV za vhodné neregulovat již tuto oblast budoucí směrnici, ale raději ve smyslu směrnice 2006/42/ES o strojních zařízeních.

V Bruselu dne 9. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů

(KOM(2010) 484 v konečném znění – 2010/0250 (COD))

(2011/C 54/14)

Hlavní zpravodaj: **pan IOZIA**

Dne 13. října 2010 se Rada a dne 7. října 2010 Evropský parlament, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů

KOM(2010) 484 v konečném znění – 2010/0250 (COD).

Dne 20. října 2010 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba přípravou podkladů Výboru na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce jmenoval Evropský hospodářský a sociální výbor na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince), pana IOZIU hlavním zpravodajem a přijal následující stanovisko 144 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Podle Banky pro mezinárodní platby (BIS) činila pomyslná hodnota derivátů ke konci roku 2009 přibližně 615 tisíc miliard USD (615 000 000 000 000), což je více než desetinásobek celosvětového HDP. Zisky z těchto derivátů pro banky by v roce 2010 měly činit 150 miliard dolarů. 40 % těchto příjmů pochází z neregulovaných trhů (mimoburzovních trhů). Podle nedávné studie velké světové bankovní skupiny budou mít reformy, které budou provedeny na mimoburzovních trzích v Evropě a v Americe, za následek pokles zisků přinejmenším o 15 miliard dolarů.

1.2 EHSV vítá návrh nařízení o derivátech, neregulovaných trzích, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů a souhlasí s tím, co prohlásil komisař Barnier: „Finanční trhy si již nemohou dovolit být Divokým západem. OTC deriváty mají značný dopad na reálnou ekonomiku, od úvěrů až po ceny potravin. Chybějící právní rámec pro OTC deriváty přispěl k finanční krizi a jejím dramatickým důsledkům, které nyní všichni pociťujeme.“

1.3 Rozhodnutí použít k úpravě této problematiky formu nařízení je patřičné a je v souladu s nutností zavést obecné a stejné povinnosti pro všechny subjekty v tomto odvětví.

1.4 EHSV souhlasí s návrhem Komise obchodovat se standardizovanými deriváty prostřednictvím ústředních protistran a zajistit, aby ústřední protistrany, které převezmou větší riziko, podléhaly jednotným omezitelným normám. Tato myšlenka se již objevila v předchozím stanovisku EHSV: „Mimoburzovní trhy

(OTC) by neměly být otevřeny dvoustranným obchodům, ale měly by se realizovat výhradně prostřednictvím centrální protistrany, jež může díky dohlázení na míru celkového rizika omezit přístup k transakcím subjektům vystaveným přílišnému riziku. Obchody by měly probíhat na jednotné platformě nebo nanejvýše na vymezeném souboru platform, čímž by se zlepšila transparentnost trhů.“

1.5 EHSV hodnotí velmi kladně rozhodnutí pověřit vnitrostátní orgány společně s Evropským orgánem pro cenné papíry a trhy (ESMA) dohledem nad trhy s OTC deriváty (které se obchodují mimo burzu), určováním různých druhů derivátů, které musí být obchodovány ústředně, vydáváním, odebráním či úpravou povolení ústředním protistranám a podobnou funkcí vůči registrům obchodních údajů.

1.6 EHSV považuje za nezbytné zintenzivnit spolupráci mezi ESMA a vnitrostátními orgány, které budou zcela jistě vyzvány, aby přispěly svým dílem zkušeností a znalostí místních trhů, a které budou muset usnadnit proces postupné interoperability ústředních protistran na základě zhodnocení jejich úrovně znalostí, jejich vnitřní organizace a schopnosti čelit rizikům. Prozatím panuje názor, že by bylo účelné omezit interoperabilitu na finanční nástroje obchodované v hotovosti.

1.7 Návrh nařízení de facto uplatňuje doporučení Rady pro finanční stabilitu rozšířit služby ústředních protistran na standardizované OTC deriváty. Skupina G-20 rozhodla, že nejpozději do konce roku 2012 budou tyto smlouvy muset být obchodovány na trzích nebo elektronických obchodních platformách a zúčtovány prostřednictvím ústředních protistran. Smlouvy o OTC derivátech budou muset být zaneseny v registrech obchodních údajů (*trade repositories*).

1.8 Na mezinárodní úrovni zahájila společná pracovní skupina CPSS-IOSCO v únoru 2010 celkový přezkum norem pro tržní infrastruktury, tj. platební systémy, systémy vypořádání obchodů s cennými papíry a ústřední protistrany. Cílem je aktualizace platných zásad a doporučení a jejich posílení ve světle poučení se z nedávné finanční krize. Prvním význačným výsledkem bylo zveřejnění zprávy *Considerations for trade repositories in OTC derivatives market* v květnu 2010. Co se týče úlohy ústředních protistran, již v březnu 2004 předložil technický výbor účelná doporučení, ta však bohužel nebyla vyslyšena.

1.9 Návrh Komise se nezmiňuje o zvláštním předpisu o swapech úvěrového selhání (CDS). EHSV doufá, že i ty budou brzy právně upraveny a od 1. července 2012 budou spolu s krátkými prodeji (*short selling*) podléhat přísné regulaci, zatímco v případě derivátů tomu bude od konce roku 2012.

1.10 V říjnu 2009 Komise zveřejnila sdělení o budoucích opatřeních, která budou přijata v zájmu regulace trhu s deriváty. Cílem je zvýšit transparentnost, snížit operační rizika díky normalizaci a rozvíjet trhy standardizovaných smluv na základě včasné změny směrnice o trzích finančních nástrojů.

1.11 EHSV je přesvědčen, že navržená opatření by mohla zvýšit transparentnost trhů díky rostoucímu významu registrů obchodních údajů, snížit úvěrové riziko protistrany díky postupnému zvyšování počtu transakcí, které budou regulovat ústřední protistrany, které musí zase dodržovat přísnější předpisy v oblasti správy, vnitřní organizace a kapitálových požadavků, a snížit operační riziko díky uplatňování elektronických postupů při validaci podmínek ve smlouvách o OTC derivátech.

1.12 EHSV souhlasí jak s návrhem ústředních protistran, tak i s omezením na krátký prodej. Zjednat transparentnost při transakcích, přimět účastníky a protistrany převzít odpovědnost a zamezit spekulacím jsou nevyhnutelné cíle, které Komise úspěšně sleduje a přijímá za tímto účelem opatření k napravení (alespoň částečnému) nedostatečné právní úpravy, jež přispěla k finanční krizi.

1.13 EHSV nicméně připomíná, že jsou zde rizika spojená například s nepřiměřeným zdůrazňováním přínosu, který mohou mít ústřední protistrany v krátkodobém horizontu pro trhy se swapy úvěrového selhání, a ta nelze podceňovat. Dalším faktorem, který se nesmí podceňovat, je konkurenční povaha různých ústředních protistran při zúčtování a v celém roztržštěném procesu a také riziko omezení škály dostupných nástrojů a zvýšení transakčních nákladů souvisejících s finančními aktivitami.

1.13.1 V zájmu účinného předcházení těmto rizikům by měly být pečlivě přezkoumány zejména otázky interoperability ústředních protistran, důvěrnosti při výměně informací, koncentrace shromažďovaných informací a ohlašovací povinnosti u ústředních protistran a zapojení klientů do správy ústředních protistran.

1.14 EHSV evropským institucím doporučuje:

- co nejdříve přijmout nařízení o trhu s OTC deriváty, které by obnovilo důvěru v trhy a nezaujatost vůči nim a chránilo střadatele,
- dokončit nový předpis o derivátech, v souladu s plány Komise,
- zajistit a urychlit dokončení celé institucionální a právní struktury týkající se reformy regulace finančních trhů.

2. Návrh Komise

2.1 Skupina G-20 opakovaně stvrdila svůj závazek urychlit přijímání důrazných opatření na zlepšení transparentnosti a napravení nedostatečné právní úpravy OTC derivátů.

2.2 Návrh nařízení odkazuje na četná opatření navržená v usnesení Evropského parlamentu ze dne 15. června 2010 (*Trhy s deriváty: budoucí opatření politiky*) a je v souladu s předpisy přijatými nedávno ve Spojených státech, s tzv. *Frankovým a Doddovým zákonem*.

2.3 Co se týče zúčtování, ohlašování a snižování rizika pro smlouvy o OTC derivátech, je zúčtování prostřednictvím ústředních protistran stanoveno pouze pro „standardizované“ smlouvy o OTC. Za účelem zajištění toho, aby bylo do mechanismu povinného zúčtování zahrnuto co nejvíce OTC derivátů, proto v nařízení byly zavedeny dva přístupy k určení toho, které smlouvy musí být zúčtovány.

2.4 První přístup – *zdola nahoru* – stanoví, že ústřední protistrana obdrží od příslušného orgánu povolení přijmout rozhodnutí o zúčtování určitých typů smluv. Po obdržení tohoto povolení musí příslušný orgán informovat ESMA, jenž pak bude moci rozhodnout, zda se zúčtovací povinnost použije na všechny obdobné smlouvy v EU.

2.5 Druhý přístup – *shora dolů* – umožní určit ty smlouvy, které ústřední protistrana nezúčtovala. Tento druhý přístup de facto stanoví, že ESMA spolu s *Evropským výborem pro systémová rizika* (ESRB) určí smlouvy, které jsou potenciálně způsobilé k povinnému zúčtování. Protistrany podléhající zúčtovací povinnosti musí využít služeb ústředních protistran.

2.6 Nařízení se v zásadě nepoužije na nefinanční subjekty (společnosti), ledaže by jejich pozice v OTC derivátech dosáhla určitého prahu a byly považovány za systémově významné.

2.7 Nařízení stanoví proces umožňující určit nefinanční instituce se systémově významnými pozicemi v OTC derivátech a ukládá jim specifické povinnosti. Proces vychází z vymezení dvou prahů: a) informačního prahu a b) zúčtovacího prahu.

2.8 Nařízení tedy vyžaduje používání elektronických prostředků a existenci postupů řízení rizik. A konečně, finanční protistrany a nefinanční protistrany, jež překročí zúčtovací práh, musí ohlásit údaje o každé derivátové smlouvě a každou její následnou změnu registru obchodních údajů.

3. Požadavky kladené na ústřední protistrany

3.1 Ústřední protistrany musí převzít další rizika, a proto nařízení požaduje, aby z bezpečnostních důvodů podléhaly přísným požadavkům na organizaci a obezřetnostním požadavkům (pravidla vnitřní organizace, zvýšené kapitálové požadavky atd.).

3.2 Ústřední protistrany musí mít spolehlivé řídicí systémy, které musí zohledňovat veškeré potenciální střety zájmů mezi vlastníky, vedením, zúčtujícími členy a nepřímými účastníky. Zvláště významná je úloha členů nezávislé rady. Dále se od ústřední protistrany k udělení povolení výkonu činností požaduje, aby měla minimální objem základního kapitálu. Nařízení bude vyžadovat, aby ústřední protistrana měla fond pro riziko selhání, do kterého budou muset přispívat členové ústřední protistrany.

4. Vydávání povolení a dohled nad registry obchodních údajů

4.1 Nařízení stanoví informační povinnost pro transakce s OTC deriváty s cílem zvýšit transparentnost tohoto trhu. Informace musí být předány registrům obchodních údajů. Registry obchodních údajů se budou zapisovat u ESMA, který na ně bude dohlížet.

4.2 Nařízení také obsahuje ustanovení pro registry obchodních údajů, která zaručí, že budou dodržovat soubor norem. Jejich účelem je zaručit, že informace, které budou mít registry obchodních údajů k dispozici pro regulační účely, budou spolehlivé, jisté a chráněné. Registry obchodních údajů budou zejména podléhat organizačním a provozním požadavkům, které zajistí vhodné zabezpečení.

5. Připomínky EHSV

5.1 Infrastruktura trhů s cennými papíry ukázala závažné nedostatky v řízení úvěrového rizika protistrany a v transparentnosti obchodování na trzích s OTC (over-the-counter) deriváty, zejména co se týče swapů úvěrového selhání, jež byly označeny za viníky „velké recese“.

5.2 Tyto „atypické“ smlouvy přispěly ke sníženému vnímání rizika a k rozšíření současné krize a tvrdě zasáhly instituce, které je vydávaly, a tudíž i koncové střadatele. V neposlední řadě, pokud jde o emitenty, spekulativní činnost bank spočívající v tom, že prodávaly „nekryté“ (tzn. nezajištěné) CDS, měla za následek zvýšení sazeb a tedy i finanční zátěže emitentů, což rovněž přispělo k jejich krachu.

5.3 Proto byly CDS označeny za „olověné padáky“, čili za potenciální smrtelnou hrozbu pro celosvětový finanční systém. Jediným v praxi možným řešením bylo nedovolit krach institucí a rekapitalizovat je z veřejných zdrojů, a tak je zestátnit. Toto opatření pouze způsobilo nevyhnutelné zvýšení veřejného dluhu a přesunulo problém a rizika z bank na příslušné země, což se v eurozóně projevilo masivními otřesy na devizových trzích a donutilo všechny členské státy přijmout přísná úsporná opatření, která přispěla ke zpomalení mdlé hospodářské obnovy.

5.4 *Depository Trust & Clearing Corporation (DTCC)* v USA účelově zřídila příslušnou společnost (*The Warehouse Trust Company, LLC*) oprávněnou jednat jako registr obchodních údajů a registrovat smlouvy o CDS. Federální vláda zahájila reformu předpisů o obchodování s OTC deriváty, která zamýšlí zavést povinnost využívat pro standardizované smlouvy ústřední protistrany a uskutečňovat obchody na regulovaných trzích či organizovaných platformách.

5.5 V Evropě připravuje Evropská komise návrh právního předpisu o infrastruktuře evropských finančních trhů, jehož cílem je zvýšit transparentnost a stabilitu trhu s OTC deriváty. Plánovaná opatření jsou v souladu s návrhem USA, neboť se má – a to je důležité – předejít regulatorním arbitrážím.

5.6 EHSV chce rovněž varovat ohledně některých rizik spojených s navrženými opatřeními na trhu s deriváty. Za kolaps finančních trhů totiž nemohou pouze deriváty, neexistence ústředních protistran či zákaz krátkého prodeje.

5.7 Od 80. let 20. století se na finančních trzích rozmáhaly stále sofistikovanější deriváty, které zvyšovaly účinnost trhů a přibližovaly je ideálu dokončení trhů, tak jak je popsáno v ekonomické teorii. Následkem toho se zvýšila i složitost regulace, dohledu a dozoru a zmiňované reformní balíčky všechny usilovaly o získání větší kontroly nad trhy, což často snižovalo jejich vlastní účinnost.

5.8 Trh je tím účinnější, čím více se v ceně (nebo výnosu) cenného papíru odráží dostupné informace. V zájmu větší účinnosti trhu by tedy měl být podpořen oběh informací, aby tyto informace mohly být co nejrychleji započteny do ceny cenných papírů. Je důležité vědět, jaké budou výhody a nevýhody z hlediska účinnosti.

5.9 V první řadě by se mohlo stát, že opatření na omezení škály dostupných finančních nástrojů, jako je omezení tzv. „nekrytých“ CDS nebo krátkého prodeje, nezvýší účinnost trhů. Omezení dostupných nástrojů totiž omezuje schopnost trhů zpracovat a šířit informace poskytované subjektům.

5.10 Samozřejmě lze diskutovat o výhodách nekrytých CDS, o tom, s jakými dodatečnými informacemi pracují ve srovnání s jinými nástroji, či o tom, jaký mají vliv na náklady financování. Zakázat je by však z hlediska účinnosti nepřineslo velký užitek. Omezení možnosti krátkého prodeje omezuje likviditu systému, a tedy i schopnost okamžité reakce na nově dostupné informace. Omezení obchodování s mimoburzovními cennými papíry v tom smyslu, že by subjekty byly nuceny obchodovat všechny deriváty na regulovaných trzích a za prostřednictvím zúčtovacích středisek, by navíc mohlo mít dvojí efekt.

5.11 Jednak by se přispělo ke zvýšení transparentnosti trhu (bylo by například jednodušší monitorovat objem a rizikovost cenných papírů v držení subjektů) a bylo by možné omezit – alespoň částečně – potenciální zdroje nestability. V případech finanční krize však zřejmě samotná transparentnost nestačí. Návrh Komise dává vnitrostátním regulačním orgánům jasnou pravomoc ve výjimečných situacích „dočasně“ omezit nebo zrušit zákaz krátkého prodeje jakýchkoli finančních nástrojů a dohodnout se s ESMA, jenž bude mít v každém případě možnost přímo zasáhnout, a to za předpokladu, že by a) buď bylo ohroženo řádné fungování trhů a jejich integrita nebo b) že by vnitrostátní regulační orgány nepřijaly žádná opatření nebo by přijatá opatření nebyla dostačující.

5.12 Na druhé straně zde nicméně opět hrozí, že bude omezena škála dostupných nástrojů a zvýší se transakční náklady související s finančními aktivitami. Trhy s deriváty typu futures jsou vysoce standardizovány a regulovány (neboť je důležité mít možnost sledovat ceny obchodovaných cenných papírů), zatímco trhy s forwardy (které se koncepčně podobají futures) jsou uzpůsobené potřebám protistran a umožňují subjektům nastavit vypořádání flexibilně. Tyto cenné papíry jsou málo standardizované a bylo by obtížné je zasadit do kontextu tradičního regulovaného trhu, aniž by tím byly omezeny možnosti investorů.

5.13 Ústřední protistrany se považují za nástroj, za „léčbu“, s jejíž pomocí lze usměrňovat systémové riziko, a za způsob, jak učinit trhy s OTC deriváty účinnějšími a transparentnějšími. Ústřední protistrany jsou bezesporu významným faktorem zlepšení rizika a účinnosti trhů a na trhu s deriváty kotovanými na burze jsou neodmyslitelnou součástí infrastruktury. Proto je domněnka, že ústřední protistrany přispějí i k vývoji trhu s OTC

deriváty, opodstatněná. Mnoho institucí a politiků však klade přílišný důraz na přínos, který mohou mít z krátkodobého hlediska ústřední protistrany pro trhy s CDS.

5.14 Ústřední protistrany totiž nelze považovat za řešení rizika protistrany a mohlo by se stát, že nebudou s to učinit trh účinnějším, vzhledem k situaci, v jaké se nyní nachází. V současných podmínkách, kdy v každém regionu existuje několik ústředních protistran v závislosti na tom, zda se jedná o úvěrové deriváty nebo o úrokové swapy, je možnost účinně využít doplňkové zajištění a snížit expozici vůči protistraně ohrožena. Ústřední protistrana může zúčtovat expozici na multilaterální bázi, ale pouze v regionu, vůči protistranám a v případě vhodného typu derivátu, pro něž je určena. To znamená, že nelze provést zúčtování mezi swapy úvěrového selhání a úrokovými swapy.

5.15 Bilaterální zúčtování expozic vůči více druhům OTC derivátů pouze s jednou protistranou, která není ústřední protistranou, může vést k účinnějšímu využívání zajištění. Dále je třeba mít na paměti, že deriváty budou pořád inovativními nástroji na míru a že bude existovat velké množství smluv, které ke zúčtování nebudou vhodné. Tyto pozice bude třeba vyrovnat prostřednictvím vhodného postupu řízení zajištění (nicméně ne přes ústřední protistrany), přičemž musí být zohledněno úvěrové riziko.

5.16 Ústřední protistrany přispívají ke zhodnocení a k rozložení a izolování rizika, které nesou jednotlivé subjekty. EHSV s tímto postojem souhlasí. Jejich popularita poroste a urychlí dokončení a transparentnost trhu, v důsledku čehož dojde v budoucnosti k žádoucímu rozšíření činností OTC.

5.17 Ústřední protistrany jsou však pouze jedním z článků pevné infrastruktury řízení rizik. Riziko protistrany odstraněno nebude a vzájemné riziko bude u pozic mimo ústřední protistrany i nadále třeba brát v úvahu.

5.18 Je třeba zohlednit v neposlední řadě i to, že existuje hodně společností, které neinvestují do systému řízení rizik spojených s jejich portfoliem derivátů. Tyto společnosti budou pravděpodobně i nadále očekávat, že je někdo zachrání i přesto, že řídí svá rizika naprosto neodpovídajícím způsobem.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právu na informace v trestním řízení

(KOM(2010) 392 v konečném znění – 2010/0215 (COD))

(2011/C 54/15)

Hlavní zpravodaj: **pan PEZZINI**

Dne 29. září 2010 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právu na informace v trestním řízení

KOM(2010) 392 v konečném znění – 2010/0215 (COD).

Předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru pověřilo dne 20. října 2010 přípravou podkladů na toto téma specializovanou sekci Zaměstnanost, sociální věci, občanství.

Vzhledem k naléhavé povaze práce jmenoval Evropský hospodářský a sociální výbor na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince 2010), pana PEZZINIHO hlavním zpravodajem a přijal následující stanovisko 161 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV souhlasí s prací Komise zaměřenou na provedení komplexního souboru právních předpisů, jehož účelem je zajistit společný soubor procesních práv v trestním řízení členských států.

1.2 Právo na podrobné a přesné informace je součástí právní tradice Evropské unie a ještě více nabývá na významu v souvislosti s vnitřním přesídlováním občanů členských států.

1.3 I občané ze zemí mimo EU, jichž do Unie přichází stále více, by měli vidět právní kulturu EU na jedné straně a jasnost postupů na druhé straně jako důkaz úcty k člověku, i když se jedná o trestní řízení.

1.4 Podle názoru EHSV by se sblížování právních předpisů, jež je základem směrnice, mělo stát klíčem k justiční spolupráci, a to i proto, aby se v praxi uplatnila Listina základních práv, jež je nedílnou součástí Smluv o EU (SFEU a SEU).

1.5 EHSV se domnívá, že ochrana základních práv jednotlivců prostřednictvím obecných a společných postupů bezpochyby představuje silný prvek soudržnosti a posílení svobody pohybu v rámci EU.

2. Obecné poznámky

2.1 EU za účelem zajištění základního práva na „spravedlivý“ proces, který bude v souladu s právním státem, podnikla konkrétní kroky zaměřené na posílení procesních práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení.

2.2 Tyto kroky rovněž zahrnují posílení práv souvisejících s obhajobou. Tyto společné kroky je třeba považovat za velmi důležité, především v zájmu posílení důvěry v evropský prostor práva, ale i k uskutečnění zásady vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech.

2.3 Odstranění vnitřních hranic a narůstající využívání práv na svobodu pohybu a pobytu totiž vede k tomu, že je v současnosti stále více osob dotčeno trestním řízením vedeným v jiném členském státě, než je stát, v němž mají bydliště.

2.4 Usnesení Rady 2009/C 295/01 ze dne 30. listopadu 2009 připomíná

- závěry ze zasedání Evropské rady v Tampere v roce 1999,
- Haagský program z roku 2004,
- Stockholmský program na období 2010–2014 z prosince 2009

a obecně navrhuje, aby bylo postupnými kroky zajištěno plné provádění a důsledné dodržování „práva na spravedlivý proces“.

2.4.1 Vychází to ze zásady výslovně potvrzené v článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jenž je proto považován za společný základ pro ochranu práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení.

2.5 Právo na spravedlivý proces a právo na obhajobu jsou ostatně uznány v článku 47 a článku 48 Listiny základních práv Evropské unie ⁽¹⁾.

2.6 Konkrétně se pak v cestovní mapě o šesti bodech, která byla uvedeným usnesením Rady přijata, uvádí jako prioritní tato opatření:

- opatření A: vzhledem k tomu, že k plnému uplatnění práva na obhajobu je třeba toto právo znát, se uznává, že podezřelá nebo obviněná osoba, která nemluví jazykem, jenž je v řízení používán, nebo tomuto jazyku nerozumí, bude potřebovat tlumočníka a překlad nezbytných procesních dokumentů ⁽²⁾;
- opatření B: stanovuje se, že osoba, která je podezřelá nebo obviněná z trestného činu, by měla být prostřednictvím ústního či písemného „poučení“ řádně informována o svých základních právech. Dále je uznáno právo podezřelé osoby ihned obdržet informace o povaze a příčinách obvinění a ve vhodném čase také informace nezbytné k přípravě své obhajoby.

3. Obsah návrhu

3.1 Komise, držíc se mandátu uvedeného ve zmíněném usnesení Rady, předložila dne 27. července 2010 návrh směrnice o právu na informace v trestním řízení, KOM(2010) 392 v konečném znění.

3.2 Účelem návrhu směrnice je přesně provádět opatření B z uvedených cestovních map, a to prostřednictvím zavádění společných minimálních norem, pokud jde o právo na informace v trestním řízení v rámci celé Evropské unie.

⁽¹⁾ V čl. 5 odst. 2 EÚLP (právo na svobodu a osobní bezpečnost) se zejména stanoví, že: „Každý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu“.

V následujícím čl. 6 odst. 3 (právo na spravedlivé řízení) se pak stanoví, že: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva: a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu; b) mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby; ... e) mít bezplatnou pomoc tlumočníka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.“

Tytéž záruky spravedlivého řízení jsou výslovně stanoveny v italské ústavě v článku 111 ve znění novelizovaném ústavním zákonem č. 2/1999.

⁽²⁾ Směrnice 2010/64, Úř. věst L 280, 26. října 2010, vstup v platnost 20. října 2010.

3.3 Tento právní předpis proto ukládá vyšetřovacímu orgánu nejen dát podezřelému k dispozici nezbytné informace, ale i povinnost zasadit se o to, aby byla na tyto informace upozorněna obhajoba.

3.4 Tato pozitivní a rozumná opatření by měla v praxi přinést zkrácení doby a snížení nákladů soudnictví, předejít justičním chybám a snížit počet odvolání.

3.5 Tak by tedy bylo možné zaznamenat určité kladné „vyrovnaní“ dodatečně, byť mírné, ekonomické zátěže, jež s sebou příprava a konkrétní uplatnění opatření v oblasti informací nepochybně přinese.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Bod odůvodnění 18: vyjádření „poučeny o právech by měly být ... neprodleně ihned na počátku“ se může jevit jako rozporné, a proto by bylo zapotřebí upřesnit, ve kterém okamžiku musí být předána ústní informace či písemné oznámení o obvinění.

4.2 Bod odůvodnění 19: úvodní vyjádření „informace o těchto bezprostředně relevantních procesních právech“ se zdá být neurčité, proto by bylo vhodné lépe určit povahu a rozsah těchto relevantních procesních práv především v zájmu účinné obhajoby.

4.3 Bod odůvodnění 21: vyjádření „představuje vážné ohrožení ... vnitřní bezpečnosti“ se může samo o sobě jevit jako nejasné. Přídatné jméno „vážné“ by se přesto mělo považovat za oprávněné, aby se předešlo případné „politické“ volnosti rozhodování členských států opírající se o nárok na zajištění „vnitřní bezpečnosti“.

4.4 Bod odůvodnění 22: vyjádření „mechanismus pro ověření, že podezřelá ... osoba“ by se mohlo zpřesnit s ohledem na transparentnost tak, že se po slově „ověření“ vloží slova „prostřednictvím formálních dokumentů“.

4.5 Čl. 3 odst. 1: slovo „neprodleně“ by mohlo být výhodně nahrazeno výrazem „od počátku“.

4.6 Čl. 3 odst. 2 poslední odrážka: výraz „neprodleně předveden“ by měl být nahrazen výrazem „ihned předveden“ v souladu se zněním přijatým v čl. 5 odst. 3 EÚLP.

4.7 Čl. 4 odst. 1: slovo „neprodleně“ by mělo být nahrazeno slovy „při samotném úkonu zatčení“.

4.8 Článek 6: vzhledem k tomu, že směrnice se týká práva na informace o obvinění jak ve fázi soudního procesu, tak ve fázi „vyšetřování“, mělo by být v tomto právním předpise určeno, že informace o obvinění by měly být poskytovány i v průběhu činnosti vykonávané kriminální policií, přinejmenším v případech delegování soudní pravomoci a tehdy, kdy bude vzneseno počáteční obvinění.

4.9 Čl. 6 odst. 1: znění tohoto odstavce je třeba změnit takto: „Členské státy zajistí, aby byl podezřelý nebo obviněná osobě poskytnut dostatek informací o obvinění a o **důvodu obvinění** za účelem zajištění spravedlivého trestního řízení.“ Naplní se tak obsah Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 6 odst. 3 písm. a)), kde je výslovně uveden **důvod obvinění**.

4.10 [Znění návrhu směrnice se přizpůsobuje EÚLP. Toto přizpůsobení se netýká českého znění, které již EÚLP odpovídá.]

4.11 Čl. 6 odst. 3 písm. a): místo „(...) okolností, za kterých **byl** trestný čin spáchán (...)“ by zde mělo být uvedeno „(...) okolností, za kterých **byl** trestný čin **údajně** spáchán (...)“, jelikož v okamžiku obvinění ještě není ani stanoveno, že byl trestný čin skutečně spáchán. K tomuto závěru lze dospět až po skončení soudního řízení.

4.12 Čl. 6 odst. 3 písm. a): vyjádření „včetně doby, místa a míry účasti“ by bylo přesnější, kdyby se slovo „míra“ nahradilo výrazem „skutečná úloha při“.

4.13 Čl. 6 odst. 3: doplnit tři nová písmena následujícího znění:

„c) výši trestu, již lze uložit za daný trestný čin

d) lhůty a prostředky obhajoby a důkazní prostředky

e) relativní váhu případného doznání.“

4.14 Čl. 7 odst. 2: zavedení *tajemství*, na jehož základě lze zakázat přístup k některým dokumentům po skončení vyšetřování, by mělo zamezit přílišné volnosti rozhodování soudních orgánů, vzhledem k tomu, že po uzavření vyšetřování jsou procesní dokumenty v každém případě obecně přístupné.

4.15 Čl. 7 odst. 3: ve všech jazykových verzích směrnice je třeba zachovat výraz „*předběžné vyšetřování*“ a vyhnout se použití výrazu „*přípravné řízení*“ vzhledem k tomu, že v mnoha procesních právech již tato poslední fáze není obsažena.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění směrnice 2001/18/ES, pokud jde o možnost členských států zakázat či omezit pěstování geneticky modifikovaných organismů na jejich území

(KOM(2010) 375 v konečném znění – 2010/0208 (COD))

(2011/C 54/16)

Zpravodaj: **pan Gerfried GRUBER**

Dne 7. září 2010 se Evropský parlament a dne 10. září 2010 Rada, v souladu s článkem 114 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodly konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění směrnice 2001/18/ES, pokud jde o možnost členských států zakázat či omezit pěstování geneticky modifikovaných organismů na jejich území

KOM(2010) 375 v konečném znění – 2010/0208 (COD).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 17. listopadu 2010.

Na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 9. prosince), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 169 hlasy pro, 12 hlasů bylo proti a 12 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry

1.1 EHSV uznává, že otázka vývoje geneticky modifikovaných organismů v rámci evropského zemědělství vzbuzuje významné pochybnosti u velké části evropské populace. Proto si váží záměru Evropské komise věnovat se této citlivé otázce svobodného rozhodování členských států o pěstování GMO s cílem nalézt uskutečnitelné řešení a pokusit se podpořit evropský rámec, jenž by byl v souladu s dobrým fungováním vnitřního trhu. EHSV však také zastává názor, že předložený návrh, založený převážně na etických a morálních kritériích, vzbuzuje více pochybností než jistoty a mohl by v praxi přinést prudký nárůst různých (právně nestabilních) opatření prováděných státy i regiony, což by mohlo postihnout fungování vnitřního trhu EU, právní jistotu dotčených hospodářských subjektů i důvěryhodnost systému.

1.2 Vzhledem k výše uvedenému však Výbor soudí, že tento návrh vyžaduje značné vylepšení a upřesnění, především ohledně právní jistoty zúčastněných stran. Výbor zastává názor, že takové právní jistoty lze dosáhnout například vytvořením konkrétního a podrobného právního základu v sekundárním právu EU, jenž bude obsahovat specifická odůvodnění, podmínky a postupy, jimiž se budou vnitrostátní opatření řídit. Obecněji vzato Výbor vybízí k dalšímu ujasnění právního základu návrhu a slučitelnosti případných zákazů členských států podle článku 26b s pravidly vnitřního trhu EU a obchodním právem WTO a dalšími mezinárodními právními závazky.

1.3 Otázka vnitrostátních omezení pěstování GMO je úzce provázána s problematikou koexistence a otázkami odpovědnosti za škody související s GMO a náhodným smíšením. Výbor je přesvědčen, že tyto spisy by tedy měly být projednány společně či v paralelních legislativních návrzích, jako součást komplexnějšího přezkumu regulačního rámce EU pro zemědělské biotechnologie a rovněž v souladu se závěry Rady ve složení pro životní prostředí z prosince 2008.

1.4 Vzhledem k načasování předkládaného návrhu Komise před probíhajícím celkovým přezkumem stávajícího právního rámce není možné zaujmout konečný názor k tomuto návrhu, který lze dostatečně posoudit pouze v souvislosti s probíhajícím hodnocením systému pro povolování a celkového právního rámce. To by však nemělo nepatřičně pozdržet zlepšení předkládaného návrhu.

2. Souvislosti a obsah návrhu nařízení

2.1 Evropská unie disponuje komplexním právním rámcem pro povolování geneticky modifikovaných organismů (dále jen „GMO“). Ustanovení o pěstování GMO jsou obsažena ve směrnici 2001/18/ES ⁽¹⁾ a v nařízení (ES) č. 1829/2003 ⁽²⁾. Pěstování již povolených

(1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/18/ES ze dne 12. března 2001 o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organismů do životního prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/220/EHS, Úř. věst. L 106, 17.4.2001, s. 1.

(2) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1829/2003 ze dne 22. září 2003 o geneticky modifikovaných potravinách a krmivech, Úř. věst. L 268, 18.10.2003, s. 1.

GMO lze na úrovni členských států omezit v souladu s článkem 23 směrnice 2001/18/ES a za podmínek, které jsou v něm stanoveny, prostřednictvím ochranných opatření založených na doplňujících vědeckých údajích, jež umožní předpokládat, že určitý GMO ohrožuje lidské zdraví nebo životní prostředí. Kromě toho mohou členské státy podle článku 26a přijmout vhodná opatření k předcházení nezáměrné přítomnosti GMO v jiných produktech (koexistence).

2.2 V březnu 2009 Rada zamítla návrh Evropské komise na zrušení stávajících vnitrostátních ochranných opatření (jmenovitě v Rakousku a v Maďarsku) z důvodu nedostatečných vědeckých důkazů. Stejný postoj se projevil v podobných dřívějších rozhodnutích Rady, takže se dá hovořit o politicky neprůchodné situaci, podobné situaci v systému pro povolování. V červnu 2009 požádalo 13 členských států⁽³⁾ ve společném prohlášení Evropskou komisi o to, aby vypracovala návrhy s cílem přenechat rozhodování o pěstování GMO členským státům.

2.3 Na základě politických pokynů předsedy Komise pana Barrosa předložila Evropská komise následně rozhodnutím ze dne 13. července 2010 legislativní návrh, podle něž členské státy samostatně rozhodují o pěstování GMO. Tyto návrhy Komise tvoří sdělení o svobodě členských států rozhodovat o pěstování geneticky modifikovaných plodin⁽⁴⁾ a návrh nařízení, kterým se odpovídajícím způsobem upravuje právní rámec⁽⁵⁾.

2.4 Z právně technického hlediska jde o doplnění směrnice 2001/18/ES o nový článek 26b prostřednictvím nařízení. Podle tohoto ustanovení mohou členské státy přijmout opatření k omezení či zákazu pěstování GMO, které již byly povoleny na vnitřním trhu, a to na celém jejich území nebo jeho části. Důvody pro tento krok musí být jiné než rizika pro životní prostředí a lidské zdraví, jež jsou již zahrnuta v platném systému pro povolování, a musí být v souladu se Smlouvami.

2.5 Cílem návrhu nařízení je poskytnout členským státům v souladu se zásadou subsidiarity větší svobodu při rozhodování o pěstování GMO a zajistit potřebnou právní jistotu. Komise vychází z toho, že návrh nařízení je v souladu s pravidly vnitřního trhu a mezinárodními závazky. Ani nové ustanovení není dle názoru Komise v rozporu s platným systémem pro povolování, ale má jej pouze doplnit.

2.6 Dne 5. listopadu vydala právní služba Rady právní stanovisko k výběru právního základu, k možným opatřením na vnitrostátní úrovni a slučitelnosti navrhovaných opatření s dohodami GATT. Právní služba má za to, že zvolený právní základ není platný, vyjadřuje hluboké pochybnosti o slučitelnosti opatření, jež by potenciálně členské státy mohly přijímat, se Smlouvami a s GATT a zdůrazňuje, že obhajovat u Soudního dvora a ve WTO opatření, která by nějaký stát či region přijal na základě etických či morálních kritérií, by bylo komplikované. Tyto obavy dále částečně potvrdila právní služba Evropského parlamentu, jež ve svém

stanovisku ze dne 17. listopadu 2010 vyslovila obdobné obavy týkající se souladu možných odůvodnění vnitrostátních omezení, např. na základě veřejné morálky, s pravidly vnitřního trhu EU a obchodním právem WTO.

3. K platnému systému pro povolování GMO

3.1 Postup povolování, který byl zaveden na evropské úrovni, má zaručit vysokou úroveň ochrany lidského života a zdraví, zdraví a dobrých životních podmínek zvířat, životního prostředí a zájmů spotřebitele při současném zajištění řádného fungování vnitřního trhu.

3.2 Platná pravidla pro povolování a používání GMO vycházejí z řady základních (právních) zásad, které by podle EHSV měly být respektovány. Jedná se zejména o:

- zásadu nezávislého a vědecky podloženého povolování,
- zásadu vysoké úrovně ochrany zdraví a životního prostředí v souladu se zásadou předběžné opatrnosti,
- zásadu dodržování vnitřního pravidel trhu a mezinárodních závazků,
- zásadu svobody volby a transparentnosti v celém potravinovém řetězci,
- zásadu právní jistoty a
- zásady subsidiarity a proporcionality.

3.3 Na návrhy Evropské komise je třeba nazírat v časové a obsahové souvislosti s prováděním závěrů Rady z prosince 2008 požadujících mimo jiné přezkum platného systému pro povolování, který bude dokončen výhledově koncem roku 2010. Jde především o úpravu pokynů Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) ohledně posuzování možných rizik pro zdraví a životní prostředí⁽⁶⁾, zprávu Evropské komise ke zlepšení sledování stavu životního prostředí po vydání povolení a studii o socioekonomických a ekologických důsledcích pěstování GMO. Kromě toho je posuzován právní rámec jak pro geneticky modifikované potraviny a krmiva, tak pro pěstování GMO. Do roku 2012 má být kompletně přepracován celý systém pro povolování GMO.

3.4 Imoto je nutné objasnit vztah mezi vnitrostátními zákazy či omezeními pěstování GMO a pravidly pro koexistenci, poněvadž obě otázky jsou úzce propojeny a Evropská komise by i zde chtěla dát členským státům větší flexibilitu. V této souvislosti jsou důležitá zjištění, jež Komise učinila ve své zprávě ze dne 3. dubna 2009 o provádění pokynů pro koexistenci⁽⁷⁾.

⁽³⁾ AT, BG, IE, EL, CY, LV, LT, HU, LU, MT, NL, PL a SI.

⁽⁴⁾ KOM(2010) 380 v konečném znění.

⁽⁵⁾ KOM(2010) 375 v konečném znění.

⁽⁶⁾ Viz zahájená veřejná konzultace o návrhu EFSA z 12. listopadu, jež bude probíhat do 24. ledna 2011, internetová stránka: <http://www.efsa.europa.eu/en/press/news/gmo101112.htm>

⁽⁷⁾ KOM(2009) 153 v konečném znění.

4. Obecné připomínky

4.1 Přestože se Výbor přirozeně ještě nevyjádřil ke konkrétní podobě vnitrostátních zákazů pěstování GMO, existují vyjádření Výboru, která s tímto návrhem nařízení obsahově souvisí a i nadále představují příspěvky do diskuse resp. návrhy.

4.2 Např. ve svém stanovisku z vlastní iniciativy ze dne 16. prosince 2004 ⁽⁸⁾ se Výbor podrobně vyjádřil ke koexistenci GMO s konvenčním a ekologickým zemědělstvím a předložil návrhy ohledně stupně regulace. Uvádí zde mimo jiné, že určitá opatření, jejichž cílem je zabránit křížení dle příslušných regionálních podmínek, a regionální ustanovení o pěstování či zákazu pěstování GMO by měla být upravena na vnitrostátní úrovni. Kromě toho zdůraznil také nezbytnost minimálních norem koexistence a odpovědnosti na úrovni EU.

4.3 Zvláštní pozornost je třeba zaměřit na opatření za účelem ochrany přírodních chráněných oblastí a ekologicky citlivých oblastí. Dále je nutné mít na zřeteli opatření na ochranu regionálních hospodářských a kulturních zájmů a další sociální a hospodářské dopady.

4.4 Výbor v tomto stanovisku kromě toho upozornil na to, že se předpoklady pro koexistenci liší v závislosti na regionálních podmínkách a že zejména v oblastech s drobným zemědělstvím je souběžné pěstování GMO a ostatních plodin, a to jak konvenční, tak ekologické, v rámci jednoho regionu nemožné.

4.5 V této souvislosti se toto stanovisko zabývalo možnostmi uvedení výrobků s regionálními značkami kvality a zárukami původu na trh, u nichž se – s ohledem na očekávání spotřebitelů – GMO nepoužívají. Z tohoto důvodu se mnohé regiony prohlásily za GM-free, tj. regiony bez geneticky modifikovaných organismů. Výbor zde poukázal na s tím spojenou právní nejistotu, která vyžaduje objasnění.

5. Konkrétní připomínky a nevyřešené otázky

5.1 Kritéria pro možný zákaz či omezení pěstování GMO

5.1.1 Směrnice 2001/18/ES harmonizovala ustanovení pro povolování GMO, včetně přijímání ochranných opatření podle článku 23 a koexistence podle článku 26a. Základem je článek 114 SFEU (dříve článek 95 Smlouvy o EU) o sblížování právních předpisů pro dosažení cílů vnitřního trhu. Díky novému článku 26b teď mohou členské státy zakázat pěstování GMO i v případě, že bylo pro celou EU povoleno.

5.1.2 Jako první vyvstává otázka, nakolik lze vnitrostátní zákaz pěstování GMO vyjmout z oblasti harmonizovaného práva a zda tento zákaz neodporuje obecným právním zásadám vnitřního

trhu. Dokonce, podle posledního stanoviska právní služby Rady ⁽⁹⁾, se obsah a oblast působnosti návrhu článku 26b jeví v rozporu s článkem 114 SFEU. Právní služba Evropského parlamentu naproti tomu článek 114 SFEU jako právní základ návrhu nezpochybňuje, což ukazuje, že na úrovni EU existují rozdílné interpretace této otázky, jež si žádá objasnění a vyřešení.

5.1.3 Návrh neobsahuje seznam důvodů, které by členské státy mohly použít ke zdůvodnění zákazu pěstování GMO, a to ani v úplném výčtu, ani jako příklad. V článku 26b je pouze uvedeno, že se musí jednat o jiné důvody než ty, které jsou prověřovány v rámci povolování. Nelze se tudíž opírat o důvody, které jsou používány při posuzování rizik pro zdraví a životní prostředí v rámci celoevropského systému pro povolování nebo se k němu nějakým způsobem vztahují. Podle názoru EHSV by se mohla posílit právní jistota návrhu tím, že bude do vlastního článku 26b zařazen informativní (byť ne úplný) výčet konkrétních důvodů, jež dovolí členským státům uplatnit omezení nebo zákaz pěstování plodin obsahujících GMO. Takové důvody by mohly zahrnovat vedle etických, morálních a náboženských argumentů rovněž jisté socioekonomické obavy. Takové objasnění v sekundárním právu by, v porovnání s důvody uvedenými v článku 36 SFEU a rozvedenými v judikatuře Soudního dvora, sloužilo jako *lex specialis*, a zlepšilo by tak slučitelnost s pravidly vnitřního trhu a se Smlouvami.

5.2 Právní jistota

5.2.1 Pokud jde o právní jistotu, je Výbor toho názoru, že ji nelze zajistit pouhým odkazem na primární právo. V tomto ohledu je třeba odkázat např. na rozsudek Soudního dvora C-165/08 ⁽¹⁰⁾, podle něhož je vnitrostátní zákaz osiva geneticky modifikovaných odrůd neslučitelný s právními předpisy EU. Tento rozsudek ukazuje, jak problematické je pro členské státy opírat se o jiné důvody, než je ochrana zdraví a životního prostředí.

5.2.2 EHSV však uznává, že vzhledem k aktuální právní a politické situaci by vytvoření jasného a pevného právního rámce mělo členským státům přinést větší právní jistotu oproti současnému stavu. Toho lze ale dosáhnout spíše pomocí konkrétního a podrobného právního základu v sekundárním právu (např. směrnice 2001/18/ES), jež bude obsahovat odůvodnění, podmínky a postupy, než odkazem na nedostatečný a nejasný manévrovací prostor vyplývající z obecných pravidel vnitřního trhu.

5.3 Kontrolní působnost EFSA – spolupráce s členskými státy

5.3.1 Aby bylo zajištěno, že bude systém pro povolování vědecky podložen, je třeba odkázat na přepracování pokynů Evropského úřadu pro bezpečnost potravin k posuzování možných rizik pro zdraví a životní prostředí, které by po odsouhlasení členskými státy měly mít také normativní povahu. EHSV v této souvislosti očekává, že bude vylepšen systém vědecky podloženého a nezávislého posuzování v postupu povolování v souladu se zásadou předběžné opatrnosti.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 157, 28.6.2005, s. 155.

⁽⁹⁾ Stanovisko právní služby Rady, 5.11.2010, 2010/0208 (COD), 15696/10.

⁽¹⁰⁾ Rozsudek Soudního dvora C-165/08 (Evropská komise v. Polská republika) ze dne 16. července 2009.

5.3.2 EHSV dává ke zvážení, zda by v rámci vědeckého posuzování rizik EFSA neměly být u specifických otázek intenzivněji zapojovány členské státy. Evropský úřad pro bezpečnost potravin byl zřízen nařízením (ES) č. 178/2002⁽¹¹⁾, aby vydával vědecká stanoviska na téma bezpečnost potravin a krmiv a také aby zohledňoval rizika v oblasti životního prostředí. Vliv GMO na životní prostředí je zjevně rovněž zkoumán v členských státech. Různé okolnosti související se životním prostředím mohou pro své vlastní území lépe prošetřit příslušné členské státy. Evropský úřad pro bezpečnost potravin by výsledky tohoto zkoumání odpovídajícím způsobem schvaloval.

5.3.3 Obecně by měla být stanovena metodologická kritéria, jímž by musely vyhovovat veškeré vědecké práce prováděné Evropským úřadem pro bezpečnost potravin a pro tento úřad. Mělo by to zahrnovat i odborné posouzení („peer review“) a mohlo by to napomoci lepší koordinaci mezi EFSA a členskými státy⁽¹²⁾. EHSV si je vědom toho, že EFSA formálně používá ta nejpřísnější, zcela vědecky nezávislá kritéria hodnocení rizika, a také proto je v mezinárodním měřítku vysoce uznávaným orgánem EU. Pokud jde o rozvoj výzkumných metod, EFSA by měl více spolupracovat s výzkumnými ústavami, univerzitami a nezávislými výzkumnými pracovníky zapojenými do hodnocení rizika v členských státech.

5.3.4 EHSV navrhuje navzdory výše uvedenému reformovat EFSA za účelem dosažení vyšší transparentnosti a kvality postupů vědeckého posuzování GMO tak, aby v panelu pro geneticky modifikované organismy byly zastoupeny všechny zájmové skupiny (spotřebitelé, průmysl, obchodníci, ekologičtí zemědělci, ekologičtí chovatelé, spotřebitelská družstva, odborníci na zdravou výživu, lékaři atd.), a ne jen skupina výzkumných pracovníků.

5.4 Vnitřní trh

5.4.1 Evropská komise vychází z toho, že možnost vnitrostátních zákazů pěstování GMO nenarušuje vnitřní trh s geneticky modifikovaným osivem, potravinami či krmivy. I tento předpoklad je zpochybnitelný, protože by přinejmenším v těch oblastech nebo členských státech, v nichž byl vydán zákaz pěstování určitých GMO, mohlo dojít k omezení obchodování s povoleným geneticky modifikovaným osivem. Tento odhad vyplývá z existujících rozhodnutí Soudního dvora v podobných případech⁽¹³⁾.

5.4.2 Zda zákaz pěstování určitých GMO může způsobit narušení hospodářské soutěže, to se z nynějšího pohledu těžko odhaduje. Chybí-li však na úrovni EU (minimální) normy pro

koexistenci a otázky odpovědnosti, dojde pravděpodobně k narušení rovných podmínek hospodářské soutěže v odvětvích zemědělství, jež GMO nepoužívají. V každém případě s potřebnými opatřeními k zajištění koexistence souvisí zátěž a náklady, které je třeba brát v potaz u všech budoucích řešení. Na druhou stranu by absence GMO případně mohla přinést výhody při uvádění na trh, přičemž tvorba cen bude stále záviset na chování spotřebitelů.

5.4.3 Geneticky modifikované rostliny vyžadují ve srovnání s konvenčními rostlinami zčásti jiná kultivační a rostlinářská opatření, např. jiné přípravky na ochranu rostlin, přičemž absence nebo nefunkčnost vnitřního trhu s těmito přípravky může vést k problémům s jejich dostupností. Tento příklad dokládá rozmanitost podmínek, v nichž zemědělci musí rozhodovat o své výrobě.

5.5 Socioekonomické důsledky

5.5.1 Co se týče socioekonomických důsledků povolování GMO, je třeba odkázat na zprávu Evropské komise, která má být vydána koncem roku 2010. V ní obsažené poznatky by každopádně měly být zahrnuty do hodnocení daného návrhu, protože to bude zřejmě především vliv na hospodářství, sociální oblast a životní prostředí, jímž bude zdůvodňován zákaz pěstování GMO podle článku 26b. Dokud tato zpráva nebyla dokončena, nelze k předkládanému návrhu vydat plnohodnotné stanovisko.

5.5.2 V každém případě je třeba zmínit, že nařízení (ES) č. 1829/2003 za určitých podmínek již nyní připouští, aby v rámci řízení rizik byly při posuzování jednotlivých případů zohledňovány další vhodné faktory, které navazuje na posuzování rizik pro zdraví a životní prostředí.

5.5.3 Z důvodu nedostatku informací o důsledcích pro hospodářství a hospodářskou soutěž by návrh měl obsahovat ustanovení o hodnocení a Evropská komise by měla předem provést příslušné posouzení dopadů.

5.6 Mezinárodní závazky

5.6.1 Výbor se domnívá, že důležitým aspektem je objasnění ohledně dodržování mezinárodních závazků, zejména závazků sjednaných v rámci WTO/GATT a Cartagenského protokolu. Protože se dá očekávat, že se členské státy, které budou chtít vydat zákaz pěstování určitých GMO, budou nyní opírat také o nový článek 26b, je mimořádně důležité, aby k těmto rozhodnutím docházelo na pevném a mezinárodně zajištěném právním základě.

⁽¹¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002 ze dne 28. ledna 2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin; Úř. věst. L 31, 1.2.2002, s. 1.

⁽¹²⁾ Viz žaloba Maďarska v. Evropská komise ve věci T-240/10 týkající se geneticky modifikovaných brambor Amflora.

⁽¹³⁾ Viz např. věc C-110/05 Komise v. Itálie, věc C-142/05 Mickelsson a Roos, věc C-188/04 Alfa Vita a věc C-416/00 Morellato.

5.6.2 Vzhledem k významu této otázky postrádá EHSV bližší vysvětlení ze strany Evropské komise k souladu s mezinárodními závazky EU. V tomto ohledu by měly být rovněž zohledněny posudky právních služeb evropských institucí týkající se slučitelnosti s pravidly WTO, zejména nedávné stanovisko právní služby Rady⁽¹⁴⁾, v němž byla silně zpochybněna slučitelnost jakýchkoli opatření, která by členské státy mohly přijmout na základě nového článku 26b ve znění navrhovaném Komisí, se Smlouvami či s dohodami GATT. Rovněž právní služba Evropského parlamentu vyjadřuje podobné pochybnosti, pokud jde o slučitelnost možných zdůvodnění na základě např. veřejné morálky v rámci pravidel vnitřního trhu EU a obchodního práva WTO.

5.7 Svoboda volby v celém potravinovém řetězci

5.7.1 Stejně tak důležité je, aby byla v dostatečné míře vzata v potaz svoboda volby jak výrobců a maloobchodníků, tak i spotřebitelů. Výrobci coby podnikatelé by zásadně měli mít možnost svobodně rozhodovat o metodách pěstování. Obdobně dovozci a obchodníci by měli být schopni provádět své zákonné odborné činnosti, a to bez ohledu na navrhovaný nový článek 26b.

5.7.2 Vnitrostátní omezení či zákazy pěstování GMO by se proto měly řídit obecnými zásadami Smluv, zejména zásadou subsidiarity a zásadou proporcionality.

5.7.3 Aby i spotřebitelé měli svobodu volby mezi potravinami obsahujícími GMO a potravinami bez GMO, je nutné zajistit řádně fungující zpětnou vysledovatelnost a označování, ale i odpovídající nabídku, kterou by spotřebitelé byli ochotni přijmout. Při tom je třeba dbát obzvláště na regionální dostupnost produktů. EHSV zdůrazňuje, že evropský spotřebitel si musí být plně vědom toho, že potenciální zákaz pěstování GMO v jeho regionu či zemi nezabrání volnému prodeji GMO na tomto území ani tomu, aby byly GMO i nadále ve velkých množstvích dováženy jako krmivo pro zvířata či jako potraviny pro lidskou spotřebu ze třetích zemí s pochybnou vysledovatelností.

5.8 Vzájemné působení s problematikou koexistence

5.8.1 Obecným cílem koexistence je zabránit náhodnému smíšení konvenčních či biologických produktů s produkty geneticky modifikovanými, aby byla jednak zachována svoboda volby pro výrobce a spotřebitele a jednak aby se zamezilo hospodářským škodám na straně podnikatelů.

5.8.2 EHSV pokládá účinné provádění a zajištění koexistence za důležitý faktor v celé problematice používání GMO, přičemž soudí, že ještě existuje řada nejasností a že je třeba nashromáždit další informace především o dlouhodobých důsledcích na všech úrovních.

5.8.3 Možnost zakázat pěstování GMO podle návrhu Komise sice může redukovat problém náhodného smíšení či křížení v příslušných oblastech, nemá ale nijak omezit úsilí o vypracování pravidel pro dlouhodobou koexistenci různých metod pěstování. Jak Výbor doporučil v roce 2004⁽¹⁵⁾, bude na úrovni EU minimální harmonizace norem pro koexistenci a otázky odpovědnosti (či alternativně právní požadavek v článku 26a, aby členské státy taková pravidla přijaly na vnitrostátní či regionální úrovni) nezbytná pro zajištění svobody volby, rovných podmínek hospodářské soutěže v zemědělství a k udržení socioekonomických dopadů pěstování GMO pod kontrolou. To bude zvláště důležité pro pohraniční regiony.

5.8.4 Pokud mají být ustanovení o koexistenci intenzivněji vytvářena na vnitrostátní a regionální úrovni, pak má o to větší význam výměna vědomostí a osvědčených postupů. Je nutné, aby se práce Evropského úřadu pro koexistenci (ECob) příslušným způsobem zaměřila na odpovídající zapojení zainteresovaných stran na všech úrovních.

5.8.5 Navíc ještě stále nebyly vyřešeny otázky limitů pro GMO v osivu a limitů pro dovoz těch GMO do EU, které v ní nejsou povoleny (to se týká hlavně krmiv). Na tyto otázky musí Evropská komise ještě odpovědět, resp. by se mělo urychleně pracovat na provádění předložených návrhů Komise.

5.9 Přeshraniční situace a otázky odpovědnosti

5.9.1 Nevyjasněna zůstávají ustanovení o odpovědnosti v případě náhodného smíšení s GMO, zejména pokud jde o kontaminaci přesahující hranice jednotlivých států. V současné době nejsou sousedící členské státy povinny vzájemně si poskytovat informace o tom, kde jsou pěstovány GMO. Výměna takovýchto informací tak často probíhá pouze na základě osobních kontaktů.

5.9.2 Mohl by být podán návrh, aby členské státy, u jejichž hranic se pěstují GMO, musely zveřejňovat informace o pěstování GMO na internetu i v jazyce sousedního státu. Díky takovému opatření by se případně daly lépe právně uplatňovat nároky v případě náhodného smíšení s GMO a z toho plynoucích hospodářských škod i v jiné zemi.

5.9.3 Zlepšení přinese dodatek ke Cartagenskému protokolu, o němž bylo rozhodnuto dne 12. října 2010 a který stanoví společná pravidla pro odpovědnost a nápravu škod na biologické rozmanitosti při přenosu do jiné země. Povinnosti uvedené v tomto dodatku by měly být aplikovány bez zbytečného odkladu.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko právní služby Rady, 5.11.2010, 2010/0208 (COD), 15696/10.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 157, 28.6.2005, s. 155.

5.9.4 Kromě toho EHSV vyzývá k prozkoumání, do jaké míry lze pomocí závazných evropských minimálních norem pro koexistenci a otázky odpovědnosti (či alternativně zavedením právního požadavku v článku 26a, aby členské státy taková pravidla přijaly na vnitrostátní či regionální úrovni), které by měly členské státy zavést alespoň pro příhraniční regiony, snížit rizika spojená s odpovědností v oblasti soukromého práva a rovněž objasnit

vyvstálé sporné otázky mezi členskými státy. Výbor upozorňuje, že vzhledem k tomu, že v současnosti pojišťovny nadále odmítají poskytnout pojistné krytí pro škody související s GMO a stávající povinný režim odpovědnosti za životní prostředí podle směrnice 2004/35/ES poskytuje nedostatečné krytí pro tento druh škod, je přijetí takových pravidel pro odpovědnost naléhavé.

V Bruselu dne 9. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

PŘÍLOHA

Následující text byl vyškrtnut v důsledku přijetí pozměňovacího návrhu na plenárním zasedání, ačkoliv byla více než jedna čtvrtina odevzdaných hlasů pro jeho zachování:

Odstavec 5.8.5

„Řešení pro nízké hodnoty nepovolených GMO musí být technické povahy, a to stanovení minimálních mezních hodnot takového výskytu, které by se vztahovaly jak na krmivo pro zvířata, tak na potraviny.“

Výsledek hlasování

Pro:83

Proti:79

Zdrželi se: 29

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Digitální agenda pro Evropu

(KOM(2010) 245 v konečném znění)

(2011/C 54/17)

Zpravodaj: **pan McDonogh**

Dne 19. května 2010 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Digitální agenda pro Evropu

KOM(2010) 245 v konečném znění.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 16. listopadu 2010.

Na 467. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 8. a 9. prosince 2010 (jednání dne 8. prosince 2010), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 83 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry

1.1 Výbor vítá sdělení Komise o Digitální agendě pro Evropu. Výbor sdílí znepokojení Komise ohledně škody, kterou se finanční krize podepsala na hospodářském a sociálním pokroku Evropy. Výbor souhlasí s názorem, že obrovský potenciál informačních a komunikačních technologií (IKT) lze využít k mobilizaci digitální ekonomiky, aby se stala tolik potřebným podnětem pro růst a zvyšování životní úrovně Evropanů. Výbor dále souhlasí s Komisí, že je zapotřebí sjednotit různé politické iniciativy v oblasti IKT a Digitální agendu a společně je řídit pomocí souvislého akčního plánu.

1.2 I když jsou některé části sdělení dobře formulovány a jasně popisují politické iniciativy, které je třeba přijmout, jiné – např. část o přínosu IKT pro společnost EU a část o mezinárodních aspektech Digitální agendy – jsou stále nekonkrétní, pokud jde o akční plán. Výbor očekává, že budou ve stanovené lhůtě řádně rozpracovány všechny součásti Digitální agendy a že proběhnou důkladné konzultace k jednotlivým iniciativám, na nichž se bude náležitě podílet.

1.3 Výbor bere na vědomí Komisí popsané problémy, které brání rozvoji pulsující digitální ekonomiky v Evropě, zejména problémy související s obchodní, kulturní a právní roztržetostí Unie o 27 státech a přetrvávající nedostatečné investování do sítí, odborné přípravy a výzkumu a inovací v oblasti IKT.

1.4 EU se těmito problémy zabývá již dlouhou dobu, avšak navzdory dlouholeté politické orientaci a akčním plánům pokrok nespůlnil očekávání. Je nepřijatelné, že v současné době, v roce 2010, 30 % domácností v EU stále nemá přístup k internetu⁽¹⁾ a že se uprostřed hospodářské krize Evropa nemůže dostatečně spoléhat na to, že jí růst v digitální ekonomice pomůže krizi rychle překonat.

1.5 Přestože je Evropa jedním z nejvíce propojených regionů na světě, představují složitost, nedostatečná přístupnost a použitelnost řady produktů a služeb založených na IKT hlavní překážku v začleňování pro mnohé lidi, především pro starší lidi a osoby s tělesným postižením. Evropa se musí zaměřit na to, jak lze lepším uzpůsobením produktů a služeb založených na IKT reagovat na potřeby stárnoucí společnosti a postižených osob, a to se současným zohledněním cílů příslušné úmluvy OSN.

1.6 Pro Výbor je frustrující zkušeností opakovaně a bez jakékoli odezvy nabádat k tomu, aby byl přístup k internetu začleněn mezi povinné univerzální služby. Bere-li EU Digitální agendu a začleňování do informační společnosti vážně, pak v této oblasti musí neprodleně jednat. Výbor si je vědom toho, že financování tohoto opatření je náročné, a doporučuje, aby se při přidělování finančních prostředků EU poskytovatelům infrastruktury vycházelo z transparentních, objektivních a přiměřených kritérií.

⁽¹⁾ Tisková zpráva Eurostatu STAT/09/176.

1.7 EU každým dnem ztrácí na konkurenceschopnosti vůči Spojeným státům, Japonsku a Jižní Koreji, pokud jde o pokročilou infrastrukturu IKT, výdaje na výzkum a vývoj v oblasti IKT a zapojení občanů do digitální ekonomiky. Tento pokles globální konkurenceschopnosti je třeba zvrátit důraznými a účinně prováděnými politickými iniciativami.

1.8 Výbor zastává názor, že nedostatečně uspokojivý pokrok v dosahování evropských cílů v oblasti IKT a digitální ekonomiky lze přičíst především nedostatečnému provádění politických iniciativ na evropské a vnitrostátní úrovni: věděli jsme, co se musí udělat, ale neudělali jsme to. Výbor vyzývá členské státy, aby bezodkladně provedly směrnice a doporučení týkající se Digitální agendy.

1.9 Výbor se domnívá, že samotný trh nemůže sám sebe náležitě regulovat ve prospěch veřejného dobra. Proto je nutný vyvážený předpisový rámec, který prosadí zájmy většího počtu občanů, což je cílem strategie Evropa 2020.

1.10 Sdělení je velmi příhodně načasovaným vyjádřením řídicího přístupu a vedení, tolik potřebných k realizaci Digitální agendy pro Evropu jako součásti strategie Evropa 2020 (2). Výbor oceňuje, že sdělení Komise obsahuje opatření pro řízení a dozor umožňující řádné a včasné provedení této zásadní agendy. Nyní je však nutné, aby Komise vypracovala podrobný dokument o provádění strategie, tak aby se Digitální agenda mohla zaměřit na účinnou realizaci.

1.11 Výbor podporuje akční plán o sedmi pilířích popsáný ve sdělení a gratuluje Komisi k odvedené práci. Výbor je přesvědčen, že plán vysoké úrovně je přiměřeně komplexní a většinou správný, ačkoli podrobnosti bude zapotřebí mnohem více rozpracovat a důkladně zvážit.

1.12 Výbor je však překvapen zjištěním, že program Galileo, jenž pro budoucnost Evropy představuje důležitou investici v oblasti IKT, nebyl do sdělení zahrnut. Výbor vyzývá Komisi, aby zajistila jednoznačné začlenění programu Galileo do akčního plánu Digitální agendy a odkazuje Komisi na stanoviska EHSV k tomuto programu (3).

1.13 Výbor očekává vhodně načasovanou konzultaci ke specifickým sdělením Komise o všech podrobných aspektech Digitální agendy.

(2) EVROPA 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění, KOM(2010) 2020 v konečném znění.

(3) Úř. věst. C 256, 27.10.2007, s. 73; Úř. věst. C 324, 30.12.2006, s. 41; Úř. věst. C 324, 30.12.2006, s. 37; Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 210; Úř. věst. C 221, 8.9.2005, s. 28; Úř. věst. C 302, 7.12.2004, s. 35; Úř. věst. C 48, 21.2.2002, s. 42.

V souvislosti s přípravou těchto sdělení Výbor upozorňuje Komisi na řadu svých předchozích stanovisek (4), v nichž se vyjádřil k potřebě bezpečné, pulsující informační společnosti, silného evropského odvětví IKT a produktivní digitální ekonomiky s vysokým růstovým potenciálem.

2. Doporučení

2.1 Všudypřítomné vysokorychlostní připojení musí být spolu s vhodnými mechanismy financování zahrnuto do definice univerzální služby (5).

2.2 Je třeba posílit financování rozvoje dovedností v oblasti IKT a programů rozvoje znalostí a osvětové programy pro občany a malé a střední podniky (MSP). V členských státech by měly být zřízeny informační a podpůrné agentury, které budou MSP a občanům pomáhat pochopit digitální ekonomiku a zapojit se do ní.

2.3 Vzhledem k závazku začlenění občanů do informační společnosti (eInclusion), který je vyjádřen v Digitální agendě, by Rada měla podporovat iniciativy v celé EU zaměřené na seznamování školních dětí, starších občanů a sociálně znevýhodněných osob s využíváním širokopásmové technologie (např. učení s využitím internetu, videokonference, veřejné služby on-line apod.). Veškeré vzdělávací programy by měly vycházet z osvědčených postupů.

2.4 V 7. rámcovém programu pro výzkum v oblasti IKT by měla být zvláštní pozornost věnována vývoji nové generace produktů a služeb, které budou odpovídat zvláštním potřebám starších lidí, postižených osob a osob, jež mají problémy s gramotností.

2.5 Prosazování a podpora otevřených standardů pro produkty a služby založené na IKT v Evropě by měla být výslovnou součástí Digitální agendy. Otevřené standardy usnadňují hospodářskou soutěž a umožňují malým a středním podnikům růst a být konkurenceschopné v celosvětovém měřítku.

(4) Digitální dividenda, zdroj sociálních přínosů a hospodářského růstu (ještě není zveřejněno v Úředním věstníku); Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 116 a Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 60; Zlepšení modelů participativního partnerství veřejného a soukromého sektoru při poskytování elektronických služeb pro všechny v EU-27 (ještě není zveřejněno v Úředním věstníku); Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 98; Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 69; Úř. věst. C 317, 23.12.2009, s. 84; Úř. věst. C 218, 11.9.2009, s. 36; Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 8; Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 92; Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 87; Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 63; Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 61; Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 50; Úř. věst. C 97, 28.4.2007, s. 27; Úř. věst. C 97, 28.4.2007, s. 21; Úř. věst. C 325, 30.12.2006, s. 78; Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 222; Úř. věst. C 110, 9.5.2006, s. 83; Úř. věst. C 123, 25.4.2001, s. 36.

(5) KOM(2005) 203 a směrnice EP a Rady 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací.

2.6 Kromě zvýšení přísunu finančních prostředků do inovací a výzkumu a vývoje v oblasti IKT musí Komise zajistit zhodnocení investic a stanovení náležité odpovědnosti za ně. Měly by být uplatňovány řádné postupy řízení investic: investice by měly být přidělovány na základě očekávané hospodářské a/nebo sociální návratnosti a veškeré investice by měly podléhat přísnému doзору, aby bylo očekávaného přínosu dosaženo.

2.7 Řízení investic do výzkumu a vývoje musí zajistit hladkou koordinaci mezi programy a projekty, což umožní dosáhnout maximálního přínosu a předcházet plýtvání způsobenému duplicitou činností.

2.8 V oblasti výzkumu a vývoje by měl být kladen velký důraz na udržitelnost tím, že se bude investovat do takových technologií, díky nimž již hospodářský růst nebude doprovázen zhoršováním životního prostředí.

2.9 Měly by být upřednostňovány inovační technologie, které by stavěly na celosvětové vedoucí pozici Evropy v bezdrátových a mobilních komunikacích a poskytovaly univerzální vysokorychlostní internetové připojení, případně využitím spektra, jež se stává dostupným souběžně s tím, jak vysílací a jiné činnosti snižují své požadavky na šířku pásma (tzv. bílé místo) ⁽⁶⁾.

2.10 Výbor vyzývá Komisi, aby výslovně zahrnula program Galileo do cílů a zdrojů Digitální agendy. Mělo by být rovněž zpřístupněno financování umožňující stimulovat technologie a aplikace, které budou moci využívat vysoce přesné lokalizační signály globální navigace poskytované službami systému Galileo ⁽⁷⁾.

2.11 EU by měla nadále financovat výzkum a vývoj orientované na Internet věcí ⁽⁸⁾, jež se projevují technologickým pokrokem v oblasti bezdrátových technologií, internetu a systému Galileo.

2.12 Měly by být výrazně zvýšeny investice do výzkumu a vývoje souvisejícího s otázkami ochrany kritické informační infrastruktury ⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ Viz stanovisko Digitální dividenda, zdroj sociálních přínosů a hospodářského růstu (ještě není zveřejněno v Úředním věstníku) a http://www.economist.com/blogs/babbage/2010/09/white-space_wireless.

⁽⁷⁾ Služby systému Galileo budou zahrnovat: základní službu, komerční službu, službu „kritickou“ z hlediska bezpečnosti, veřejně regulovanou službu a vyhledávací a záchrannou službu.

⁽⁸⁾ Viz Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 116 a Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 60.

⁽⁹⁾ Viz Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 98.

2.13 Evropská unie by měla svěřit odpovědnost za provádění účinné ochrany kritických informačních infrastruktur v celé EU vhodnému regulačnímu orgánu, jehož členy by byli i členové Agentury EU pro základní práva ⁽¹⁰⁾.

2.14 V Evropě by se mělo podporovat silné a soudržné a koordinovaně organizované odvětví bezpečnosti informací, které by drželo krok s kapacitou tohoto odvětví v USA, jež je velmi dobře financováno ⁽¹¹⁾.

2.15 Při spolupráci s celosvětovými IKT podniky na realizaci Digitální agendy musí mít Komise na paměti ochranu zájmů občanů.

2.16 Obecnou zásadou politiky je, že veřejný zájem – „veřejné dobro“ – by mělo být v rovnováze se zájmy soukromými a obchodními.

2.17 Komise by měla přijmout veškerá možná opatření, aby zajistila, že členské státy budou přísně prosazovat regulační rámec pro elektronické komunikace ⁽¹²⁾ a že jeho provádění bude ve všech 27 členských státech rovnoměrné, vyvážené a univerzální.

2.18 Aby byl zajištěn řádný soulad s právními předpisy, měly by být posíleny pravomoci regulačních úřadů v oblasti komunikace v členských státech a na úrovni EU podobně, jako je tomu u pravomoci a kompetencí Evropské agentury pro bezpečnost letectví (EASA) ⁽¹³⁾.

2.19 Zvážíme-li narůstající význam mobilních IKT, měla by Evropa co nejrychleji přejít na tržněji orientovaný přístup ke správě spektra, který by zahrnoval výraznější posílení subjektů trhu, zavedení rozsáhlejšího obchodování se spektrem a méně vnitrostátních byrokratických nařízení při přidělování šířky pásma ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Tamtéž.

⁽¹¹⁾ Kumulovaná hodnota federálního trhu počítačové bezpečnosti ve Spojených státech je odhadována na 55 miliard USD (2010–2015), složená roční míra růstu bude v následujících 6 letech činit 6,2 % – <http://www.marketresearchmedia.com/2009/05/25/us-federal-cybersecurity-market-forecast-2010-2015/>.

⁽¹²⁾ Směrnice 2002/21/ES o společném regulačním rámci, směrnice 2002/19/ES o přístupu a vzájemném propojení a směrnice 2002/77/ES o soutěži na trhu elektronických komunikačních služeb.

⁽¹³⁾ <http://easa.europa.eu/>.

⁽¹⁴⁾ Viz Digitální dividenda, zdroj sociálních přínosů a hospodářského růstu (ještě není zveřejněno v Úředním věstníku); Úř. věst. C 97, 28.4.2007, s. 27; a Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 50.

2.20 Komise by měla povzbuzovat členské státy k prosazování národních zájmů v rozvoji a využívání kmenové přenosové a přepojovací sítě k dosažení vnitrostátních cílů politiky, např. překlenutí propasti v širokopásmovém připojení. Toho lze dosáhnout pomocí spolupráce s telekomunikačními společnostmi v rámci partnerství veřejného a soukromého sektoru ⁽¹⁵⁾.

2.21 V oblastech Unie s vysokou hustotou obyvatelstva by měli být poskytovatelé infrastruktury povzbuzováni k instalaci připojení domácností pomocí optických vláken (FTTH).

2.22 Dostupnost užitečného obsahu a služeb on-line je klíčovou motivací pro aktivitu on-line. Vlády, orgány veřejné správy, podniky veřejných služeb a další podniky by měly urychlit vývoj svých internetových stránek a přechod na on-line vztahy se zákazníky.

2.23 Měly by se hledat inovační způsoby, jak by podniky mohly pro své zákazníky urychlit poskytování vysoce kvalitních uživatelských zkušeností s on-line činností. V tomto ohledu by zvláštní pozornost měla být věnována vývoji situace v oblasti používání obsahu on-line videí.

2.24 Investice by měly být orientovány na hledání inovačních řešení problémů způsobených jazykovou rozmanitostí v EU. Spojené státy a další velké ekonomiky mají díky společnému dorozumivacímu jazyku výhodu při rozvoji jednotného koherentního on-line trhu s potravinami a službami. Jazyková rozmanitost je pro vizi strategie Evropa 2020 zvláštní výzvou.

2.25 Mělo by se zvážit zavedení evropské elektronické totožnosti (eID) pro každého občana, což by usnadnilo poskytování elektronických služeb a obchodování on-line.

2.26 Komise by měla zavést celoevropský systém certifikace a označování obchodních subjektů provozujících on-line činnost, aby byla zajištěna všeobecná ochrana spotřebitelů při nákupu zboží a služeb on-line, která by překračovala hranice jednotlivých států. Takový systém by zvýšil důvěru spotřebitelů v elektronický obchod.

2.27 Občané si při provádění přeshraničních plateb musí být jistí zabezpečením svých osobních údajů a peněz. Soukromí musí být zaručeno a osobní údaje uchovávány bezpečně.

2.28 Komise musí zavést systém udělování licencí telefonickým zákaznickým střediskům, aby byla zajištěna ochrana osobních údajů a peněz občanů EU při nakupování prostřednictvím těchto středisek, zejména těch, která se nacházejí mimo EU.

2.29 Mělo by být zváženo zavedení opatření na ochranu spotřebitelů před omyly při potvrzování on-line nákupů. V současné době se může příliš snadno stát, že spotřebitel udělá při potvrzování rezervace letenky nebo při jiném nákupu drahou chybu. Při všech takových transakcích by případně mělo být k dispozici tlačítko pro zrušení.

2.30 Zvláštní pozornost je třeba věnovat elektronickému obchodu orientovanému na děti, kde jsou nutná vhodná pravidla a kodexy chování.

2.31 EU by měla financováním posílit kapacitu Evropolu bojovat s počítačovou trestnou činností. EU musí počítačovou trestnou činností důsledně stíhat a pachatelům vyměřovat přísné tresty jednotně v celé Unii.

2.32 Komise by měla vypracovat dokument o provádění strategie, který by dále rozvedl část sdělení s názvem Provádění a řízení. Výbor je toho názoru, že bez podrobného a koordinovaného prováděcího plánu nebude cílů Digitální agendy dosaženo.

2.33 Komise by měla co nejvíce využívat správní nástroje IKT na podporu realizace Digitální agendy.

2.34 EHSV zřídí stálou skupinu, která se bude neustále zabývat velmi důležitým rozvojem a prováděním Digitální agendy.

3. Kontext

3.1 Digitální program pro Evropu je jednou ze sedmi stěžejních iniciativ strategie Evropa 2020, která byla vypracována s cílem definovat stěžejní roli, kterou bude IKT muset hrát, pokud chce Evropa uspět ve svých ambicích stanovených na rok 2020. Tuto hlavní politickou iniciativu plně podpořili ministři, kteří mají na starost politiku EU v oblasti informační společnosti, na neformálním zasedání ministrů ve španělské Granadě v dubnu 2010 ⁽¹⁶⁾.

3.2 Potřeba Digitální agendy pro Evropu

3.2.1 Cílem Digitální agendy je stanovit postup pro maximální využití sociálních a ekonomických možností IKT.

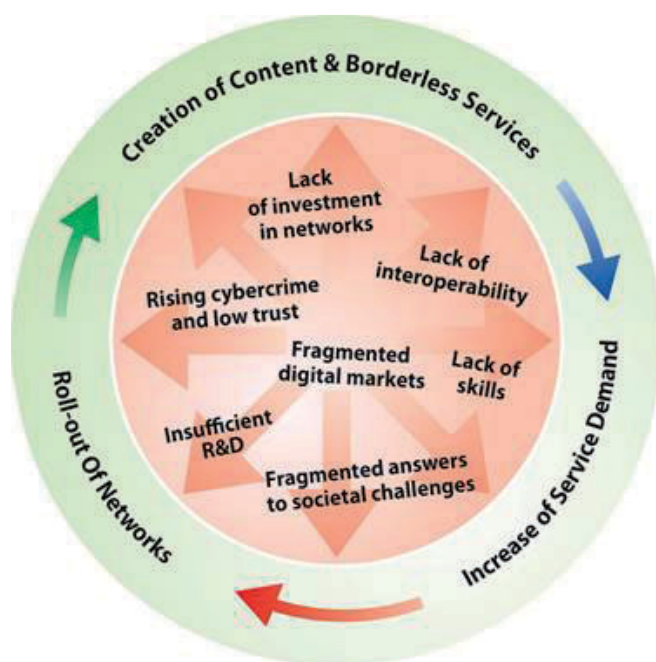
3.2.2 Vysoký potenciál IKT lze zmobilizovat prostřednictvím dobře fungujícího účinného cyklu činností. Tento proces je znázorněn ve vnějším kruhu **obrázku 1** (viz níže).

⁽¹⁵⁾ Viz Zlepšení modelů participativního partnerství veřejného a soukromého sektoru při poskytování elektronických služeb pro všechny v EU-27 (ještě není zveřejněno v Úředním věstníku).

⁽¹⁶⁾ http://www.eu2010.es/export/sites/presidencia/comun/descargas/Ministerios/en_declaracion_granada.pdf.

Obrázek 1:

Účinný cyklus digitální ekonomiky

3.2.3 Ale zatímco transformační síla IKT je zjevná, je třeba čelit i závažným úkolům, které by tuto sílu spoutaly. Komise určila sedm nejvýznamnějších překážek. Ty jsou uvedeny ve vnitřním kruhu **obrázku 1**.

3.2.4 Tyto překážky jsou důvodem, proč Evropa zaostává za svými průmyslovými partnery: 30 % Evropanů dosud nikdy nevyužilo internet; rozšíření vysokorychlostních sítí na bázi optických vláken dosahuje v Evropě pouze 1 %, zatímco v Japonsku je to 12 % a v Jižní Koreji 15 %; a výdaje EU na výzkum a vývoj v oblasti IKT jsou v porovnání s USA pouze 40 %.

3.3 Digitální agenda navrhuje kroky, jež je třeba naléhavě provést k řešení sedmi nejzávažnějších problematických oblastí ovlivňujících transformační potenciál IKT, aby se Evropa vyvíjela cestou inteligentního a udržitelného růstu podporujícího začlenění.

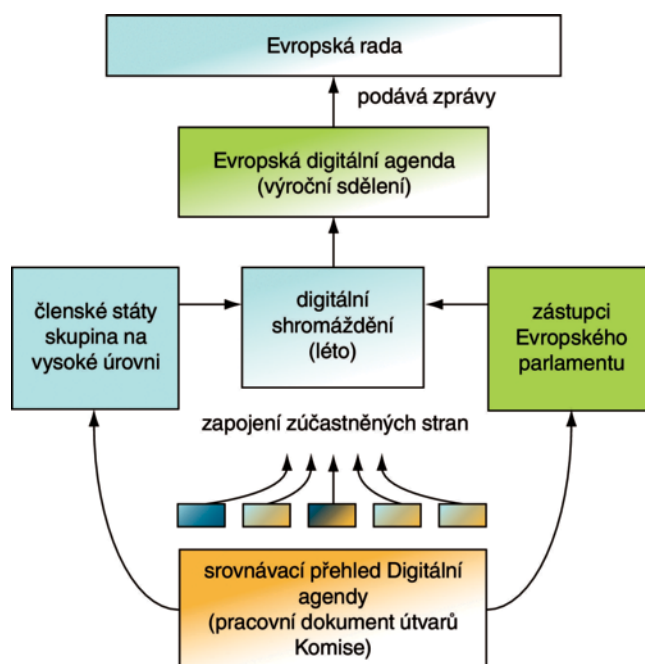
3.4 Tato politická iniciativa zahrnuje sto činností a 13 klíčových výkonnostních cílů, které by měly být během příštích deseti let realizovány, včetně více než třiceti legislativních iniciativ. Agenda je uspořádána do sedmi pilířů politiky a uznává globální rozměr, klíčový pro dosažení jejich cílů.

3.5 Provádění a řízení

Následující schéma znázorňuje navrhovanou strukturu řízení pro provádění Digitální agendy:

Obrázek 2:

Cyklus řízení evropského digitálního programu

4. Připomínky

4.1 Nevhodné provádění politických iniciativ podtrhlo liknavost ve fungování evropské digitální ekonomiky způsobenou roztržitostí a nedostatkem investic. Je věcí zásadního významu, aby Komise využila stěžejní iniciativu Digitální agenda k povzbuzení vhodných vůdčích a řídicích postupů, které Evropě nabídnou digitální ekonomiku s vysokým růstovým potenciálem.

4.2 Se zvyšováním rozsahu a intenzity investic do IKT a s rostoucí podporou digitální ekonomiky je důležité, aby součástí plánů výdajů EU byl lepší a přísnější dozor a povinnost skládat účty.

4.3 Zásadní význam má účinnost a efektivita výdajů EU na výzkum a vývoj v oblasti IKT, poněvadž je nutné maximalizovat zisky ze značných budoucích investic. Důležitým aspektem je jasné odlišení výzkumných a vývojových programů a projektů a zamezení jejich nevhodné duplicity na vnitrostátní či mezinárodní úrovni nebo v odvětví technologie.

4.4 Evropa je příliš závislá na velkých globálních IKT podnicích pro software a služby. Pouze jeden evropský podnik se nachází v desítku nejlepších IKT podniků na světě (Nokia) a jen jeden evropský podnik je mezi deseti nejlepšími v oblasti softwaru (SAP).

4.5 Otevřené standardy měly rozhodující podíl na vývoji internetu a jeho úspěchu. Evropa by měla otevřené standardy výslovně podporovat s cílem usnadnit hospodářskou soutěž a snížit bariéry vstupu na trh pro začínající podniky, včetně soukromého sektoru a podnikatelů působících v oblasti sociální ekonomiky. Důrazná podpora otevřených standardů v rámci akčního plánu *Interoperability a normy* by rovněž napomohla rozvoji evropských IKT podniků, které budou schopné konkurovat v celosvětovém měřítku.

4.5.1 EU musí vytvořit takové hospodářské prostředí v Evropě, jež bude podporovat rozvoj inovativních a silných IKT podniků, které budou jednoho dne schopné konkurovat v celosvětovém měřítku.

4.5.2 Dobře fungující domácí trh je nezbytný pro to, aby se z dynamických malých a středních podniků staly globální giganti zítřka. Je nutné vyřešit problémy roztržitosti digitálních trhů a nedostatečné interoperability a podpořit tak skrytý potenciál evropských IKT podniků.

4.6 Skutečnost, že Spojené státy vynakládají značné prostředky na IKT, má za následek odliv mozků z Evropy. Odhaduje se, že federální IT trh ve Spojených státech bude mít v období 2011–2015 kumulativní hodnotu 530 miliard USD a do roku 2015 bude dosaženo ročních výdajů ve výši 115 miliard USD. Evropa musí své výdaje intenzivně zaměřit na IKT, pokud chce udržet krok s tempem rozvoje v digitálním věku.

4.7 Se zprávami o viru Stuxnet, který útočí na kritické průmyslové řídicí procesy⁽¹⁷⁾, se otázka počítačové bezpečnosti a ochrany kritické informační infrastruktury stala jedním z nejdůležitějších bodů na programu politických jednání.

4.7.1 Tvorba bohatství a kvalita života v dnešní Evropě již nyní do velké míry závisí na IKT. Je důležité, aby naše rostoucí závislost na IKT šla ruku v ruce se stále důmyslnějšími bezpečnostními opatřeními na ochranu kritické informační infrastruktury (energetika, vodohospodářství, doprava, bezpečnostní systémy atd.) a samotných občanů před počítačovou trestnou činností.

4.7.2 Výbor odkazuje Komisi na své stanovisko o ochraně kritické informační infrastruktury⁽¹⁸⁾. Výbor se obzvláště domnívá, že Evropa potřebuje silné vedení a příslušný orgán vybavený pravomoce, aby se mohla vhodným způsobem chránit před útoky.

4.8 Zelená kniha Komise o demografických změnách klade důraz na demografický vývoj v Evropě související s rychlým stárnutím evropské populace a s klesajícím počtem mladých lidí. Přestože jsou tyto změny spojeny se spoustou výzev, představují též příležitost využít technických inovací ke zlepšení kvality života starších lidí a postižených osob, ke zmírnění ekonomických problémů stárnoucího obyvatelstva a k vytvoření nových hospodářských a obchodních příležitostí v Evropě. Předpokládá se, že nové IKT určené starším lidem sehrají důležitou roli při řešení některých budoucích problémů. Evropa proto musí naplánovat, jakým způsobem může technologie reagovat na potřeby stárnoucí společnosti, poněvadž IKT mohou pomoci starším lidem

zlepšit kvalitu života, udržet si lepší zdravotní stav, prodloužit dobu, po kterou mohou žít samostatně, a zůstat aktivní v práci nebo ve společenství lidí, do kterého patří. Mohla by být nabídnuta celá škála služeb například v oblasti komunikace, nakupování, bezpečnosti a zdraví.

4.9 Poněvadž zájmy evropských občanů ne vždy odpovídají zájmům globálních IKT podniků, musí být nastolena jejich rovnováha.

4.10 V kontextu snah o vytvoření pulsujícího jednotného on-line trhu se zbožím a službami je pro Evropu zvláštní výzvou jazyková rozmanitost. K nalezení inovačních řešení této výzvy je zapotřebí více investic.

4.11 Dostupnost vysoce kvalitního obsahu a služeb na internetu je pro uživatele zásadní motivací k používání těchto technologií. Služby zavedené vládami a orgány veřejné správy vykazují v celé EU velmi nestejnou kvalitu a těm, kdo zaostávají, je třeba výrazněji pomoci s realizací jejich programů. Mnohem více by mohlo být učiněno např. pokud jde o elektronické zadávání zakázek v oblasti veřejných statků a služeb.

4.12 Pěstování ekonomiky přeshraničního elektronického obchodu v EU je značně složitým procesem. Aby mohl elektronický obchod překonat rané stadium „prvních uživatelů“, musí být snadný a bezpečný. Dnešní právní, jazyková, kulturní a technologická roztržitost mezi 27 členskými státy EU klade značné překážky růstu otevřené celoevropské ekonomiky elektronického obchodu. Tyto problémy je třeba řešit postupně, nicméně zavedení elektronické totožnosti pro každého občana a celoevropské certifikace obchodních subjektů provozujících on-line činnost by odbourávání problémů výrazně usnadnilo.

4.13 Dobrý příklad certifikace obchodních subjektů provozujících on-line činnost existuje v Nizozemsku. Obchodní sdružení on-line prodejců zřídilo certifikační ústav s nezávislou dozorcí radou. Všichni členové tohoto sdružení se musí řídit kodexem chování a používat standardní zákaznické smlouvy dohodnuté s nizozemskou organizací spotřebitelů (Consumentenbond). Při jednání s certifikovanými obchodními subjekty provozujícími on-line činnost mají zákazníci možnost využít strukturovaný postup podávání stížností a řešení sporů. Certifikace do značné míry pronikla do povědomí veřejnosti a certifikační značku uznává 83 % on-line zákazníků. Výbor očekává, že Komise podnikne kroky pro zavedení celoevropského systému certifikace obchodních subjektů provozujících on-line činnost.

4.14 Při získávání prvních zkušeností se sítí a s internetem jsou uživatelé obzvláště bezbranní před pachatelí počítačové trestné činnosti a bezohlednými obchodníky. Ať už se jedná o dospělé či děti, je třeba tyto zranitelné uživatele všemi možnými prostředky chránit a umožnit jim tak užívat bezpečné on-line prostředí⁽¹⁹⁾.

(17) <http://www.nytimes.com/2010/09/27/technology/27virus.html> a <http://www.ft.com/cms/s/0/e9d3a662-c740-11df-aeb1-00144feab49a.html?ftcamp=rss>.

(18) Úř. věst. C 255, 22.9.2010, s. 98.

(19) EHSV vydal v uplynulých 15 letech několik stanovisek k tomuto tématu. Nejnovější dvě viz Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 69 (Vliv komunikačních a interaktivních sociálních sítí na občany a spotřebitele) a Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 61 (Ochrana dětí využívajících internet a jiné komunikační technologie).

4.15 Komise by mohla do své výroční zprávy o pokroku zahrnout zvláštní část věnovanou postiženým osobám, v níž by zjišťovala a měřila pokrok, jehož bylo v rámci Digitální agendy pro Evropu v tomto směru dosaženo.

4.16 Pro evropskou on-line ekonomiku bez hranic je důležité, aby byl Europol vybaven prostředky umožňujícími zajistit dozor nad obchodními a společenskými aktivitami a udržet je bezpečné pro všechny uživatele.

V Bruselu dne 8. prosince 2010

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

CENY PŘEDPLATNÉHO NA ROK 2011 (bez DPH, včetně poštovního za obvyklou zásilku)

Úřední věstník EU, řady L + C, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	1 100 EUR ročně
Úřední věstník EU, řady L + C, tištěné vydání + roční DVD	22 úředních jazyků EU	1 200 EUR ročně
Úřední věstník EU, řada L, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	770 EUR ročně
Úřední věstník EU, řady L + C, měsíční DVD (souhrnný)	22 úředních jazyků EU	400 EUR ročně
Dodatek k Úřednímu věstníku (řada S), DVD, jedno vydání týdně	mnohojazyčné: 23 úředních jazyků EU	300 EUR ročně
Úřední věstník EU, řada C – Výběrová řízení	jazyky, kterých se týká výběrové řízení	50 EUR ročně

Předplatné *Úředního věstníku Evropské unie*, který vychází v úředních jazycích Evropské unie, je k dispozici ve 22 jazykových verzích. Zahrnuje řady L (Právní předpisy) a C (Informace a oznámení).

Každá jazyková verze má samostatné předplatné.

V souladu s nařízením Rady (ES) č. 920/2005, zveřejněným v Úředním věstníku L 156 ze dne 18. června 2005, které stanoví, že orgány Evropské unie nejsou dočasně vázány povinností sepsat všechny akty v irštině a zveřejňovat je v tomto jazyce, je Úřední věstník vydávaný v irském jazyce prodáván zvlášť.

Předplatné dodatku k Úřednímu věstníku (řada S – Dodatek k *Úřednímu věstníku Evropské unie*) zahrnuje znění ve všech 23 úředních jazycích na jednom mnohojazyčném DVD.

Předplatné *Úředního věstníku Evropské unie* opravňuje na požádání k obdržení různých příloh Úředního věstníku. Předplatitelé jsou na vydávání příloh upozorňováni prostřednictvím „oznámení čtenářům“ zveřejňovaného v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Prodej a předplatné

Předplatné různých placených periodik, jako například předplatné *Úředního věstníku Evropské unie*, lze získat u našich distributorů. Seznam distributorů se nachází na této internetové adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_cs.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nabízí přímý a bezplatný přístup k právu Evropské unie. Tyto internetové stránky umožňují nahlížet do *Úředního věstníku Evropské unie* a obsahují rovněž smlouvy, právní předpisy, judikaturu a návrhy právních předpisů.

Více informací o Evropské unii naleznete na adrese: <http://europa.eu>

